

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΕΥΧΟΣ 28 • ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1980 • ΝΙΣΑΝ 5740

קרא בגרון אל תחשך כשור הרם קולך

«Αναβόησον δυνατά, μή φεισθῆς· ὕψωσον τὴν φωνήν σου ὡς
σάλπιγγα...», (Ἡσαΐας, 58: 1).

«...ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΑ ΟΥΚ ΕΥΔΟΚΗΣΕΙΣ»

Κάθε χρόνο, αυτό τό μήνα, τιμάμε τή μνήμη τῶν ἀδελφῶν μας, πού χάθηκαν στά ναζιστικά στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Τιμάμε τή μνήμη ὄχι μόνο τῶν 6.000.000 ὁμοθηρήσκων μας, ἀλλά ὅλων ὅσοι, χωρίς διάκρισι φυλῆς ἢ θρησκευματος, ἔχασαν τή ζωή τους ἄδικα, ὕπουλα κι ἀπάνθρωπα. Ὅλων ὅσοι ἔχασαν τή ζωή τους, γιατί ἦταν ἐξ ὀρισμοῦ ἀντίθετοι ἢ ἐθεωροῦντο ἐχθροί πρὸς τή φυλετική «κοσμοθεωρία τοῦ Γ' Ραϊχ», ἢ ἀπλῶς ἐπειδὴ γεννήθηκαν Ἑβραῖοι.

Τιμάμε τή μνήμη αὐτῶν τῶν συνανθρώπων μας ὄχι μέ αἰσθήματα μνησικακίας ἢ ἐκδικήσεως. Τὴν τιμάμε σάν ὑπόμνησι πρὸς τό σύνολο τῆς Ἀνθρωπότητος γιά τό ποῦ μπορεῖ νά ὁδηγήσῃ ὁ ἀλόγιστος φανατισμός καί ἡ ἀνεξέλεγκτη ἀπελευθέρωσις τῶν κατωτάτων καί τῶν πρὸ ταπεινῶν ὁρμῶν τοῦ ἀνθρώπου.

Πιστεύουμε ὅτι ἡ Ἀνθρωπότητα καί οἱ μεταγενέστερες γενιές πού τήν ἀποτελοῦν πρέπει πάντα νά στέκωνται μέ προσοχή στό αἶσχος τῶν ἐγκλημάτων τοῦ Χίτλερ καί νά παίρνουν μαθήματα. Μαθήματα, τά ὁποῖα θά βοηθήσουν στό νά διώξουμε τή μισαλλοδοξία, τό φανατισμό, τίς προκαταλήψεις. Μαθήματα, τά ὁποῖα θά ὁδηγήσουν στό σεβασμό τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ζωῆς ἀλλά καί τοῦ πιστεύω του.

Κάθε χρόνο, αυτό τό μήνα, πού τιμάμε τή μνήμη τῶν ἀδελφῶν μας, κοιτάζουμε τοὺς συνανθρώπους μας βαθειά στά μάτια καί προσευχόμαστε στό Θεό τῶν πατέρων μας λέγοντας:

*«Ὅτι, εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν,
ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις» (Δαυΐδ).*

Ὁ Θεολογικός προβλη- ματισμός γύρω ἀπὸ τὸ Ὁλοκαύτωμα

Ἡ Θλιβερή, ὅσο καὶ τραγικὴ ἐπέτειος τοῦ Ὁλοκαυτώματος, πέρα ἀπὸ τὸ ἱερὸ χρέος τῆς ἀναμνήσεως, θά πρέπει νὰ ἀποτελεῖ γιὰ ὁλόκληρη τὴ μεταπολεμικὴ Ἀνθρωπότητα μιὰ πρόκληση γιὰ ἐνδοσκόπηση, γιὰ προβληματισμό, γιὰ αὐτοέλεγχο καὶ περίσκεψη.

Ἐάν τὸ κάθε ἱστορικό συμβάν περιέχει καὶ κάποιο δίδαγμα ἢ μήνυμα γιὰ τὸν ἄνθρωπο, δέν εἶναι δυνατόν τὸ Ὁλοκαύτωμα, τὸ συνταρακτικότερο σύγχρονο γεγονός τῆς ἱστορίας τῆς πολιτισμένης Ἀνθρωπότητος, νὰ μᾶς ἀφήνει ἀπαθείς.

Τὸ ἄρθρο πού ἀκολουθεῖ (ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸ διμηνιαῖο περιοδικό «Christian Attitudes on Jews and Judaism», τοῦ Institute of Jewish Affairs, τεύχος Νο 58), εἶναι τοῦ αἰδεσιμότατου Peter Gilbert καὶ καλύπτει ἀπὸ πολλές ἀπόψεις τὴν ἀνάγκη τοῦ ἐσωτερικοῦ προβληματισμοῦ. Ὁ ἐπιφανὴς Καναδὸς Θεολόγος ἀντιμετωπίζει εὐθέως τὸ θέμα Ὁλοκαύτωμα, ἀπὸ τὴ σκοπιά τοῦ σκεπτόμενου σύγχρονου ἀνθρώπου. Δέν φοβᾶται νὰ ἀποκαλύψει τὰ καυτὰ θεολογικά προβλήματα, νὰ διαλογισθεῖ γύρω ἀπ' αὐτά καὶ τέλος, παρὰ τὴ θλίψη καὶ τὸ πένθος πού σκορπᾷ τὸ θέμα Ὁλοκαύτωμα, νὰ καταλήξει σὲ κάποια θετικά καὶ ἐλπιδοφόρα συμπεράσματα.

Ὅταν τὸν παρελθόντα Ἰουνιο ἤμουν στὸ Ἰσραήλ, οἱ δύο ἐμπειρίες πού μοῦ προκάλεσαν τὴ μεγαλύτερη ἐντύπωση ἦσαν: πρῶτον ἡ ἐπίσκεψή μου στὸ Τεῖχος τῶν Δακρύων καὶ δεύτερον, ἡ ἐπίσκεψή μου στὸ Γιάντ - Βασσέμ.⁽¹⁾ Καὶ στίς δύο περιπτώσεις συγκινήθηκα βαθύτατα.

Στὸ Τεῖχος τῶν Δακρύων ἦλθα ἀντιμέτωπος μὲ τὴν ἱστορικὴ πραγματικότητα τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ. Ἐδῶ ἦσαν συναθροισμένοι Ἑβραῖοι κάθε κοινωνικῆς τάξης καὶ ἀπὸ κάθε σημεῖο τοῦ κόσμου, στὸ χῶρο ἐκεῖνο πού ἐγίνε τὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐβραϊκῆς ζωῆς καὶ εὐλάβειας, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ναοῦ τὸ 70 μ.Χ., ἀλλὰ καὶ ἐπὶ 1000 χρόνια ἐνωρίτερα, ἀπὸ τίς ἀρχές τῆς μοναρχίας, ὅταν ὁ Δαυὶδ ἐξαγόρασε τὸ ἀλώνι τοῦ Ὁρνά⁽²⁾, ὡς τὴ μελλοντικὴ τοποθεσία τοῦ Ναοῦ πού ἐμελλε ὁ γιός του, Σολομών, νὰ οἰκοδομήσει. Ἐδῶ, στὸ Τεῖχος τῶν Δακρύων, ἐνώνεται τὸ παρὸν μὲ τὸ παρελθόν καὶ τὰ λόγια τοῦ Μωϋσῆ στὸ Δευτερονόμιο προσλαμβάνουν ὑπερβατικὴ σημασία, πέρα κι ἔξω ἀπὸ τὴν ἱστορία: «Δέν ἔκαμε τὴν διαθήκην ταύτην ὁ Κύριος πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς, ἡμᾶς οἵτινες πάντες εἴμεθα ἐνταῦθα σήμερον ζῶντες».⁽³⁾

Ὁ πρῶν Γερμανὸς Καγκελᾶριος Β. Μπράντ καταθέτει στεφάνι στὸ μνημεῖο Γιάντ - Βασσέμ.

Στό Γιάντ Βασσέμ ήλθα αντιμετώπισης με την πραγματικότητα ότι οι Έβραίοι έχουν καταστεί οι *persona non gratae* της ιστορικής διαδικασίας. Έδω, απεικονισμένη με λόγια και φωτογραφίες υπάρχει η ιστορική εξέλιξη, που αρχίζει με ύβρεις και την άρνηση των δικαιωμάτων και που γρήγορα ξέσπασε σε μία ξέφρενη έκρηξη μίσους και μανίας, έχοντας σαν στόχο την διά παντός εξάλειψη από τη γη, του ονόματος του εβραϊκού λαού. Έδω, στά συγκεντρωμένα στοιχεία του Γιάντ - Βασσέμ ή ιστορία σταματάει και το παρόν μεταμορφώνεται σε μία παθολογική φρενίτιδα, που αποβλέπει στην εκμηδένιση του μέλλοντος. Άλλα, αυτή καθαυτή η ύπαρξη του Γιάντ - Βασσέμ, σαν ένα ένθυμιο για εκείνους που πέθαναν, δεν αποτελεί μόνο ένα σύμβολο του ακαταμάχητου του εβραϊκού πνεύματος, αλλά και μία προειδοποίηση για τον κόσμο ότι η διαστρέβλωση του ανθρώπινου πνεύματος καταπνίγει κάθε έννοια καλωσύνης που ένυπάρχει μέσα μας. Τό Γιάντ - Βασσέμ αποτελεί μία προειδοποίηση ότι έμεις δεν πρέπει ποτέ να επιτρέψουμε στο τυφλό μίσος να καταστεί η δύναμη που διαμορφώνει τις πράξεις μας.

Αυτές οι δύο έμπειρίες με φέρνουν στο θέμα με τό οποίο θα ήθελα να ασχοληθώ σήμερα, δηλαδή: την έκ του Ολοκαυτώματος θεολογική σύγκρουση για τους Χριστιανούς και Έβραίους.

Η άκαμπτη πραγματικότητα του Ολοκαυτώματος είναι πώς έξι εκατομμύρια Έβραίοι πέθαναν και ένw θα ήταν δυνατόν να είπωθεϊ ότι έδw κι εκεί άτομα και ομάδες ατόμων προσέτρεξαν να βοηθήσουν και να διασώσουν όσους μπορούσαν, γενικά, όμως, δεν υπήρξε καμμία συντονισμένη προσπάθεια για την άποτροπή ή τόν τερματισμό τής σφαγής.

Μέσα από αυτό τό γεγονός άνακύπτουν δύο σπουδαία έρωτήματα που άπαιτούν μίαν άπάντηση: [1] Υπάρχει ένας Θεός ό οποίος φροντίζει και ένδιαφέρεται για τόν άνθρωπο; [2] Είναι, τελικά, ή ανθρώπινη ζωή υπό τήν κυριαρχία και στήν ύπηρεσία του κακού;

Θά ήθελα πρώτα να άναπτύξw τής λεπτομέρειες των έρωτημάτων αυτών, κατόπιν δέ θα προσπαθήσω να προτείνw ό χι άπαντήσεις αλλά τής κατευθυντήριες γραμμές για περαιτέρw διερεύ-

νηση, όπως αυτές ίσχύουν για τους Έβραίους και τους Χριστιανούς αντίστοιχως.

Υπάρχει ένας Θεός, ό Όποιος φροντίζει και ένδιαφέρεται για τόν άνθρωπο;

Τό πρώτο έρωτήμα που θέτει τό Όλοκαύτωμα είναι κατά πόσον υπάρχει ό Θεός; κι άν υπάρχει κατά πόσον ένδιαφέρεται για τόν κόσμο και τους

άνθρώπους που Αυτός ύποτίθεται πως δημιούργησε. Άμφότεροι, και ό Ιουδαϊσμός και ό Χριστιανισμός, έχουν ιστορικά άπαντήσει καταφατικά σ' αυτές τής δύο περί Θεού προτάσεις, άν και υπό διαφορετική μορφή.

Τό Όλοκαύτωμα άμφισβήτησε αυτές τής πεποιθήσεις κατά τρόπο ριζοσπαστικό και όλοκληρωτικό. Άντιπροσωπεύει μία προμελετημένη και καλώς ύπολογισμένη έξόντωση έξι εκατομμυ-

Τέσσερα σχέδια που άπεικονίζουν τήν καθημερινή ζωή των στρατοπέδων συγκεντρώσεως, τής τότε νεαρής Βερολινέζας Ella Lieberman, ή όποία έζησε τόν τρόπο των πολωνικών γκέτο του Auschwitz και του Ravensbrueck. Τά σχέδια έγιναν από μνήμης μετά τήν άπελευθέρωση, τό Μάιο 1945. (Άρχείον Γιάντ - Βασσέμ).

Τό μνημείο των ξηι εκατομμυρίων Έβραίων στό Γιάντ - Βασσέμ, Ίερουσαλήμ.

ρίων Έβραίων, γιά μόνο τό λόγο ότι ήσαν Έβραίοι. Έπιπλέον, εάν, τελικά, οι φιλοδοξίες τής ναζιστικής πολεμικής μηχανής δέν έξουδετερώνονταν, σύμφωνα μέ διάφορα έγγραφα πού άνευρέθηκαν, αυτό τό σχέδιο τής έξοντώσεως θά έπεκτεινόταν γιά νά συμπεριλάβει όλους τούς άνά τόν κόσμο Έβραίους.

Γιά τούς Έβραίους άνακύπτει έδώ τό έρώτημα τής ύπάρξεως του Θεού, διότι ό Θεός έξισώνεται μέ τή δικαιοσύνη καί στό Όλοκαύτωμα δέν ύπήρξε πράξη δικαιοσύνης. Τοῦτο είναι τό πρόβλημα τής θεοδικίας — δηλαδή, πώς μπορούμε νά έξηγήσουμε τήν ύπαρξη του κακού στόν κόσμο, άφού ό Θεός είναι καλός. Τό Όλοκαύτωμα, άπό τήν ίδια του τή φύση δυσκολεύει πολύ τήν πίστη σέ έναν τέτοιο Θεό. Μιά άλλη έξήγηση ότι, έφόσον ό Θεός ύπάρχει, ό δλεθρος των Έβραίων πρέπει νά έκληφθει σάν μία τιμωρία γιά άμαρτήματα, άπορρέει, κυρίως, άπό τίς χριστιανικές άντιλήψεις περί αυτών καί σχετίζεται επίσης, μέ τήν προγενέστερη ραββινική σκέψη. Μιά παρόμοια άντίληψη είναι τόσο άπεχθής πού όδήγησε όρισμένους, όπως παραδείγματος χάριν

τό Richard Rubenstein, νά άρνηθούν τελείως τήν ύπαρξη του Θεού.

Γιά τό Χριστιανό τό πρόβλημα είναι διαφορετικό καί γιά πολλούς Χριστιανούς, δυστυχώς, πρέπει νά είπωθει, τοῦτο δέν έχει καν γίνει άντιληπτό. Έάν ό Θεός άγαπά, πράγματι, τόν κόσμο ώστε νά προσφέρει τόν Υιόν του γιά νά πεθάνει επί του Σταυρού, γιατί αυτή ή άγάπη δέν θριάμβευσε επί των ήμερών μας; Τά γερμανικά στρατόπεδα του θανάτου άποτελούν μία άκαμπτη καί κραυγαλέα διακήρυξη ότι ό Σταυρός παρόλον ότι ύποβλήθηκε σέ μαρτύρια δέν κατανίκησε τά μαρτύρια. Πράγματι, ίσως τό αντίθετο άληθεύει μέσω μιās άφαιρετικής διαδικασίας κατέστησε τούς Χριστιανούς άπαθείς πρός τή δυστυχία καί κατέστησε δυνατή τήν πραγματικότητα του φρικαλέου άπανθρωπισμού του Όλοκαυώματος. Έτσι, λοιπόν, γιά τό Χριστιανό πού είναι ό Θεός; Καί πού είναι ό Σωτήρας στόν όποιο πιστεύσαμε;

Είναι, τελικά, ή ανθρώπινη ζωή υπό τήν κυριαρχία καί στήν ύπηρεσία του Κακού;

Τό δεύτερο έρώτημα πού θέτει τό

Όλοκαύτωμα είναι ή έπικράτηση του κακού στόν κόσμο, καί σάν μία δύναμη επί των ανθρώπων καί σάν κυρίαρχος αυτών. Ό Ιουδαϊσμός καί ό Χριστιανισμός έχουν πάντοτε ύποστηρίξει τήν άξιοπρέπεια καί τήν άξία τής ανθρώπινης ζωής. Τό «Άγάπα τόν πλησίον σου ως σεαυτόν» έχει καταστεί γιά άμφότερες τίς παραδόσεις ό πρωταρχικός κανόνας, σέ ό,τι άφορά τή μεταχείριση των άλλων ανθρώπων. Έπιπλέον, ή βασική άντίληψη περί τής ανθρώπινης φύσης είναι ότι δημιουργήθηκε κατ' εικόνα του Θεού. Παράλληλα μέ αυτή, ύπάρχει σέ άμφότερες τίς παραδόσεις ή γνώση τής ύπάρξεως του κακού στόν κόσμο καί ή άνάγκη άντιμετωπίσεώς του.

Τό Όλοκαύτωμα άποτελεί τό τελικό άποτέλεσμα μιās σταδιακής διαδικασίας άποπροσωποποίησης του άτόμου στή Δυτική κοινωνία. Όπως έχει τονίσει ό Richard Rubenstein ή άποτελεσματική χρησιμοποίηση τής γραφειοκρατικής άντιλήψεως ύπήρξε εκείνο πού κατέστησε δυνατό τό Όλοκαύτωμα. Στους Έβραίους άρνήθηκαν κάθε έννοια ανθρώπινης άξιοπρέπειας καί τούς συμπεριφέρθηκαν αίσχρά σάν νά

ήταν μάζα άνευ αξίας, προς χρήση της γερμανικής πολεμικής μηχανής και των θαλάμων άερων. Ένα μεγάλο μέρος της εύθυνης για τούτο ανάγεται στην ανάπτυξη της εμπειρικής αντικειμενικότητας σαν την ουσία του Δυτικού επιστημονικού πνεύματος και σαν αποτέλεσμα κατέληξε σε μία ανικανότητα ενδιαφέροντος για τη σημασία της ανθρωπίνης ζωής ή της ζωής γενικότερα. Ός φαίνεται δεν είμαστε πλέον σε θέση να άσχοληθούμε με τα άτομα σαν ανθρώπους, αλλά τους αντιμετωπίζουμε σαν πληκτρα μιας υπολογιστικής μηχανής.

Για τούς Εβραίους τίθεται το έρωτημα μήπως αντιμετώπισαν το πρόβλημα του κακού πολύ έπιφανειακά. Μπορούμε να είμαστε ικανοποιημένοι θεωρώντας την ανθρωπινή φύση σαν κατ' εικόνα δημιουργήμα του Θεού και ότι η ροπή προς το καλό και το κακό στον άνθρωπο θα τεθούν, τελικά, στην υπηρεσία του καλού;

Ο Χριστιανισμός κατανοεί την άμαρτία σαν μία προϋπόθεση του ανθρωπισμού μας και, συνεπώς, κατά τρόπον πίο ριζοσπαστικό από όσον ή ιουδαϊκή αντίληψη. Πλὴν, όμως, συμπεραίνει πολύ έπιπόλαιο ότι το άτομο εκείνο που στρέφεται προς το Χριστό ξαναγεννιέται κατ' εικόνα του Θεού, χωρίς να δίνει την πρέουσα προσοχή στο περιεχόμενο αυτής της άλλανής.

Τό Όλοκαύτωμα μās θέτει άμφότερους αντιμετώπους με το πρόβλημα του κακού υπό πολύ πίο συγκεκριμένους όρους. Άνθρωποι μπορούν να άφοσιωθούν πλήρως στο κακό. Έπιπλέον, φαίνεται ότι άπορρέει από την ανθρωπινή φύση ή όρθολογιστική έκτίμηση της συμπεριφοράς μας σαν καλής, όταν στην πραγματικότητα είναι κακή. Είμαστε τα θύματα των δικών μας άδυναμιών και τό κακό ύπουλα άποπίζει τις ψυχές μας, χωρίς και να τό αντίλαμβανόμαστε.

Κατεθυντήριες γραμμές ερεύνης για τούς Έβραίους

Άναλαμβάνοντας εδώ να κάνω όρισμένες παρατηρήσεις θα ήθελα πρώτα να ζητήσω συγγνώμη από τούς Εβραίους συναδέλφους μου για τό θράσος μου να κάνω ύποδείξεις επί ζητήματος που άποτελεί την άποικιστική τους δικαιοδοσία. Έπιπλέον, κανένας από έξω δεν είναι δυνατόν να μοιρασθεί τα συναισθήματα που άποτελούν ένα μέρος της έμπειρίας των άλλων. Διά τούτο έλπίζω πώς ότι θα πώ θα κριθεί υπό αυτό τό πρίσμα.

Πρωταρχικής σπουδαιότητας για τούς σημερινούς Έβραίους είναι πώς αυτοί μπορούν να τιμήσουν τή μνήμη

των έξι έκατομμυρίων που πέθαναν. Αυτό καθαυτό άποτελεί ένα άνευ προηγούμενου καθήκον· φέρεται, όμως, από τούς επιζησαντες σαν ένα έπιπρόσθετο βάρος μαζί με ένα άισθημα ένοχής διότι, κατά κάποιον τρόπο, άπέτυχαν άπέναντι σε εκείνους που απέθαναν. Σάν μια έκφραση της έθνολογικής συγγένειας (που έγώ θεωρώ σαν τό πρωταρχικό στοιχείο της έβραϊκής ταυτότητας), ή διαιώνιση της μνήμης τους, άποδεικνύει τήν ύπευθυνότητα της κοινότητας έναντι των μελών της. Τό υπό τίς παρούσες συνθήκες στοιχείο άμοιβαϊότητας είναι ότι ή κοινότης όχι μόνον καλείτά μέλη της στην εκπλήρωση αυτού του χρέους, αλλά παρέχει στά μέλη της τήν ψυχική εκείνη διαβεβαίωση σαν έκείνο τό χρέος είναι ένωμένα και ότι ή άλληλομέριμνα του ενός για τόν άλλον τονώνει και διατηρεί στό κάθε μέλος τήν ύποχρέωση της διαιωνίσεως της μνήμης. Έπιπροσθέτως, ή ανάμνηση άποτελεί εκείνο τόν ζωντανό δεσμό με εκείνους που χάθηκαν και ή όποία διακηρύσσει ότι ή θυσία τους, καίτοι για πάντα όδυνηρή, δεν ύπήρξε μάταιη.

Έπίσης σπουδαία είναι εδώ, πιστεύω, ή άποψη του κατηχητή Fackelheim ότι αυτοί που επέζησαν «πιστοποιούν (τήν άξία της ζωής) διά μιας πράξεως που καταρρίπτει κάθε προσπάθεια κατανοήσεως της», και πώς τούτο, παρόλα αυτά, ύποδεικνύει τό δρόμο προς τό Θεό. Δανειζόμενος μία φράση του κοινωνιολόγου Peter Berger θα έλεγα πώς τό θάρρος και ή πίστη για τή ζωή, που επέδειξαν όλοι οι επιζήσαντες, άποτελεί ένα «σημείο ύπερβατικότητας» που άποδεικνύει τήν ανθρωπινή ικανότητα να άνταποκριθεί και να άνεύρει, πέρα από τή φρίκη και τή δυστυχία του δαιμονικού κακού, ένα θετικό περιεχόμενο στη ζωή. Ένα τέτοιο περιεχόμενο διακηρύσσει τήν πραγματικότητα ενός Θεού που μεριμνά, όπως έπίσης ότι και στίς πίο άπελπιστικές στιγμές, οι άνθρωποι μπορούν να έλπίζουν.

Τό δεύτερο Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τής ιουδαϊκής θέσης είναι ή φαινομενική κατανίκηση της δικαιοσύνης, σαν άποτελέσμα και σαν μέρος του Όλοκαυτώματος. Άπό τήν άλλη πλευρά, πάλι, τούτο όδήγησε τόν, μετά τό Όλοκαύτωμα, Έβραϊσμό να άγωνισθεί ύπέρ της δικαιοσύνης, άκόμη πίο άποφασιστικά από όσον καθόλη τήν Ιστορική πορεία του. Τό χρέος που ό πολιτισμός όφείλει στον έβραϊκό λαό είναι για τόν ήγετικό του ρόλο στον όρισμό της έννοιας της δικαιοσύνης για όλόκληρη τήν ανθρωπότητα. Μέσα από τό απόλυτο κακό του Όλοκαυτώματος, τούτο πρέπει να θεωρείται ή θετική

συνεισφορά του έβραϊκού λαού για τήν άποτροπή άλλης έπαναλήψεως παρόμοιου κακού. Σάν «λαός του Θεού» και σαν «σύμβολο για τό έθνος», ή μαρτυρία τους προς τόν ύπόλοιπο κόσμο, πειρισσότερο από όσοδήποτε άλλοτε, είναι σαν φορείς της δικαιοσύνης.

Τό Ισραήλ άποτελεί τήν τρίτη διάσταση της έβραϊκής θέσης. Για μένα είναι από πολλές άπόψεις τό πλέον λεπτό σημείο· διότι, τό να ύποστηρίζεται ότι τό κράτος του Ισραήλ άποτελεί τό καλό που ξεπήδησε μέσα από τό κακό του Όλοκαυτώματος, σημαίνει τήν πλήρη παρερμηνεία όλου του θέματος. Τό Όλοκαύτωμα μπορεί να άπέτέλεσε τό τελειωτικό όλέθριο πλῆγμα που όδήγησε τούς άπεγνωσμένους Έβραίους να έπιμεινουν και να άγωνισθούν ύπέρ του δικαιώματος μιας άληθινής πατρίδας, τούτο, όμως, ύπήρξε ένα δικαίωμα που τούς τό άρνούσαν έπί 1900 χρόνια. Έπιπλέον, ή διατύπωση αυτής της εξέλιξεως στην έβραϊκή ζωή (κάτι που στη χριστιανική θεολογική όρολογία ίσοδυναμεί σαν «θάνατος» και «νεκρανάσταση») δεν είναι μόνον άπαράδεκτα αλλά και άντιπαθητικά.

Οι πνευματικές διαστάσεις του Ισραήλ μόλις άρχίζουν, σταδιακά, να διαφαίνονται στην όλότητά τους. Αυτή καθαυτή ή ύπαρξη της έθνότητας σαν μία απόλυτα θρησκευτική έννοια, άποτελεί ένα ιδιότυπο χαρακτηριστικό της έβραϊκής πραγματικότητας. Ο έβραϊκός λαός κλήθηκε να φύγει από τήν Αίγυπτο για να καταστεί ένα έθνος και, τούτο έγινε ή θεμέλια βάση της θρησκευτικής τους ζωής, κάτι που ό Χριστιανισμός και τό Ισλάμ δεν μιμήθηκαν έπιτυχώς. Παρόλον ότι τό Όλοκαύτωμα ένδέχεται να όδήγησε στη νέα αυτή διάσταση της έβραϊκής ζωής, της έπανεγκαθιδρύσεως, δεν άποτελεί τήν πραγματική αίτία αυτής· τό Ισραήλ θά πρέπει να θεωρηθεί σαν ή βασική έκφραση της Ιουδαϊκής θρησκείας. Η μοναδική συνεισφορά που ό έβραϊκός λαός μπορεί να κάμει μέσω του κράτους του Ισραήλ είναι να άποδείξει ότι ή πολιτική άποτελεί μία ζωτική έκφραση των πνευματικών διαστάσεων της ζωής.

Συνοψίζοντας αυτό τό κεφάλαιο θα παρατηρούσα τό έξης: ή ανάμνηση εκείνων που πέθαναν στο Όλοκαύτωμα και οι ζωές εκείνων που επέζησαν, θά·ναι κάτι τό βαθεία θλιβερό για τούς σημερινούς Έβραίους, μπορούν να θεωρηθούν ως σημεία ότι ό Θεός έξακολουθεί να όμιλεί προς «ήμās, ήμās οίτινες πάντες είμεθα ένταύθα σήμεραν ζώντες». Μέσω της άποστολής του

Χάρη στις ενέργειες των Ιταλών, πολλοί Έβραίοι παντρεμένοι με γυναίκες Ιταλικής υπηκοότητας, κατορθώσανε να άπελευθερωθούνε από τὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τοῦ Βαρώνου Χίρς, τῆς Θεσσαλονίκης. Κάπου τριάντα οικογένειες άφεθήκανε λεύτερες καί περάσανε στήν Ἀθήνα — όπου τήν εποχή εκείνη, δέν ίσχύανε άκόμα οί γερμανικοί φυλετικοί νόμοι — μέ τήν προστασία των Ιταλικών άρχών. Ὁ Κόρετς, όμως, εἶχε αντίθετη γνώμη καί κάθε τόσο έβγαζε κι από μιά άνακοίνωση σάν κι αὐτή: «Συνιστῶμεν στούς όμοθρήσκους μας νά έχουν ψυχραιμία καί σύνεσιν, νά μή πανικοβάλλωνται καί νά μή δίδουν πίστι σέ άσυστούλους διαδόσεις, δεδομένου ότι αἱ διαδόσεις αὐται ούδαμοῦ βασίζονται. Ἐν Θεσσαλονίκη τῇ 5 Μαρτίου 1943, Πρόεδρος Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος καί Ἀρχираββίνος Θεσσαλονίκης Σεβὶ Κόρετς».

Αὐτό άποκοίμισε πάλι τούς Έβραίους καί τούς άφησε άνυπεράσπιστους. Ὑστερα, όταν άρχίσανε οἱ άποστολές στά διάφορα στρατόπεδα τῆς Πολωνίας, τοῦ Άουσβιτς, τοῦ Τέρεζιν-σταντ, τοῦ Μπέλσεν, τοῦ Μπιργκενάου καί πολλών άλλων, βγήκε πάλι στή μέση ὁ ἴδιος άρχираββίνος καί εἶπε στούς όμοθρήσκους του:

— Σας έπαναλαμβάνω πῶς δέν πρέπει νά φοβάστε. Θά σχηματίσουμε τήν Κοινότητά μας στήν Κρακοβία. Ἀκολουθήστε τίς τοιχοκολλημένες διαταγές καί τούς κανονισμούς των Γερμανών. Μήν έγκαταλείπετε τά γκέτο.

★

Στό διάστημα αὐτό, μερικοί εκπρόσωποι τοῦ έλληνικοῦ λαοῦ, θέλοντας νά δείξουν τή βαθιά συμπάθεια καί τή συμπάραστασή τους γιά τήν άσύλληπτη τραγωδία των Έβραίων, στείλανε έγγραφη διαμαρτυρία πρὸς τόν πληρεξούσιο τοῦ Ράιχ καί πρεσβευτή στήν Ἑλλάδα, Ἀλτεμπουργκ, μ' ὅλο τόν κίνδυνο νά ύποστοῦν καί τοῦτοι τήν ἴδια τύχη μέ τούς Ἰσραηλίτες. Ἀνάμεσα στ' άλλα, τό έγγραφο αὐτό έλεγε: «Πρό ὀλίγων μόλις ἡμερῶν ὁ ραδιοφωνικός σταθμός τοῦ Βερολίνου μᾶς μετέδιδεν άρθρον φίλου Γερμανοῦ δημοσιογράφου, τό ὅποϊον ἦτο άληθής ύμνος εἰς

Ἑλληνες Έβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, έχουν συγκεντρωθεῖ, γιά νά ὀδηγηθοῦν στό σιδηροδρομικό σταθμό καί από κεῖ στό Ἀουσβιτς καί τήν Τρεμπλίνκα, στούς θαλάμους άερίων. Ἀπό τούς 60.000 Ἑλληνες Έβραίους, πού ζοῦσαν στή συμπρωτεύουσα πρὶν ἀπό τόν πόλεμο, ἐπίζήσανε μόλις 5.000 μετὰ τόν πόλεμο.

Οἱ ἀποστολές γενοκτονίας τῶν Έβραίων

Πῶς εἶχαν σχεδιάσει οἱ Χιτλερικοί
νά έξοντώσουν τούς Έβραίους στήν Ἑλλάδα

τήν πατροπαράδοτον ἀρετήν τῆς Ξε-
νίας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς πάσας τὰς
περιπτώσεις, ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκειται
περὶ ὑποτιθεμένων ἐχθρῶν. Ἀλλὰ
ποῖον ἄραγε θὰ πρέπει νὰ εἶναι τὸ αἴ-
σθημα τοῦ πόνου τοῦ ἰδίου αὐτοῦ
λαοῦ, εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὁποῦοι δύο
χιλιετηρίδες Χριστιανισμοῦ ἐνεστάλα-
ξαν βαθύτατα τὸ νῆμα τῆς ὑπευθύνου
ἀγάπης ὅταν βλέπῃ τοὺς ἰδίους του ἀ-
δελφούς ἀποσπωμένους ἀπὸ τὸν βω-
μόν τῆς κοινῆς πατρίδος, τὴν ὁποίαν
αὐτοὶ εἶχον ἀπὸ τόσων χρόνων περι-
πτυχθῇ μὲ ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύ-
νην, καὶ μὲ πνεῦμα ἀνεπιλήπτου πρὸς
ἡμᾶς ἀλληλεγγύης:

» Ἐξοχώτατε,

» Ἐν ὀνόματι τῶν ἀκραίων ἐκεί-
νων ἰδεῶν τὰς ὁποίας τὸ ἑλληνικὸν
πνεῦμα καὶ ἡ ὑψηλὴ καλλιέργεια τῆς
Πατρίδος ἀνύψωσαν εἰς συνθήματα
πανανθρωπίνου ἀκτινοβολίας καὶ ἀσυ-
ζητήτου ἐπιβολῆς, ἐξαιτούμεθα, ὅπως
ἡ ὑψὺ ὡμῶν ζητουμένη ὑπὲρ τῶν
ἱστορικῶν συνυπηκόων μας ἀνα-
στολή τῆς διωξέως των, πραγματο-
ποιηθῇ τάχιστα, καὶ διαβεβαιούμεν ὑ-
μᾶς ὅτι ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς θὰ
εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμῇσθαι δεόντως
τὴν φωτεινὴν σας αὐτὴν ἱστορικὴν χει-
ρονομίαν

Μετ' ἐξόχου τιμῆς

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ Πάσης
Ἑλλάδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ. Ὁ Πρόε-
δρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν Σ. ΔΟΝ-
ΤΑΣ. Ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου
Ἀθηνῶν Ε. ΣΚΑΣΗΣ. Ὁ Πρύτανης τῆς
Ἀν. Σχολ. Οἰκ. καὶ Ἐμπ. Ἐπιστημ. Γ.
ΝΕΖΟΣ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Δικηγ. Συλ-
λόγου Ἀθηνῶν Π. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥ-
ΛΟΣ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ ἱατρικοῦ Συλ.
Ἀττικοβιτίας Μ. ΚΑΡΖΗΣ. Ὁ Πρόε-
δρος τοῦ Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχ. Ἐπι-
μελητηρίου Ἑλλάδος Α. ΠΟΥΛΟΠΟΥ-
ΛΟΣ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Τεχν. Ἐπιμελη-
τηρίου Ἑλλάδος Α. ΚΑΡΑΣ. Ὁ Πρόε-
δρος τοῦ Συμβ. Συλ. Ἐφετ. Ἀθηνῶν -
Αἰγαίου Κ. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁ Πρό-
εδρος τοῦ Πανελλήν. Ὄδοντ. Συλ-
λόγου Κ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Ὁ Πρόεδρος
τοῦ Ὄδοντ. Συλλόγου Ἀθηνῶν Ι. ΚΑ-
ΡΕΚΛΗΣ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως
Ἑλλήνων Χημικῶν Κ. ΝΕΥΡΟΣ. Ὁ
Πρόεδρος τοῦ Φαρμακευτικοῦ Συλλό-
γου Ἀθηνῶν Α. ΤΣΙΤΣΩΝΗΣ. Ὁ Πρόε-
δρος τῆς Ἐνώσεως Συντακτῶν Γ. ΚΑ-
ΡΑΝΤΖΑΣ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέ-
σμου Ἑλλήνων Ἱθσοποιῶν Μ. ΜΟΡΙ-
ΔΗΣ. Ὁ Πρόεδρος τοῦ ἱατρικοῦ Συλ-
λόγου Καλλιθέας Μ. ΡΗΜΑΝΤΩΝΗΣ.
Ὁ Πρόεδρος τοῦ Βιοτεχνικοῦ Ἐπιμε-

λητ. Ἀθηνῶν Κ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗΣ.
Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐμπορ. Συλλόγου
Ἀθηνῶν Δ. ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁ
Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως Θεατρικῶν
Συγγραφέων Θ. ΣΥΝΟΔΙΝΟΣ. Ὁ Γενι-
κὸς Διευθυντὴς τῶν καταφ. ἔπειν. περ-
ΐψεως Θ. ΣΠΕΡΑΝΤΖΑΣ. Ὁ Γενικὸς
Διευθυντὴς τοῦ Ἰδρύματος Κοιν.
Ἀσφαλ. Χ. ΑΓΛΑΟΠΟΥΛΟΣ.
Ἐν Ἀθήναις τῇ 24 ΜΑΡΤΙΟΥ 1943»

★

Ἡ ἀλήθεια ἦταν πῶς ὁ Ἀλτεμ-
πουργκ εἰδείξε κάποιο ἐνδιαφέρον κι ἔ-
κανε ὁρισμένους ἐνέργειες, γιατί ἦταν
ἄνθρωπος συμβιβαστικός καὶ μπορού-
σε νὰ κουβεντιάσει κανέναν μαζί του.
Ἀλλ' οἱ ἐνέργειές του αὐτές, δὲν φέρα-
νε τὸ παραμικρὸ ἀποτέλεσμα. Κι ἦταν
πολύ φυσικὸ, ἐφόσον ὑπῆρχαν στή μέ-
ση ἡ Γκεστάπο καὶ τὰ Ἔς - Ἔς, πού ἦ-
ταν ἀποφασισμένα νὰ μὴν ἀφήσουν
σκιὰ ἐβραϊκή. Νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσουν
ὅλους, μὲ τὸν πιὸ σκληρὸ καὶ ἀπάν-
θρωπο τρόπο. Ἐτοί, ὁ ρυθμὸς τῶν ἀ-
ποστολῶν τῶν τραγικῶν θυμάτων στὰ
διάφορα στρατόπεδα ἐξοντώσεως ἄρ-
χιζε γοργὸς καὶ κάθε μέρα αὖθιαι ἐ-
λοένα καὶ περισσότερο. Ἐτοί μὲ δε-
καεννιά ἀποστολὲς μεταφερθῆκαν ὅ-
λοι οἱ Ἑβραῖοι τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ
δεκάξι πρῶτες λήσανε σὲ διάστημα πε-
νήντα τεσσάρων ἡμερῶν, δηλαδὴ ἀπὸ
τὴς 15 Μαρτίου ὡς τὴς 9 Μαΐου τοῦ
1943. Ἦταν κάτι πού δὲν μπορούσε νὰ
τὸ συλλάβει ἀνθρώπινος νοῦς.

Τό χειρότερο ἦταν πῶς οἱ Γερμανοί,
παρακολουθοῦσαν τοὺς πάντες καὶ τὰ
πάντα. Εἶχαν μυριστεῖ ὅτι πολλοὶ Ἕλλη-
νες προσπαθοῦσαν νὰ βοηθήσουν
τοὺς Ἰσραηλῆνες νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὰ
γκέτο καὶ δὲν ἀφῆναν νὰ ζυγῶσει
κανέναν πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ὅσοι ἀποφασί-
ζανε νὰ τὰ παίξουν ὅλα γιὰ ὅλα καὶ νὰ
εἰσχωρήσουν σ' αὐτὰ, δὲν ξαναβγαίνα-
νε. Ἡ μιά σύλληψη διαδεχόταν τὴν ἄλ-
λη.

Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἀθήνα, οἱ Ἔς - Ἔς κι
ἡ Γκεστάπο, μὲ τοὺς ἀπαίσιους πρά-
κτορές τους καὶ τοὺς βρωμεροῦς τους
συνεργάτες, κάνουν τρομερὰ πράγματα.
Καί, πρῶτα ἀπ' ὅλα, εἶχαν πιάσει πολ-
λοὺς Ἕλληνες πού κρύβαν Ἑβραίους
στὰ σπίτια τους. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦ-
ταν ἡ Κωρᾶλία Μακρῇ, ὁ Τάσος Κορ-
ωναῖος, ὁ Γιώργος Παπούλιας, ὁ Θόδω-
ρος Βαλάνος, ὁ Παντελῆς Τσιοβᾶλης, ὁ
Θύμιος Λιακόπουλος, ὁ Γιάννης Ἀνα-
γνώστου, ὁ Λάκης Βαστέκης, ὁ Νίκος
Σαπέρδας, ὁ Κώστας Μαραγκάκης, ὁ
Χρήστος Κουζούπης, ἡ Εὐαγγελία Γορ-

τινίου, ἡ Ἐλένη Κοντολάζου, ἡ Μαρία
Σταφυλάκη, ὁ Μίλτος Λαζάνης, ὁ Χάρ-
ης Καστάνης, ὁ Λουκάς Παπαγεωρ-
γίου, ὁ Φώτης Βασιλείου, ὁ Παῦλος Βό-
διδας, ὁ Μηνᾶς Σαράτσου, ἡ Ἄννα
Μποζώνη, ἡ Σοφία Μαργέλη, ὁ Γιάν-
νης Στεφάκης, ὁ Μαρῖνος Δεσπότης,
ὁ Κίμων Ἰωαννίδης, ὁ Στέφας Τσάπ-
λας, ὁ Ἀρίστος Τζανῆς, ὁ Ἀλέκος
Τριανταφύλλης κι ἄλλοι, κι ἄλλοι, κι ἄλ-
λοι.

★

Ὅλοι τοῦτοι δικάστηκαν καὶ καταδι-
κάζτηκαν σὲ βαριεὲς ποινές: Μερικοὶ σὲ
ισόβια. Ἄλλοι, σὲ εἴκοσι καὶ σὲ δεκα-
πέντε χρόνια. Κι ἐφτά σὲ θάνατο. Οἱ
τελευταῖοι αὐτοὶ ἦταν: Ὁ Παῦλος Βό-
διδας, ὁ Χάρης Καστάνης, ὁ Κίμων
Ἰωαννίδης, ὁ Μαρῖνος Δεσπότης, ὁ
Παντελῆς Τσιβᾶλης, ὁ Μηνᾶς Σαρά-
τσου, ὁ Φώτης Βασιλείου. Βέ-
βαια, τοῦτοι οἱ ἐφτά δὲν καταδικάστη-
καν μονάχα γιὰ τοὺς Ἑβραίους πού
κρύβανε. Στὴν ἔρευνα πού κάναν οἱ
Γερμανοὶ στὰ σπίτια τους, βρεθῆκανε
ὅπλα καὶ προκηρύξεις, μὲ περιεχόμενο
πού στρεφόταν καθαρὰ ἐναντίον τους.
Ἐτοί, ἡ ἐκτέλεσή τους ἐγίνε στίς 21
Ἰουλίου 1943, στὴ Λούτσα. Ὅλοι οἱ
ἄλλοι μεταφερθῆκανε στὴ Γερμανία, ὅ-
που τοὺς κλείσανε σὲ κάτι φριχτὰ
στρατόπεδα. Δὲν γυρίσανε, παρὰ μω-
νάχα πέντε: Ἡ Μαρία Σταφυλάκη, πού
πέθανε σχεδὸν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπί-
στροφή της στὴν Ἀθήνα, ἀπὸ τὴς κα-
κουχίας πού δοκίμασε, ὁ Χρήστος Κου-
ζούπης, ὁ Ἀρίστος Τζανῆς, ὁ Κώστας
Μαραγκάκης κι ὁ Γιώργος Παπούλιας.
Ἀλλὰ ἡ τραγωδία τῶν Ἑβραίων τῆς
Θεσσαλονίκης, συνεχιζόταν.

Στό πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίο τοῦ Δρ.
Ι. Α. Ματαράσο, πού ἔχει τὸν τίτλο «Κι
ὅμως ὅλοι τους δὲν πέθαναν» κι ἀπ' ὅ-
που δανειστήκαμε ὁρισμένα στοιχεῖα,
ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἀφήγησή μας, ἀνα-
φέρονται τρομαχτικὲς λεπτομέρειες γιὰ
τὴς χιλιάδες αὐτές τῶν Ἑβραίων, πού
βασανιστήκανε, πού ταπεινωθῆκανε,
πού ρίχτηκαν ζωντανοὶ στὰ κρεματό-
ρια, πού ἀφῆσαν τὴ ζωὴ τους πᾶν
στὰ ἠλεκτροφόρα σύρματα τῶν στρε-
τοπέδων. «Θεὲ μου - γράφει ἕνας
Γάλλος ποιητὴς - ἀπὸ τότε ὅλα τὰ κόκ-
κινα λουλούδια πού φυτρῶνουν πάνω
στὴ γῆ, πολλαπλασιάζουν τὴν ἀπέραν-
τη φυλὴ τῶν Ἑβραίων, πού δὲν θὰ
σβῇσι ποτέ».

ΓΙΑΝΝΗΣ Β. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
(Ἀπὸ τὸ «Ρομάντζο» 22 - 8 - 1978)

Ο αλμοσταγής Χάιν-ριχ Χίμλερ (μέ τὰ γυαλιά) στὰ Προπύλαια τοῦ Παρθενώνα. Κανείς, στήν κατοχή, δέν ὑποπεύθηκε πῶς εἶχε ἐρθεῖ στήν Ἀθήνα ὁ περιβόητος δημιουργός τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως. Γιατί, ὁ ἀρχηγός τῶν Ἑς - Ἑς, κυκλοφοροῦσε σέ ὅλο τό Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο μέ ἀπόλυτη μυστικότητα, γιά λόγους ἀσφαλείας. Τή μέρα, ἐβλεπε πάντα γύρω του μονάχα ἐχθρούς, ἀκόμα καί στήν ἴδια του τή χώρα, ὅπου κάθε δημοκράτης Γερμανός κυνηγιόταν ἀλύπητα. Μετά τό Χίτλερ, ἦταν ὁ πιά μισητός ἀξιωματοῦχος τοῦ ναζισμού.

ΑΠΟ ΤΟ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

ΤΟΥ ΙΩΣ. ΓΚΑΙΜΠΕΛΣ

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΦΤΑΙΝΕ ΓΙΑ ΟΛΑ!

Στίς ἀρχές τοῦ 1978 ἐδημοσιεύθη τό ἀνέκδοτο ἡμερολόγιο τοῦ ὑπουργοῦ Προπαγάνδας τοῦ Χίτλερ, Ἰωσήφ Γκαϊμπελς. Τό ἡμερολόγιο αὐτό ἀναφέρεται στίς τελευταῖες ἡμέρες τῆς πτώσεως τοῦ Ναζισμού, ἀλλά μέ τίς ἀναδρομές πού κάνει περιέχει καί τίς θεμελιώδεις χαρακτηριστικές ἰδέες τῶν Ναζί. Τό ἀνέκδοτο ἡμερολόγιο τοῦ Γκαϊμπελς ἐδημοσιεύθη στήν Ἑλλάδα στό «Βῆμα» (ἀπό 19 - 2 - 78 μέχρι 11 - 3 - 78). Τά «ΧΡΟΝΙΚΑ μεταφέρουν μερικά ἀποσπάσματα τοῦ ἡμερολογίου, πού ἔχουν σχέσι μέ τούς Ἑβραίους.

ΜΙΣΟΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

- **Ὁλόκληρο τό ἡμερολόγιο διακατέχεται ἀπό ἕνα πνεῦμα μίσους γιά τούς Ἑβραίους.**
- **Κατά τό γνωστό, δυστυχῶς, πνεῦμα κάθε δυσκολία τῆς Γερμανίας ὁ Γκαϊμπελς τήν ἀποδίδει σέ «ἐβραϊκό δάκτυλο».**
- **Διαγράφοντας τό πορτραῖτο τοῦ Γκαϊμπελς ὁ μέγας θεατρικός συγγραφεύς Ρόφ Χόχουτ, παρατηρεῖ: Ὅταν ὁ Γκαϊμπελς ἄρχισε νά γράφει αὐτό τό ἡμερολόγιο, κι αὐτός, ὅπως καί ὁ Χίτλερ, δέν ἀνῆκε πιά σέ αὐτόν τόν κόσμο. Αὐτό ἐπιβεβαιώνει κι ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον ὁμολογοῦσε πῶς ἔπρεπε «νά σκοτώσει κανείς τούς Ἑβραίους σάν τὰ ποντίκια. Στή Γερμανία φροντίσαμε γι' αὐτό ὅπως ἔπρεπε. Ἐλπίζω ὁ κόσμος νά τό ἔχει γιά παράδειγμα».**

Αὐτά βέβαια ἦσαν πράγματα πού γιά πολλά χρόνια ἀφῆνε σκοτεινά στό ἡμερολόγιο το, ἀλλά τώρα πιά δέν τόν ἐνδιέφερε ἡ ὑστεροφημία. Πιθανόν νά τόν βασάνιζαν οἱ τύψεις γιά τόν θάνατο τῶν Ἑβραίων. Ὡς ὑπουργός προπαγάνδας ἦταν ὑπεύθυνος γιά ὅλη τήν ἐκστρατεία ἐναντίον τῶν Ἑβραίων, ἀν καί οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ἐκεῖνοι πού εἶχαν συμπαρασταθεῖ σέ αὐτόν καί στή γυναῖκα του.

Ὁ Γκαϊμπελς, μέχρι νά ὀνομασθεῖ διοικητής τοῦ Βερολίνου, ἦταν γιά χρόνια ἀρραβωνιασμένος μέ μιὰ Γερμανίδα ἐβραϊκῆς καταγωγῆς. Καί ἡ Μάγδα Γκαϊμπελς χρωστοῦσε στόν Ἑβραῖο Φριντλαίντερ, τό ὅτι δέ μεγάλωσε σάν νόθο παιδί μιᾶς ὑπηρέτριας. Ἀντίθετα ἐζήσε στό ἀνετο σπίτι τοῦ Φριντλαίντερ πού παντρεύτηκε τή μητέρα της. Ἐτσι, ἡ Μάγδα ἐζήσε σάν μέλος εὐπορης οἰκογένειας, μορφώθηκε, ἔμαθε ξένες γλώσσες καί φοίτησε ὡς ἐσωτερική μαθήτρια σέ ἀκριβὰ σχολεῖα τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὁ Γκαϊμπελς ἦταν στή Χαϊδελβέργη φοιτητής τοῦ Ἑβραίου καθηγητῆ Φριντριχ Γκοῦντολφ, κι ἀπό αὐτόν πήρε τό

διδασκαρικό του δίπλωμα. "Αλλά ή συμπεριφορά τής Μάγδας και του 'Ιωσήφ Γκαϊμπελς τόσο πρὸς τὸν Γκοϋλντοφ ὅσο και πρὸς τὸν Θεὸ τους Κόνεν, πού εἶχ' ἐνίσχυσει οἰκονομικά τὸ Γκαϊμπελς σέ δύσκολες ἐποχές τῆς φοιτητικῆς του ζωῆς, ἦταν ἀποκρουστική. Κανείς δέν τὸν βοήθησε τόσο ὅσο οἱ 'Εβραῖοι, μέ ἐξαιρεση τὸ Χίτλερ καὶ τοὺς γονεῖς τοῦ Γκαϊμπελς.

Σέ ἀντίθεση μέ τὸ Χίμλερ καὶ τὸ Χίτλερ, ὁ Γκαϊμπελς, ὅπως καὶ ὁ Χερμαν Γκαϊρινγκ (στρατηγός, ἀρχηγὸς τῆς 'Αεροπορίας, Καταδικάστηκε στὸ 'Νυρεμβέργη σέ θάνατο ἀλλὰ αὐτοκτόνησε) ἤξερε καλὰ τί ἔκανε. 'ἤξερε ἐπίσης καὶ τί ἔκανε στοὺς 'Εβραίους πού τοὺς γνώριζε καλῶτερα ἀπ' ὅτι οἱ δύο ἄλλοι κύριοι ὑπεύθυνοι τοῦ 'Αουσβιτς. Δέν τοὺς εἶχε ὅμως μισήσει — μέ ἐξαιρεση μερικοὺς 'Εβραίους τοῦ τύπου πού εἶχαν ἀρνηθεῖ νὰ δεχτοῦν τὴ συνεργασία του στὴν «περιστρεφόμενη συναγωγή» τους. Οἱ 'Εβραῖοι στὸ Σάν Φρανσίσκο ζητοῦσαν νὰ λείψει ὁ ἀντισημιτισμός ἀπὸ τὸν κόσμο. 'Ο Γκαϊμπελς ἔγραφε στὶς 4 'Απριλίου 1945 σχετικὰ:

«Αὐτὸ θά τοὺς βόλευε, γιατί ἀφοῦ διέπραξαν τὰ πιὸ φρικιαστικά ἐγκλήματα σέ βάρος τῆς ἀνθρωπότητας, θέλουν τώρα νὰ τῆς ἀπαγορεύσουν νὰ τὰ σκέπτεται».

Ποιὰ «ἐγκλήματα τῶν 'Εβραίων» ἔχει στὸ νοῦ του, δέν ἀναφέρει. 'Ισως νὰ σκέφθηκε τὸ ἄρθρο του στὸ «Ράιχ» ὅπου ἔλεγε:

«Σέ αὐτὸ τὸν ἱστορικό ἀγῶνα κάθε 'Εβραῖος εἶναι ἐχθρὸς μας, ἀδιάφορο ἂν φυτοζωεῖ στὸ πολωνικό γκέττο, ἂν ζεῖ στὸ Βερολίνο ἢ στὸ 'Αμβούργο, ἢ ἂν χτυπάει τὴ σάλπιγγα τοῦ πολέμου στὴ Νέα 'Υόρκη. Εἶναι λοιπὸν οἱ 'Εβραῖοι ἀνθρώποι: Τὸ ἴδιο ἐρώτημα ἰσχύει γιὰ τοὺς ληστές καὶ τοὺς μαστροπούς. Οἱ 'Εβραῖοι εἶναι μιὰ φυλὴ παρασίτων πού ἀπλῶνει τὴ μούχλα τῆς πάνων στοὺς πολιτισμούς τῶν γερῶν λαῶν. Γιὰ νὰ τελειώσει αὐτὸ ὑπάρχει μόνο ἓνα μέσο: Κάψιμο καὶ ἐξανδραποδισμός. 'Ανελέητη καὶ ψυχρὴ σκληρότητα. Τὸ γεγονός πῶς ὁ 'Εβραῖος ζεῖ ἀνάμεσά μας, δέν εἶναι ἀπόδειξη πῶς ἀνήκει κι ὅλας σέ μᾶς. Γιατί κι ὁ ψυλὸς δέν μεταβάλλεται σέ κατοικίδιο μέ τὸ νὰ ζεῖ στὸ σπίτι».

Ἡ σωματικὴ ἀναπηρία ἦταν γιὰ τὸ Γκαϊμπελς ἓνα ψυχικὸ τραῦμα.

Δέν ἦταν μόνο κουτσός, ἀλλὰ καὶ κοντός πράγματα πού τοῦ δημιούργησαν σύμπλεγμα κατωτερότητας. Παθολογικὸ ὡστόσο δέν τὸν ἔκανε βέβαια τὸ ἄρρωστο πόδι του, ἀλλὰ ἢ ἐξουσία. 'Ἐγινε παθολογικός, ὅπως ὅσοι ἀποκοτοῦν ἐξουσία κι ἔχουν τὴν ψευδαίσθησι πῶς δέν εἶναι συνάμα καὶ δέσμοί της. Καὶ ὁ γερμανικὸς λαός — μέ ἐξαιρεση τὸν τραγικὸ καὶ σχεδὸν ἀγνωστο σήμερα μηχανικὸ Χάινς Κουμμέρφ, πού ἀποκεφαλίστηκε γιατί τὸ 1942 προσπάθησε ν' ἀντινῶζει τὴ γέφυρα πρὸς τὸ Σβάνενβερντερ τὴν ὥρα πού πέραγε ὁ Γκαϊμπελς — αὐτὸς ὁ λαός πού δηλητηριάστηκε τόσο ἀπὸ τὸν Χίτλερ, κατάστρεψε τὸ Γκαϊμπελς ἐπιδοκιμάζοντας ὀργιαστικὰ τοὺς λόγους του. Αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ Γκαϊμπελς, τὸ «φιλολογικὸ ἀποτεφρωτὴ», ὅπως τὸν ὀνόμασε ὁ 'Εριχ Καίστνερ, ὅταν ἔκαψε τὰ βιβλία στὴν πλατεία, ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου.

Τὸ 1924 ὁ Γκαϊμπελς, πού ἦταν ἀπὸ χρόνια χωρὶς δουλειά, μπῆκε στὸ κόμμα τοῦ Χίτλερ γιατί τοῦ ὑποσχέθηκαν ἓναν ὀχι εὐκαταφρόνητο σταθερὸ μισθὸ ἑκατὸ μάρκων, ἂν ἀναλάβανε τὴ σύνταξη τῆς ἐφημερίδας «Λαϊκὴ 'Ελευθερία». Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ Χίτλερ ἔγραφε τὸ ἔργο του «Ὁ ἀγῶνας μου».

Κι ὅμως, τὰ οἰκονομικά τοῦ Γκαϊμπελς δέν ἦταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ θρέψει ἐξ ἑστώματα. 'Ο ἴδιος, μετὰ τὴ διατριβή του γιὰ ἓνα Βερολινέζο δραματικὸ τοῦ ρομαντισμοῦ, ἀλσθανόταν πῶς εἶχε τὴν κλίσση νὰ γίνε «ἀνθρώπος τῶν γραμμάτων». Ἡ θέση πού βρῆκε στὴν Τράπεζα τῆς Δρέσδης, γιὰ νὰ ἐκφωνεῖ τίς τιμές τοῦ Χρηματιστηρίου, δέν ἦταν λύση. 'Ἐξ αἰτίας τῆς ἀναπηρίας του ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ θητεία. Ἡ δραστηριότητά του ἀναζητοῦσε διέξοδο. 'Όλα αὐτὰ τὸν δόησαν στὸ κόμμα τοῦ Χίτλερ. Ποιὸς εἶναι ὑπεύθυνος γι' αὐτὴ τὴν ἐξέλιξη; Μιὰ σύγχρονα δεδομένα δίνει ὀρισμένα στοιχεῖα γι' αὐτό. 'Αν κάποιος στὴ σημερινὴ 'Ομοσπονδιακὴ Δημοκρατία τῆς Γερμανίας μέ τὸ ἓνα ἑκατομμύριο ἀνέργους συζητήσει μ' ἓναν ἀποφοιτο γυμνασίου, πού τὸ ἄδικο σύστημα τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων ἀφῆσε ἔξω ἀπὸ τίς ἀνώτατες σχολές, θά σχηματίζει μέσα ἀπὸ τὴν ταξικὴ εἰρήνη τὴν ἐντύπωση πῶς οἱ πολῖτες τῆς νεαρῆς δημοκρατίας τῆς

Βαϊμάρης εἶχαν πιὸ πολλὴ τυφλὴ ἐμπιστοσύνη στὸ κράτος, ἂν καὶ γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἀναγκασμένοι νὰ εἶναι χωρὶς ἐπαγγελματικὴ ἀποκατάσταση ἢ ἀποκλείονταν ἀπὸ τίς σπουδές. Τὰ θύματα τῆς μεταπολεμικῆς ἐποχῆς, ἀπὸ τὸ 1925 ὡς τὴν ἀνοδο τοῦ Χίτλερ στὴν ἐξουσία, δέν θά εἶχαν καὶ τόση ἀγάπη γιὰ τὴν πρώτη γερμανικὴ δημοκρατία.

Βέβαια γι' αὐτὸ ἦταν λιγότερο ὑπεύθυνοι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες πού κυβερνοῦσαν καὶ περισσότερο ἡ συνθηκὴ τῶν Βερσαλλιών καὶ ἡ οἰκονομικὴ κρίση. 'Όποιος θέλει νὰ κρίνει τὸ Γκαϊμπελς δέν πρέπει νὰ παραβλέψει τὴ φτώχεια, μέσα στὴν ὁποία ἐξῆσε πολὺν καιρὸ. Γιατί ἔπρεπε οἱ συνομήλικοι τοῦ Γκαϊμπελς μετὰ ἀπὸ πολὺχρονη θητεία στὸ μέτωπο καὶ μετὰ ἀπὸ τόσες σπουδές νὰ εἶναι νομοταγεῖς πολῖτες τῆς δημοκρατίας τῆς Βαϊμάρης, ὅταν αὐτὴ δὲν μπορούσε νὰ τοὺς προσφέρει ἐργασία καὶ τοὺς ἀφῆνε νὰ φυτοζωοῦν ἐδῶ κι ἐκεῖ; 'Ακόμα κι ὁ Γκαϊμπελς, μὴ βρίσκοντας ἀλλοῦ ἀπασχόληση, παρὰ τίς ἐπίμονες προσπάθειές του, ἀναγκάστηκε τελικὰ νὰ καταφύγει στὸ κόμμα τοῦ Χίτλερ. 'Αν μπόρεσε νὰ ὑπερβεῖ τὸ σύμπλεγμα κατωτερότητας πού τοῦ δημιουργοῦσε ἡ ἀναπηρία του, δέν ἦταν τόσο εὐκόλο νὰ νικήσει τὴν ἄλλη ρίζα πού τὸν δόνησε στὸ ἴδιο σύμπλεγμα: τὴν κοινωνικὴ ρίζα, τὴ φτώχεια. Ἦταν φτωχὸς σὰν ζητιάνος καὶ χωρὶς ἐλπίδα ν' ἀλλάξει τὴν κατάστασή του. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔκανε τὸ 1925 τὸν, κατὰ τὰ ἄλλα, πολιτικὰ ἀδιάφορο Γκαϊμπελς νὰ γίνε ἀκράσιος. Αὐτὸ καὶ μόνο τὸν ἐδιώξε ἀπὸ τὸ χωρὸ τῆς δημοκρατίας. Αὐτὴ δέν τοῦ ἔδωσε τίποτα γιὰ νὰ χορτάσει τὴν πείνα του. 'Ο ἴδιος ὁ Μπρέχτ καὶ ὁ Βάιλ τραγουδοῦσαν ἀργότερα, πρῶτο ἔρχεται τὸ φαί καὶ μετὰ ἡ ἠθική...

Τὸ πρόγραμμα «ἐξοντώσεως»

'Ο Γκαϊμπελς ἀνακάλυψε στὸν ἑαυτὸ του προτερήματα ὀμιλητῆ. Ἦθελε νὰ γράφει ποιήματα, κάτι πού δέν μπορούσε, ἤθελε νὰ γράφει ἄρθρα, πού δέν ἦταν βέβια χειρότερα ἀπὸ τὰ ἄρθρα ἄλλων. Μέ λίγα λόγια γιὰ τὴν ἀκριβεία: Ἡ νόμιμη, ἀσυγκράτητη καὶ ἀπροσανατολιστὴ δῖψα του γιὰ δράση τὸν δόησε στὴν ἀρχὴ ὀχι στὸ Χίτλερ, ἀλλὰ στὸ Θόδωρο Βόλφ, ἓναν ἀπὸ τοὺς σοβαρότερους ἀρχισυντάκτες

της εποχής. Ο Βόλφ έγινε για τον Γκαίμπελς το πρότυπο, γιατί κι ο ίδιος ήθελε να παίξει τον πρώτο ρόλο, αδιάφορο πού. Άλλά ο Βόλφ δεν δημοσίευσε ούτε ένα από τα πενήντα άρθρα πού του έστειλε ο Γκαίμπελς ούτε και τον δέχτηκε στην έφημερίδα. Έτσι ο Γκαίμπελς παραμέρισε όλους τους ένδοιμοις για τους «σκοπούς» του Χίτλερ, γιατί είχε πιά γίνει καρριέριστας, και πήγε στο κόμμα του.

Και για να μην υπάρχει καμμία αὐταπάτη γύρω από το Γκαίμπελς, είναι ο ίδιος συνυπεύθυνος για όλα τα έγκλήματα πού διέπραξε ο Χίτλερ. Τα έπαινούσε μεγαλόπρεπα ακόμα κι όταν δεν ήταν σύμφωνος με αυτά. Κι όμως έπειδή ήταν πιό έξυπνος και πονηρός από όλους σχεδόν τους στενούς συνεργάτες μέσα στο κόμμα, είναι βαρύτερη ή συνεχόχ του, γιατί πρόδωσε ό,τι του έλεγε ή λογική του για χάρη των διαταγών του Χίτλερ. Ο Γκαίμπελς ήταν εναντίον του πολέμου, γιατί απέχθανόταν το στρατό, ιδιαίτερα τον πρωσσικό. Τό ήξερε και τό έλεγε κι άλλος: Άν ο Φύρερ άλλαζε την κομματική του στολή με τη στρατιωτική, τότε τον πρώτο ρόλο στο κράτος δεν θα τον έπαιζε το κόμμα, αλλά ή Βέρμαχτ.

Τήν εξόντωση των Έβραιων θα την είχε προτείνει ευχαρίστως μέχρι την «τελική νίκη», όπως άλλωστε και την υποδούλωση των χριστιανικών εκκλησιών. (Ο Γκαίμπελς ήθελε, όπως κι ο Χίτλερ, να αφαιρέσει, μετά τον πόλεμο, όλα τα οικονομικά μέσα των χριστιανικών εκκλησιών). Άλλά φαίνεται πως κάποτε τό χάλασε με τό Χίτλερ, προσπαθώντας να του δικαιολογήσει την «τελική λύση», τουλάχιστον για τήν διάρκεια του πολέμου. Στίς 17 Μαρτίου 1942 — σύμφωνα με τό ήμερολόγιό του — διάβασε τό πρωτόκολλο τής συνάντησης τής Βάνζε, στην όποια συζητήθηκε διεξοδικά ή εξόντωση των Έβραιων τής Δυτικής Εύρώπης. Όταν ο Γκαίμπελς διάβασε τό πιό τερατώδες ντοκουμέντο τής παγκόσμιας Ιστορίας έγραψε:

«Αυτό οδηγεί σε μία σειρά λεπτών έρωτήσεων. Τί θα συμβεί με όσους συζούν με Έβραίους, με όσους είναι μιγάδες Έβραίοι, με όσους είναι παντρεμένοι με Έβραίους. Όπωςόδήποτε θα έχουμε εδώ πολλά προβλήματα και σί-

Ο Γκαίμπελς στην Αθήνα.

γουρα θα παρουσιαστούν και προσωπικές τραγωδίες. Άλλά αυτό είναι αναπόφευκτο. Τώρα είναι ή κατάσταση ώριμη για να δοθεί στο έβραϊκό ζήτημα ή τελική λύση. Μεταγενέστερες γενιές δεν θα έχουν τή δύναμη και τό άγρυπνο ένστικτο για να τό κάνουν. Γι' αυτό θα είναι καλό να είμαστε ριζικοί και συνεπείς. Ό,τι για μός είναι βάρος, θα είναι για τους απογόνους μας πλεονέκτημα και εύτυχία».

Μιά βδομάδα αργότερα ο Γκαίμπελς πήγε πάλι να συναντήσει τό Χίτλερ για μία πολύωρη συνομιλία. Ο Χίτλερ είχε περάσει τό χειρότερο χειμώνα τής ζωής του. Στο Γκαίμπελς είπε:

«Άν έστω και για μία στιγμή φαινόμουν αδύναμος, θα είχε καταρρεύσει τό μέτωπο (δηλαδή μπρός στη Μόσχα) και θα δημιουργούνταν μία καταστροφή μεγαλύτερη κι από εκείνη του Ναπολέοντα. Τότε έκατομμύρια ήρωικών στρατιωτών θα πέθαιναν από τήν πείνα και τήν παγωνιά... Ο Φύρερ είχε σε πολλή έκτίμηση τή σοβιετική ήγεσία. Ή ωμή επέμβαση του Στάλιν είχε σώσει τό ρωσικό μέτωπο...»

Ο Χίτλερ του παραπονέθηκε για ώρες συγκινημένος πόσο βαρύς ήταν αυτός ο χειμώνας γιατί τον πέρασε στο πλευρό των δειλών και ανόητων στρατηγών του, πού φυσι-

κά προκάλεσαν τήν καταστροφή του στρατού (πού δεν ήταν έφοδιασμένος με γούνες και γαντία) στο ρωσικό χειμώνα.

Τό σκυλάκι του Φύρερ

Έτσι ο Γκαίμπελς — πολύ σύντομα και ήπια — «στο τέλος» έξεφρασε στο στραπατσαρισμένο δικτάτορα τους δισταγμούς του (πιθανό) σχετικά με τό «έβραϊκό ζήτημα». Κι όμως πρέπει να γράψει:

«... στο σημείο αυτό ο Φύρερ παραμένει ανελέητος. Οι Έβραίοι πρέπει να εξαφανιστούν από την Εύρώπη, έστω κι αν χρειαστούν γι' αυτό τα πιό κτηνώδη μέσα. Σχετικά με τό θέμα των εκκλησιών ο Φύρερ δεν θέλει πρós τό παρόν να προβεί σε καμία ένέργεια. Θα ήθελε να τό αναβάλει ως τό τέλος του πολέμου...»

Και στή συνέχεια συζητούν για τό σκυλάκι πού είχαν χαρίσει στο Χίτλερ και τό άγαπούσε πολύ.

«Αυτός ο σκύλος μπορεί να κάνει ό,τι θέλει στην αποθήκη του. Για τήν ώρα είναι αυτός πού του στέκει πιό κοντά».

Λοιπόν μία λέξη για τό έγκλημα, πού κατόπιν όδήγησε στο θάνατο έκατομμυρίων ανθρώπων και στή συνέχεια μία συζήτηση για τό άγαπημένο σκυλάκι, όπως λίγο πριν για τό παιδιά του έπισκέπτη.

«Ο Φύρερ ρωτάει για όλους στο σπίτι, για τη Χέλκα, τη Χίλντε και, πρό πάντων, για το Χόλντε, τι γίνεται στη ζωή της... Έχω τη σοβαρή πρόθεση να φροντίσω γι' αυτό περισσότερο μαζί με την οικογένειά μου γιατί όσο κρατάει ο πόλεμος αυτό δεν είναι δυνατό».

Μπορεί στην επόμενη συζήτηση στις 27 'Απριλίου ο Γκαίμπελς να έκανε μια διστακτική προσπάθεια για να αποτρέψει τη ριζική λύση. Με ασάφεια υπαγορεύει:

«Θα μιλήσω ακόμα μία φορά με το Φύρερ για το εβραϊκό ζήτημα. Η θέση του απέναντι στο πρόβλημα είναι χωρίς έλεος. Θέλει να διώξει έντελώς τους Έβραίους από την Ευρώπη. Αυτό είναι βέβαια σωστό. Οι Έβραιοι έφεραν τόσα δεινά στη γη μας, ώστε και η σκληρότερη ποινή να είναι ελαφριά...»

Πώς εκτελέστηκε η σκληρότερη ποινή, η θανατική, περιγράφει ο Γκαίμπελς ακριβώς ένα μήνα πρωτότερα:

«Από τη γενική διοίκηση θα εκδιωχθούν οι Έβραιοι προς τα ανατολικά. Θα χρησιμοποιηθεί μία βάρβαρη διαδικασία, που δεν μπορεί να περιγραφεί, κι από τους Έβραίους δεν θα μείνει πλέον τίποτε. Γενικά μπορεί να διαπιστώσει κανείς πως 60% πρέπει να εξοντωθούν, ενώ μόνο 40% μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε καταναγκαστικά έργα. Ο πρώην διοικητής της Βιέννης, που κάνει αυτές τις ενέργειες, κινείται με πολλή προσοχή και με ένα τρόπο που περνάει σχεδόν απαρατήρητος. Οι Έβραιοι θα υποστούν ποινή, που είναι βέβαια βάρβαρη, αλλά που τους αξίζει. Η προφητεία που τους έδωσε ο Χίτλερ για ένα νέο παγκόσμιο πόλεμο, αρχίζει να πραγματοποιείται κατά το φοβερότερο τρόπο...»

Η «χωριστή ειρήνη»

Ποιά ήταν αυτή η προφητεία του Χίτλερ; Ήταν η «ύποσχεσή» του στο Ράιχσταγκ στην αρχή του πολέμου, πως αν δηλαδή στην Ευρώπη γίνει κάποτε ένας πόλεμος, τότε στο τέλος του θα στέκει «η εξαφάνιση της εβραϊκής φυλής». Αυτό το είχαν ακούσει όλοι οι έλληες πάνω στη γη. Αργότερα, στις 8 Νοεμβρίου 1942, ο Χίτλερ είπε σ' ένα λόγο, σχετικό με το κίνημα του Νοεμβρίου, τα εξής, που μετέδω-

σαν κι όλοι οι ραδιοφωνικοί σταθμοί:

«Θα θυμάστε το λόγο μου στο Ράιχσταγκ, όπου είπα: "Αν οι Έβραιοι φαντάζονται πως μπορούν να δημιουργήσουν έναν παγκόσμιο πόλεμο για να εξοντώσουν τις ευρωπαϊκές φυλές, πρέπει να ξερουν πως το αποτέλεσμα δεν θα είναι η εξόντωση των ευρωπαϊκών φυλών, αλλά η εξαφάνιση των Έβραίων της Ευρώπης. (Χειροκροτήματα). Με περιγελούσαν σαν προφήτη. "Αλλά πολλοί απ' αυτούς, που γελούσαν τότε, δεν γελούν πιά. (Μεμονωμένα γέλια, χειροκροτήματα). Αυτοί που γελούν τώρα, μπορεί σε λίγο καιρό να μη γελούν πιά. (Γέλια παρατεταμένα, χειροκροτήματα). Αυτό το κύμα θα ξεπεράσει την Ευρώπη και θα διαδοθεί σε όλο τον κόσμο».

Εδώ ο Χίτλερ αναφέρεται στην «τελική λύση», στο θάνατο των Έβραίων στους θαλάμους αερίων που είχε αρχίσει το Φεβρουάριο του 1942. Αυτά τα λόγια τα άκουσαν όλοι. Μετά το θάνατο του Χίτλερ αρνούνται σχεδόν όλοι πως γνώριζαν τη δολοφονία των Έβραίων. "Αλλά η ιστοριογραφία θριάμβευσε στις ημέρες μας, το 1977 — κι από τότε έχει κανείς την έντυπωση πως η ιστοριογραφία είναι η συνέχιση του πολέμου με τα χειρότερα μέσα. Γιατί κάποιος, μη Γερμανός, σοβαρός ιστορικός αμφισβήτησε πως ο Χίτλερ διέταξε την εξόντωση των Έβραίων. Κι ακόμα περισσότερο, είπε πως ο Χίτλερ έμαθε για πρώτη φορά το 1943 πως οι Έβραιοι της Ευρώπης θανατωνονταν στο θάλαμο των αερίων.

Ο Γκαίμπελς εύρισκε αυτή την ενέργεια κατά των Έβραίων πολύ επικίνδυνη. Έγραφε φοβισμένα στο ημερολόγιό του το Μάρτιο του 1943 πως ήταν σύμφωνος με το Γκαίριγκ για 'ότι η χωριστή ειρήνη είτε με τις δυτικές δυνάμεις είτε με τους Ρώσους έμποδιζόταν από το «εβραϊκό ζήτημα» — κι αυτό ήταν το καλύτερο καμουφλάρισμα για το θάνατο των Έβραίων. Κι επειδή ο Γκαίμπελς είχε τη διαίσθηση πως η Γερμανία δεν μπορεί να κερδίσει αλλιώς τον πόλεμο παρά με χωριστή ειρήνη — από το χειμώνα του 1944/45 και κατόπιν — είχε αντικαταστήσει κάθε ρεαλιστική σκέψη με την προβολή των επιθυμιών, έγραφε πεισματικά πως ήταν καλό που είχαν βάλει φωτιά στα «πλοία

πίσω τους» λόγω των Έβραίων.

Η συζήτηση για το αν ο ρήτορας Γκαίμπελς ήταν «εύφνης» είναι περιττή. Ο ρήτορας Γκαίμπελς μπορεί να κυριεύσε το Βερολίνο για χάρη του Χίτλερ όπως και η ανεργία. Ο όμιλητής χρησιμοποιούσε στους δρόμους μεθόδους δημαγωγού και προβακάτορα. Ένώ στο Βερολίνο δεν υπήρχε μετά το τέλος της δεκαετίας του '20 ούτε φασαρία ούτε άστυνομική απαγόρευση για τους λόγους του, έστελνε ανθρώπους του στο Κουρφύουστερνταμ για να χτυπούν τους διαβόλους που έδιναν την έντυπωση πως ήταν «Έβραιοι».

Όταν ο Χίτλερ ήταν στην εξουσία, ο Γκαίμπελς έκανε ό,τι μπορούσε. Από φόβο, αλλά περισσότερο από πεποίθηση, ο λαός υπάκουε. Όταν η επίθεση του Χίτλερ εναντίον χωρών που δεν μπόρεσε να συνεχίσει και να κάμψει τη θέλησή τους για αντίσταση, έκανε τον υπουργό Προπαγάνδας και πάλι άπαιρητο. Κι όταν η τύχη του πολέμου δεν ήταν πιά με το μέρος του ο Χίτλερ χρειαζόταν το Γκαίμπελς για την «επεξεργασία» του γερμανικού λαού.

Οι Έβραιοι θα χάσουν

Στις 15 Μαρτίου 1945 ο Γκαίμπελς γράφει: «Σχεδόν γκροτέσκα έντυπωση κάνει η είδηση πως οι Έβραιοι της Παλαιστίνης έκαναν μία ημέρα άπεργια και προσευχήθηκαν για να δείξουν τη συμπάθειά τους στους Έβραίους της Ευρώπης. Οι Έβραιοι παίζουν ένα ανόσιο και ασυλλόγιστο παιχνίδι. Δεν μπορεί ακόμα κανείς να είπει ποιός λαός θα είναι ο χαμένος και ποιός θα είναι ο κερδισμένος του πολέμου. "Αλλά είναι αναμφισβήτητο πως οι Έβραιοι θα είναι με τους χαμένους.

Ακόμα συζητείται το έρωτημα, αν τελικά η Σοβιετική Ένωση θα αναμνηθεί στη διένεξη του Ειρηνικού. Ο Στάλιν θα πρέπει σιγά - σιγά να δέχεται τη γνώμη πως η Σοβιετική Ένωση δεν μπορεί να παραμείνει άμετοχη στη διένεξη αυτή, γιατί διακυβεύονται σπουδαία συμφέροντά της. "Αλλά μεταδίδεται επίσης πως οι Αμερικανοί δεν δίνουν πιά τόσο μεγάλη σημασία σε μία τέτοια ένδεχόμενη ανάμιξη των Σοβιετικών.

Κάπως άπογοητευτικές είναι οι ειδήσεις που φτάνουν από την Ουγ-

γαρία. Ἡ ἐπίθεσή μας δὲν κατάφε-
ρε νὰ ἐπικρατήσῃ, γιατί συνάντησε
τὴ σθεναρὴ ἀντίσταση τῶν Σοβιετι-
κῶν. Εἶναι σὰν νὰ πηγαίνομε πα-
ρέα μὲ τὸ διάβολο.

Ὁ Στάλιν εἶχε δίκιο νὰ τιμᾷ σὰν
στάρ τοῦ κινηματογράφου τοὺς Σο-
βιετικούς στρατηγούς πού ἡγήθη-
καν τοῦ στρατοῦ μὲ τόση ἐπιτυχία.
Ἀπὸ τὴ Μόσχα φτάνουν σχετικές
εἰδήσεις πού θυμίζουν σχεδὸν τίς
ἀνέσεις τῆς ζωῆς τοῦ πασά. Σίγου-
ρα ὁ Γκαϊρικγ θα εἶναι πολὺ λυπη-
μένος, πού δὲν κάνουμε κάτι τέτοιο
καὶ στὴ Γερμανία.

Σῆμα θυελλας φτάνει ἀπὸ τὴ Φι-
λανδία. Οἱ Σοβιετικοί, ἀφοῦ κατέβα-
σαν τὸ σιδηροὺν παραπέτασμα, ἀ-
γωνίζονται φιλότιμα γιὰ νὰ καταλά-
βουν ὅλη τὴ χώρα.

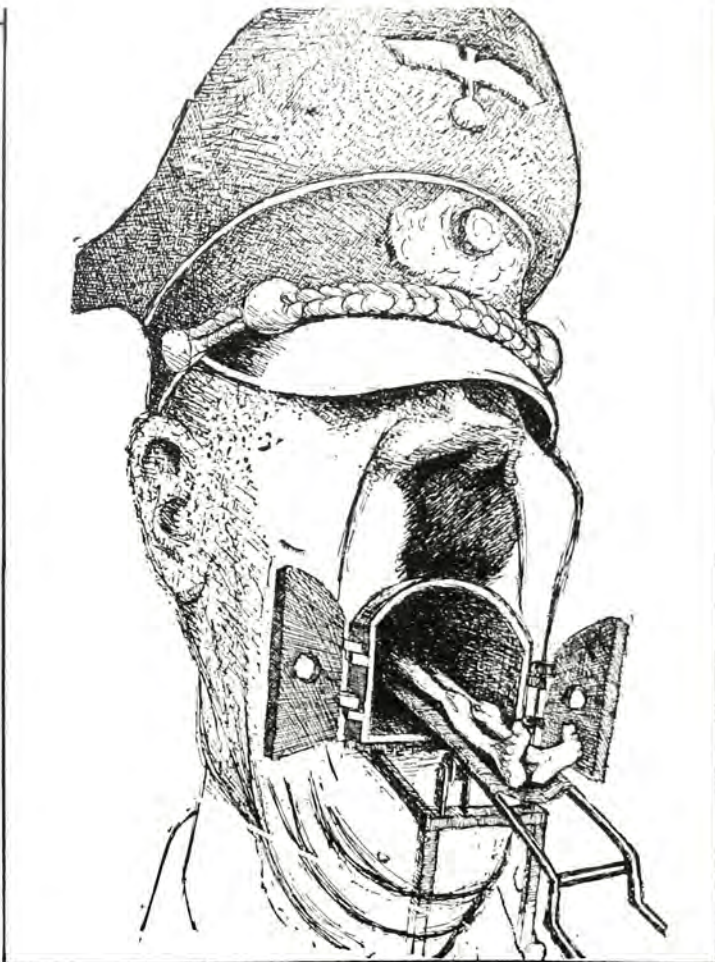
Στὴ Ρουμανία διεξάγεται ἀγῶνας
γιὰ τὴν ἐξουσία μεταξὺ τῶν δυτικῶν
δυνάμεων καὶ τῆς Σοβιετικῆς. Ἐνώ-
σεως. Οἱ δυτικές δυνάμεις προσπα-
θοῦν μὲ τὴ διπλωματία νὰ ἐπανα-
συνδεθοῦν μὲ τὴ Ρουμανία, ἐνῶ οἱ
Σοβιετικοί κάνουν τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὸ
ματαιώσουν. Πάντως οἱ Σοβιετικοί
δὲν μποροῦν νὰ ὀξύνουν καὶ πολὺ
τὰ πράγματα, γιατί δὲν ἔχουν τόσες
στρατιωτικές μονάδες γιὰ νὰ ἐπιβά-
λουν τὴν πολιτικὴ τους θέληση. Ὁ
νέος Ρουμάνος πρωθυπουργὸς
Γκρότσα εἶναι ἕνας φανερός χωρια-
τοκομμουνιστής. Εἶναι τὸ ἐκούσιο
ὄργανο τοῦ Κρεμλίνου.

Καὶ στὴ βόρεια Ἰταλία ὑπάρχει
κάποια ἀλλαγὴ τῶν διαθέσεων, γι-
ατί ἀρχίζουν νὰ στρέφονται ἐναντίον
μας. Λοιπὸν οἱ Ἰταλοὶ ἀρχίζουν ἄλ-
λο γύρο, γιατί τώρα ἐρωτοτροποῦν
μὲ τὴ Γαλλία. Στὴν Ἰταλία ξύπνησε
πάλι ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ λατινικὴ ἀδελ-
φή. Ἀκόμα καὶ στὸ φασισμό γίνεται
αὐτός ὁ γύρος. Ὁ Μουσολίνι μέχρι
τώρα δὲν κατάφερε νὰ φέρῃ τὴ
φασιστικὴ πολιτικὴ σὲ ἓνα κοινὸ
παρονομαστή.

Ἐπειδὴ στὸ ὑπουργεῖο δὲν μπο-
ρῶ ἀκόμα νὰ ἐργασθῶ, πρέπει νὰ
κάνω τὰ πῶς πολλὰ συμβούλια στὸ
σπίτι. Τὸ ὑπουργεῖο ἔχει μεταβλη-
θεῖ σὲ σωρὸ ἐρείπιων. Μέχρι νὰ
διορθωθεῖ κάπως καὶ νὰ μπορέσω
νὰ ἐργασθῶ ἐκεῖ, θὰ περάσουν με-
ρικές ἡμέρες.

Ὁ Δρ. Λέου γύρισε ἀπὸ τὸ ταξίδι
τοῦ στὰ δυτικά καὶ μοῦ ἐκθέτει τὴν
κατάσταση πού ἐπικρατεῖ. Συγκλο-
νιστικὴ εἶναι ἡ εἰδηση πὺς χάσαμε
τὴν Κολωνία.

Κατόπιν ἐρχεται ὁ Σπέερ, πού κι

αὐτὸς γύρισε ἀπὸ ταξίδι στὰ δυτικά.
Εἶναι τῆς γνώμης πὺς ὁ πόλεμος οἰ-
κονομικὰ εἶναι χαμένος. Ἡ γερμανι-
κὴ οἰκονομία μπορεῖ νὰ κρατήσῃ ἀ-
κόμα τέσσερις ἐβδομάδες καὶ κατό-
πιν θ' ἀρχίσει σιγὰ - σιγὰ νὰ καταρ-
ρέει. Ὁ Σπέερ εἶναι λυπημένος πού
δὲ μπορεῖ νὰ πείσῃ τὸ Φύρερ νὰ
πάρῃ μιὰ ἀπόφαση. Πιστεύει πὺς ὁ
Φύρερ ἐξ αἰτίας τῆς σωματικῆς του
καταστάσεως ἐμποδίζεται στὴ λή-
ψη ἀποφάσεων. Σωστὴ εἶναι ἡ γνώ-
μη τοῦ Σπέερ σχετικὰ μὲ τὴ βάση
τῆς ζωῆς τοῦ λαοῦ. Κατακρίνει μὲ
ὀξύτητα τὴ γνώμη γιὰ τὴν κατε-
στραμμένη γῆ. Τὸ νὰ ἀφαιρέσουμε
ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ τὴ διατροφή
καὶ τὴν οἰκονομία καταστρέφοντας
τὴ γῆ δὲν εἶναι δικό μας ἔργο, ἀλλὰ
ἔργο τοῦ ἐχθροῦ. Ἔτσι κατακρίνει
καὶ τὴν ἀποψη πὺς πρέπει νὰ ἀνατι-
νάζουμε τίς γέφυρες πού ὀδηγοῦν
στὸ Βερολίνο. Πιστεύει ὅτι ἂν συμ-

βεῖ αὐτὸ ἡ πρωτεύουσα τοῦ Ράιχ
θα πεθάνῃ σὲ λίγο ἀπὸ τὴν πείνα.

Κι ἐγὼ εἶχα κατακρίνει τὴν ἀπο-
ψη γιὰ τὴν ἀνατίναξη τῶν γεφυρῶν
καὶ εἶπα στοὺς στρατιωτικούς μου
συνεργάτες νὰ μοῦ ἐτοιμάσουν διε-
ξοδικὴ ἀναφορά, γιὰ νὰ ἰδῶ ἂν μπο-
ρῶ νὰ ἐπέμβω καὶ νὰ τοὺς βοηθή-
σω.

Οἱ ἀναφορὲς τοῦ Δρ. Λέου καὶ τοῦ
Σπέερ μοιάζουν σὰν νὰ δίνουν τὸ
σύνθημα τοῦ συναγερμοῦ. Ἀλλὰ
σίγουρα ἔχουν ἐντυπωσιαστεῖ ἀπὸ
ὅσα εἶδαν στὰ δυτικά καὶ δὲν μπο-
ροῦν πιά νὰ πάρουν ἀπόσταση ἀπὸ
τὰ πράγματα καὶ νὰ τὰ κρίνουν μὲ
ψυχραιμία.

Βέβαια ὁ πόλεμος ἔχει τὰ δυσά-
ρεστα καὶ τὰ εὐχάριστα σημεῖα, καὶ
ἀκριβῶς τὰ δυσάρεστα ἔχουν πολ-
λὴ σημασία, γιατί ἐκεῖ πρέπει νὰ
διατηρεῖ κανεὶς τὴν ψυχικὴ του ἀν-
τοχή.

Αυτό το βλέπω και από μία ιστορία του καρχηδονιακού πολέμου, που έγραψε ο καθηγητής Φράνκ. Μου δείχνει πόσες ήττες πρέπει κανείς να υπομείνει για να φτάσει τελικά στην ποθητή νίκη. Δεν μιλούν χωρίς λόγο για τις ρωμαϊκές αρετές. Τι αξίζουν φάνηκε στον καρχηδονιακό πόλεμο και εξακολουθούν και σήμερα να αποτελούν παράδειγμα.

Όπως λέει ο Φύρερ συχνά, πρέπει να είναι φιλοδοξία μας σήμερα να περάσει η εποχή μας στην ιστορία σαν μία δοξασμένη και ήρωική εποχή, όπως ο καρχηδονιακός πόλεμος.

Ετσι, δεν μπορώ να έχω και τόση έμπιστάσυνη στις περιγραφές του Λέου και του Σπέερ, γιατί ο ένας βλέπει τα πράγματα από τη σκοπιά του ανθρώπου του κόμματος, ο δε άλλος από τη σκοπιά του οικονομολόγου και του τεχνικού. Άλλα τους λείπει βέβαια η σκοπιά του πολιτικού. Ο Φύρερ αποφάσισε πως στά δυτικά πρέπει να συνεχιστεί η εκκένωση του πληθυσμού. Το πρόβλημα είναι που θα βάλουμε όλους αυτούς τους ανθρώπους. Άλλα ο Φύρερ νομίζει πως δεν πρέπει να εγκαταλείψουμε στη διάθεση του έχθρου τους άνδρες μας που μπορούν να φέρουν όπλο. Δεν πρέπει να παραβλέψουμε και την πολιτική σημασία του πράγματος. Στην Πομμερανία π.χ. 400.000 άνθρωποι, που έπρεπε να τους είχαμε μεταφέρει, έπεσαν στα χέρια των Σοβιετικών. Δημιουργήθηκε απελπιστική κατάσταση. Με λίγα λόγια το πρόβλημα αυτό είναι σήμερα οξύτατο.

Ενδιαφέρον είναι πως, παρά τις διαδόσεις, πολύ λίγοι κάτοικοι εγκατέλειψαν το Βερολίνο. Φαίνεται πως οι Βερολινέζοι έχουν πολλή έμπιστάσυνη στη στρατιωτική ηγεσία για να αισθάνονται τόσο σίγουρα και άνετα παρά τους βομβαρδισμούς.

Ο Φύρερ έδωσε τη συγκατάθεση του για τη δημιουργία αεροπορικών μονάδων αυτοκτονίας. Αυτό ήταν ένα παλιό σχέδιο, αλλά με το Γκρίνγκ δεν μπορεί κανείς να κάνει τίποτε. Δεν μπορεί πια κανείς να μιλάει για την αεροπορία ως οργάνωση και ως όπλο, γιατί η διαφθορά και η αποδιοργάνωση έφτασαν μέχρι τον ουρανό.

Ένα σωρό ανησυχητικές ειδήσεις φτάνουν. Μπορεί κανείς να δεί

τωρα ποιοί είναι εκείνοι που παραμένουν σταθεροί και θαρραλέοι και δεν εγκαταλείπουν τους ύψηλους σκοπούς. Αυτοί είναι ακριβώς οι ηγετικές προσωπικότητες του λαού. Έδω χωρίζει το σιτάρι από την ήρα.

Ο Κέσσελριγκ ανέλαβε ύπηρεσία. Σε αυτόν στηρίζω μερικές ελπίδες. Ο Φύρερ μου στέλνει τα στενογραφημένα πρωτόκολλα για την κατάσταση στην Πομμερανία. Πράγματι εκεί παίχτηκε μία ολοκληρωτή τραγωδία. Τα πρωτόκολλα δείχνουν την άκαταλληλότητα των στρατιωτικών μας. Ο Φύρερ βλέπει το σωστό, το ανακινώνει στους συνεργάτες του, αλλά αυτοί δεν σύρουν τις συνέπειες που πρέπει. Θά ήταν καλύτερα να έδινε διαταγές ο Φύρερ και όχι να τους βγάζει λόγους. Τα γενικά μας επίτελεια πίστευαν πως οι Σοβιετικοί θα κάνουν το ίδιο λάθος που κάναμε κι εμείς το φθινόπωρο του 1941, όταν πολιορκούσαμε τη Μόσχα. Πώς θά πήγαιναν δηλ. σαν στραβοί προς τα άριστερά, χωρίς να κυττάζουν τί γίνεται στα δεξιά, έναντιον της πρωτεύουσας του έχθρου. Εμείς τότε είχαμε μεγάλη αποτυχία. Ο Φύρερ τόνιζε πάντα πως οι Σοβιετικοί δεν θά έκαναν το ίδιο λάθος, αλλά οι στρατηγοί του δεν τον πίστευαν.

Από την Ούγγαρια φτάνουν ειδήσεις για σκληρή αντίθεση των έχθρων. Το βράδυ έχουμε πάλι την τακτική επίθεση των βρετανικών αεροπλάνων κατά του Βερολίου. Όπου νάναι συμπληρώνουν πανηγυρικά τις 25 επιθέσεις. Τόν τελευταίο καιρό γίνονται σκληρότερες. Έχουμε πολλή δουλειά να κάνουμε, ιδίως για να διατηρήσουμε τις συγκοινωνίες σε κίνηση. Γιατί εκεί προξενούνται οι μεγαλύτερες ζημιές.

Παρασκευή, 16 Μαρτίου 1945.
Χτές: Στρατιωτική κατάσταση:

Η κατάσταση στο ανατολικό μέτωπο δεν άλλαξε χτές ουσιαστικά. Το επίκεντρο των μαχών βρισκόταν στο χώρο της ανατολικής και δυτικής Πρωσίας, όπου οι Σοβιετικοί συνέχισαν τις σκληρές τους επιθέσεις κατά του Ντάντσιχ και του Γκότενχαφεν.

Ιδιαίτερα σκληρές ήταν οι προσπάθειες των έχθρων να διασπάσουν τη γραμμή μας στην ανατολική Πρωσία. Από το υπόλοιπο ανατολικό μέτωπο αναγγέλλεται η απόκρουση των έχθρικών επιθέ-

σεων στην περιοχή Μαίρις - Όστραου.

Στην Ούγγαρια οι στρατιωτικές μας επιχειρήσεις είχαν επιτυχία και κατορθώσαμε να κερδίσουμε έδαφος και να σχηματίσουμε μέτωπο πλάτους 20 - 30 χιλ.

Στην περιοχή της Σλοβακίας ο έχθρος κατόρθωσε να καταλάβει το Άλτσολ. Στο δυτικό μέτωπο οι Αμερικάνοι συνεχίζουν τις σκληρές τους επιθέσεις για να υπερασπίσουν την οχύρωση της γέφυρας του Λίντς. Το επίκεντρο των μαχών βρισκόταν στην περιοχή του ποταμού Μόσελ. Οι Αμερικάνοι μπόρεσαν να περάσουν τον ποταμό σε διάφορα σημεία και να προελάσουν περίπου 6 χιλιόμετρα προς την κατεύθυνση του Μπόππαρντ.

Από το ιταλικό μέτωπο πληροφορούμαστε πως οι μάχες που έγιναν εκεί είχαν μόνο τοπικό χαρακτήρα.

Στο ανατολικό μέτωπο συνεχίστηκαν οι αεροπορικές επιθέσεις, ιδιαίτερα από την αεροπορία μας.

Το Μπρεσλάου και το Γκλογκάου έφοδιαστηκαν και πάλι με τρόφιμα. Οι τραυματίες μεταφέρθηκαν αλλού. Στην περιοχή του δυτικού μετώπου κυριάρχησαν και χτές σκληρές αεροπορικές επιθέσεις. Περίπου 1.100 αμερικανικά βομβαρδιστικά έπληξαν συγκοινωνικούς κόμπους στην περιοχή του Άννοβερου, του Μύνστερ και του Κάσελ, καθώς και τις πόλεις Άννοβερ, Χίλντεσχαϊμ, Όσανμπρύνκ και Χάμελν. Μικρότερα αήγματα έκαναν επίθεση στο Ρότερνταμ. 150 βρετανικά βομβαρδιστικά έκαναν επιθέσεις στην περιοχή της Ρούρ. 300 βομβαρδιστικά έπληξαν συγκοινωνιακούς κόμβους στην περιοχή του Λίμπουργκ, του Γκίσσεν και του Σίγκεν. Περίπου 500 αμερικανικά βομβαρδιστικά, που ξεκίνησαν από την Ιταλία, έπληξαν διάφορες αυστριακές πόλεις.

Η οχύρωση της γέφυρας του Ρεμάγκεν εξακολουθεί να ύφισται, μάλιστα οι Αμερικάνοι την επλάτυναν. Πάντως οι μονάδες μας πρόβαλαν σκληρή αντίσταση, όπως αναγγέλλεται από το Λονδίνο.

Ο Τσώρτσιλ έχει να απαντήσει και πάλι σε έρωτήματα στην Κάτω Βουλή.

Υπάρχει μία σειρά από αήδιστικά καμπαζομπολιά για τη συμπάθεια

πού νοιώθουν οι Άγγλοι απέναντι στους Ολλανδούς, χωρίς βέβαια να μπορούν να τους βοηθήσουν.

Η κατάσταση στις κατεχόμενες περιοχές γίνεται όλο και πιο απειλητική. Έδώ παρουσιάζεται για μας μία καλή ευκαιρία. Πρό πάντων οι Άγγλοι και οι Αμερικάνοι δεν μπορούν να στείλουν τρόφιμα. Έτσι το φάσμα της πείνας απλώνεται. Οι Αμερικάνοι δεν μπορούν πια να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα με τα τρόφιμα. Από το Λευκό Οίκο ανακοινώθηκε ότι κατά τους επόμενους μήνες δεν θα περάσουν από στείλουν τρόφιμα στην Αγγλία. Βλέπει κανείς από αυτό πως, ενώ η στρατιωτική κρίση εξελίσσεται εις βάρος μας, η πολιτική κατάσταση εξελίσσεται τουλάχιστον εις βάρος των εχθρών μας. Για το λόγο αυτό οι Άγγλοι και οι Αμερικάνοι κάνουν κάθε προσπάθεια για να τελειώσει το συντομότερο ο πόλεμος στην Ευρώπη. Διαφορετικά ξερουν πως αν συνεχιστεί ο πόλεμος, αυτό το μέρος της γης θα πεθάνει από την πείνα. Άλλωστε το όμολογούν οι ίδιοι φανερά. Ένα μέρος των διαδόσεων που στρέφονται εναντίον μας, είναι εκείνες που μιλούν για ήδη προθέσεις του Ράιχ να συνθηκολογήσει.

Έτσι οι Αμερικάνοι παραδίδονται στη μέθη της νίκης, ενώ οι έσωτερικές αντιθέσεις αρχίζουν να γίνονται έντονες. Τα εργατικά συνδικάτα παρουσίασαν στην κυβέρνηση τους λογαριασμούς τους. Απαιτούν αύξησης μισθών, αλλιώς απειλούν με γενική απεργία. Με λίγα λόγια η αγγλική και η αμερικανική κυβέρνηση αρχίζουν να βλέπουν πως οι πρόωρες ανακοινώσεις για τη νίκη δεν βρήκαν το κατάλληλο έδαφος στο έσωτερικό.

Οι αντιπολιτευόμενες κλίκες άρχισαν να εξάπτονται. Η γενική απεργία κρέμεται σαν το σπαθί του Δαμοκλή επάνω από την αγγλο - αμερικανική κοινή γνώμη. Στην Αγγλία τα πράγματα δεν είναι καλύτερα.

Μπορεί κανείς να καταλάβει γιατί η έφημερίδα «Daily Mail» σε ένα απογοητευτικό άρθρο της γράφει πως, αν ο πόλεμος δεν τελειώσει μέχρι το καλοκαίρι, τότε η Ευρώπη θα μεταβληθεί σε χάος.

Εμείς λοιπόν πρέπει να προσπαθήσουμε να παρατείνουμε τον πό-

λεμο, αδιάφορα τι στοιχίζει, και ως προς αυτό βρισκόμαστε στον καλύτερο δρόμο. Έγινε στην Αγγλία το συνέδριο του βρετανικού Συντηρητικού Κόμματος. Βέβαια δεν πρέπει να περιμένει κανείς τίποτε από αυτό το συνέδριο. Ο Τσώρτσιλ είναι ο απόλυτος κυρίαρχος της στιγμής.

Ο Ήντεν θέτει στην Κάτω Βουλή δυσάρεστες ερωτήσεις για την έσωτερική κατάσταση στη Ρουμανία. Πρέπει να παραδεχτεί πως οι Σοβιετικοί διέκοψαν τη μετάδοση ειδήσεων από τη Ρουμανία και πως ο Ραντέσκου από φόβο — πιθανόν απέναντι στους αντιπάλους του — ζήτησε και πήρε άσυλο από την αγγλική διπλωματική αποστολή. Τη διακοπή της μεταδόσεως ειδήσεων ο Ήντεν την ανάγει σε στρατιωτικά αίτια, και αυτό βέβαια είναι πολύ άστοχο.

Βέβαια η εξέλιξη στη Ρουμανία δημιουργεί δυσφορία και στους Αμερικάνους και στους Άγγλους.

Αυτή η εξέλιξη αντιστοιχεί στην εξέλιξη που παρατηρείται στην Πολωνία και στη Φινλανδία. Πάντως οι Αμερικάνοι και οι Άγγλοι ξέρουν καλά πως δεν πρέπει να έχουν και πολλά πάρε-δώσε με το Κρεμλίνο και πως ο Στάλιν εξακολουθεί να εκμεταλλεύεται την εύνοια της στιγμής. Είναι κωμικό να αναφέρουν οι αγγλικές έφημερίδες πως είναι γι' αυτό απογοητευμένες και από την άλλη πλευρά να τονίζουν πως εναντίον της αναιδείας και της αλαζονείας του Κρεμλίνου δεν μπορεί να κάνει κανείς τίποτα. Για πρώτη φορά εμφανίζεται πάλι η ομάδα «Ελευθέρη Γερμανία» και μάλιστα με μία διακήρυξη προς τους κατοίκους του Βερολίνου. Άλλα αυτή δεν βρίσκει καμία απήχηση, γιατί οι Βερολινέζοι δεν της δίνουν ούτε την παραμικρή σημασία. Άλλα βλέπει κανείς πως η ομάδα έχει προπαγανδιστικούς σκοπούς και στη διάθεσή της βρίσκονται και Γερμανοί στρατηγοί.

Το γερμανικό έπιτελείο μου υποβάλλει ένα βιβλίο με φωτογραφίες από τη ζωή των Σοβιετικών στρατηγών. Από το βιβλίο αυτό μπορεί να συμπεράνει κανείς τι παραλείψεις κάναμε μέχρι τώρα. Αυτοί οι στρατάρχες και στρατηγοί είναι κατά μέσον όρο εξαιρετικά νέοι. Κανένας τους δεν είναι πάνω από 50

ετών. Έχουν πίσω τους μία πλούσια πολιτική και επαναστατική δράση, είναι πεπεισμένοι μπολσεβίκοι, εξαιρετικά δραστήριοι άνθρωποι και βλέπει κανείς από τα πρόσωπά τους πως πρόκειται για ανθρώπους που προέρχονται από το λαό. Τίς πιο πολλές φορές πρόκειται για γιούς εργατών, τσαγκάρηδων, χωρικών. Με λίγα λόγια πρέπει να κάνουμε τη θλιβερή για μας διαπίστωση πως οι στρατηγοί των Σοβιετικών είναι μία καλύτερη τάξη από τους δικούς μας. Οι όροι ανακωχής στην Ιταλία έγιναν γνωστοί, γιατί κάποιος δεν κράτησε την εχεμύθεια που είχε υποσχεθεί.

Σύμφωνα με αυτούς η Ιταλία πρέπει να πληρώσει όλα τα έξοδα για την εχθρική κατοχή. Πρέπει να θέσει στη διάθεση των εχθρικών δυνάμεων, αυτό σημαίνει στη Σοβιετική Ένωση, δύο εκατομμύρια εργάτες, που πρέπει να μεταφερθούν αναγκαστικά αλλού. Πρέπει να εγκαταλείψει τις αφρικανικές κτήσεις της και στο ίδιο το έδαφός της να αποκόψει ορισμένες περιοχές. Με λίγα λόγια πρόκειται εδώ μόνο για τον προσωρινό λογαριασμό, που περιέχει και την εξαφάνιση της Ιταλίας ως μεγάλης δύναμης. Επί πλέον πρέπει να λαβει κανείς υπ' όψη πως πρόκειται μόνο για την ανακωχή.

Τι θα ζητήσουν για να μπορέσει η Ιταλία να κλείσει ειρήνη, δεν είναι άκομα γνωστό.

Έγιναν και πάλι σκληρές συγκρούσεις στη Μύνστερ, στο Χάμ και στο Βούπερταλ. Αναρωτιέται κανείς που θα μας οδηγήσει αυτό. Ο όπλισμός και οι συγκοινωνίες έχουν υποστεί τόσες ζημιές, ώστε σύντομα θα βρισκόμαστε μπροστά από το μηδέν. Μας παραλύει και το ότι η αεροπορία μας δεν μπορεί να προβάλει άμυνα.

Το ήθικό του λαού έχει καταπέσει. Σοβαρά πλήγματα έχει υποστεί και το ήθικό των στρατιωτικών μονάδων. Αυτό γίνεται φανερό όχι τόσο με επαναστατικά φαινόμενα, αλλά από μία γενική απάθεια που έχει καταλάβει τους στρατιώτες και τους αξιωματικούς. Το ίδιο παρατηρείται και στον άμαχο πληθυσμό.

Τι επίδραση έχουν οι συναγερμοί από τις αεροπορικές επιθέσεις στο παρατηρεί κανείς τώρα στο Βε-

≡ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 29

ΑΟΥΣΒΙΤΣ

Ο πάπας Ιωάννης - Παλαιολογούδης στο κελλί που πέθανε ο Ιερέας Κώστας. Τη ζωή του με τη ζωή των μενώνων.

Λέν πώς στους πύργους τῆς Σκωτίας τῇ νύχτα
τά φαντάσματα τῶν παλιῶν καιρῶν πλανιοῦνται.
Ὅμως τώρα, καθὼς μέ ἀνταριασμένο πνεῦμα
στό στρατόπεδο αὐτό τῆς φρίκης περιφέρομαι,
ἀντιλαμβάνομαι πῶς στους δικούς μας τοὺς καιρούς
τά φαντάσματα περπατοῦνε καί τῇ μέρα.

Μικρὴ Ραχήλ, ἂν τό δικό σου φάντασμα
δέν μπορεῖ νά τό ἰδεῖ κανεῖς ἀπ' ὅλους τούτους
τοὺς ἀργόσχολους γυρολόγους, πού γεμίζουν
μέ τὴν ἀνία τους τὰ μουσεῖα τοῦ κόσμου,
ἐγώ, μονάχα ἐγώ ἔχω τό βαρὺ προνόμιο,
βυθισμένος στὴν ἔκστασή μου, ν' ἀντικρύζω
τὴν ὄπτασίᾳ σου, στὴν ἀπαίσια αὐτὴ βιτρίνα,
ὅπου μαζί στοιβάζονται πόνος καί φρίκη.

Γιατί μονάχα ἐγώ, σ' εὐφρόσυνες παλιές ἡμέρες,
πού τώρα ἀνάμνηση πικρὴ ἔχουν γίνει μέσα μου,
τῇ θερμῇ τῆς θωπείας μου εἶχα μεταγγίσει
πάνω στὴν πλούσια χρυσαφένια κόμη σου.

Μικρὴ Ραχήλ, νᾶναι ἄραγε τὰ μάτια μου,
πού δέν μποροῦν νά ἰδοῦνε τὰ δικά σου μάτια,
ἔτσι καθὼς σ' ἀχλὺν ὁδύνης κολυμποῦνε;

Ἀλλὰ τότε, πῶς βλέπουν τὰ ἴδια τοῦτα μάτια,
μέσ' ἀπ' τὴν ἴδια ἀχλὺ, στὴν ἴδια αὐτὴ βιτρίνα,
τῇ χρυσαφένια κόμη σου, ἀπλωμένη ἐπάνω
σέ φριχτοὺς σωρούς ἄλλων γυναικείων βοστρύχων;

Ἀλίμονο, πρέπει νά τό δεχθῶ: Τὰ μάτια σου
ἐξατμισθῇ· ἀν στοῦ κρεματορίου τῇ φλόγα.
Σμίξαν μέ τοὺς ἀτμούς ἄλλων πολλῶν ματιῶν,
πού εἶχαν κάποτε πλανηθεῖ μέσ' στ' ὄνειρο.

2.000 ΧΡΟΝΙΑ ΕΒΡΑΪΚΗΣ

Ο χάρτης δείχνει τὴν ἡλικία τῶν βασικῶν
εὐρωπαϊκῶν Ἑβραϊκῶν Κοινοτήτων, τὸ
1939. Αὐτὲς ἀκριβῶς τίς Ἑβραϊκές Κοινο-
τήτες, τὴν κουλτούρα τους, τίς συνήθειές
τους καὶ τίς βαθιές ρίζες τους - προσπά-
θησαν οἱ Ναζὶ νὰ καταστρέψουν ὁλοκλη-
ρωτικὰ στὸ δευτέρου παγκόσμιου πόλεμο.

Οἱ περισσότερες ἀπὸ τίς Ἑβραϊκές Κοινοτήτες τῆς Εὐρώπης ὑπῆρξαν ἑκατοντάδες χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἰσ-
ση τῶν Κρατῶν στὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο ἀργότερα νὰ ἀν-
ταρξάν. Ἄλλες εἶχαν καταστραφῇ ἀπὸ τίς ἀπελάσεις
καὶ τοὺς διωγμούς κατὰ τὸ Μεσαίωνα - ἀλλὰ ἐξαίρε-
ση γιὰ δευτέρου, τρίτου ἀκόμη καὶ γιὰ τέταρτου φο-
ρᾶς. Ἑβραῖοι τῆς Γερμανίας εἶχαν ἤδη ζήσει σὲ διάφο-
ρη τῆς Γερμανίας γιὰ πάνω ἀπὸ 1500 χρόνια, ὅταν
ὁρμήθηκε ἡ Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία τὸ 1870, τὸ χρό-
νὸν πού ἐνωθήκε ἡ Γερμανία ὑπὸ τὸν Βίσμαρκ.

© Martin Gilbert 1978

...λος Β' έναποθέτει
...ού 'Αουσβιτς, όπου
...ε, ανταλλάσσοντας
...νός άλλου κρατου-

ΕΛΕΓΕΙΟ ΣΕ ΜΙΑ ΞΑΝΘΗ ΚΟΤΣΙΔΑ

Δύναμη μυστική μέ σπρώχνει τώρα νά συντρίψω
τὸ κρυστάλλινο φράγμα, μπρός σ' αὐτὸ τὸ ἀνίδεο πλήθος,
πού νά βλέπει μπορεῖ μονάχα γυναικῶν βοστρύχους,
δίχως τήν ἄλλη κάν νά υποψιάζεται ὑπαρξή τους.

Μά ἐγώ, πού αἰσθάνομαι ἔντονα τήν παρουσία σου,
ὄχι πιά μέ τή λάμψη τῶν ἀλλοτινῶν ματιῶν σου,
ἀλλά μέ τὸ φωσφορισμὸ τῆς ὄπτασias σου μόνο,
τήν ξανθή σου κοτσίδα θέλω ν' ἀνασύρω
μέσ' ἀπὸ τοῦτο τὸ φριχτὸ μακάβριο στοίβαγμα,
γιά νά τήν ξαναβάλω, μέ τήν ἴδια θέρμη,
μικρὴ Ραχήλ, στό κουρεμένο σου κεφάλι.

Ἀλλὰ οἱ στριγγές φωνές τοῦ πλήθους, πού δέ βλέπει
παρὰ μονάχα αὐτὸ στά μάτια του πού φαίνεται,
τήν ὄπτασία σου ἀρπάξαν ἀπ' τήν ἔκστασή μου.
Κι' ἔφησαν στή βιτρίνα τήν ξανθὴ κοτσίδα σου
νά διαλαλεῖ, μέ τή δική της τώρα γλῶσσα,
πόσο μεγάλος εἶναι ὁ πόνος τῶν ἀνθρώπων,
πόσο εἶναι ἀνίερο τὸ ἄγος τῆς γενοκτονίας.

Τώρα στοχαζομαι πῶς πάντοτε δέν εἶναι
ἀκάνθινος ὁ στέφανος τοῦ μαρτυρίου.
Μπορεῖ καί μέ ξανθές κοτσίδες νά πλεχθεῖ
ἀπ' τίς μικρές Ραχήλ ὅλου τοῦ κόσμου.

Γ. Θ. ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΣ
Ὀκτώβριος 1978

Σημειώσεις «ΧΡΟΝΙΚΩΝ»: ὅπως μᾶς γράφει ὁ γνωστός λογοτέχνης κ. Γ. Ζωγραφάκης, ὁ ὁποῖος καί μᾶς γνώρισε τὸ ποίημα αὐτό, ὁ Μακεδονας ποιητής Γ. Θ. Βαφοπούλος, ὁ ὁποῖος πρόσφατα ἐξελέγη καὶ Ἀντεπιστάμενος μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τοῦ εἶπε:

«Καθὼς ἐπισκεπτόμουν τὸ Μουσεῖο τοῦ Ἱ. Ἀουσβιτς σταμάτησα μπροστὰ σὲ μιὰ προθήκη, ὅπου ἦσαν ἐκτεθειμένα γυναικεῖα μαλλιά. Ἀνάμεσα σ' αὐτὰ μιὰ κατὰξανθη μάλλον κοριτσιώτικη κοτσίδα. Ἡ κοτσίδα τοῦτη μού θυμισε μιὰ παρόμοια κοτσίδα σ' ἓνα χαριτωμένο κεφαλάκι ἐβραιοπούλας τῆς Θεσσαλονίκης, πού εἶχα κάποτε χαιδέψει».

ΜΑΞ ΜΕΡΤΕΝ: 'Ο δήμιος τῶν 'Εβραίων

Θεσσαλονίκη: Τό μνημεῖο τῶν θυμάτων τῆς κατοχῆς, στό 'Ισραηλιτικό Νεκροταφεῖο.

Ἄγνωστα στοιχεῖα ἀπὸ τῆ «δράσι» του

Μέρτεν Μάξ Κούρτ τοῦ Μάξ καὶ τῆς Ρόζας. Γεννήθηκε στὸ Βερολίνο τὸ 1911. Σπούδασε νομικά καὶ δικηγόρησε στήν ἰδιαίτερη πατρίδα του. Ἀπ' ἀρχῆς, ὑπῆρξε στέλεχος τοῦ ἐθνικοσοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ὁ Μέρτεν, «συνέδεσε» τὸ ὄνομά του μὲ μία πτυχή τοῦ ἐβραϊκοῦ δράματος. Εἶναι ὁ κύριος, ἂν μὴ ὁ ἀποκλειστικός, ὑπεύθυνος γιὰ τὸ «ὀλοκαύτωμα» τῶν Ἰσραηλιτῶν τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι ἦταν κάτοικοι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς γύρω περιοχῆς. Στὴ βορειοελλαδική πρωτεύουσα «ὕπηρετσε» ὁ Μέρτεν ἀπὸ τὸ Δεκέμβριο τοῦ 1941 μέχρι τὸ Μάρτιο τοῦ 1944, ὡς σύμβουλος τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ Κρένσκυ, ὁ ὁποῖος, ἄβουλος καὶ ὑπέργηρος, εἶχε παραχωρήσει ὅλες τὶς ἐξουσίες καὶ ἀρμοδιότητες στὸ Μέρτεν, τὸ «βασιλέα» τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπως τὸν ἐγνώριζαν οἱ περισσότεροι, ἀφοῦ εἶχε τὸ δικαίωμα ζωῆς ἢ θανάτου ἐπὶ ὧν ἀνεξαιρέτως τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων. «Τὸ πρόγραμμά του», γιὰ τὴν δίωξη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔβαλε σὲ ἐφαρμογὴ ὁ Μέρτεν, ἀμέσως μετὰ τὴν εἴσοδο τῶν Γερμανῶν στὴ Θεσσαλονίκη στίς 9 Ἀπριλίου 1941. Σὲ πρώτη «φάση» συνελήφθησαν τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑβραϊκῆς Κοινότητος. Ἀνάμεσά τους ἦταν ὁ Τσάρλς Μπεράχα, ὁ Σολομὼν Οὐζίέλ, ὁ Ἀλμπέρ Τσένθο καὶ ὁ γραμματέας τῆς ἀρχираββινίας Ραφαέλ Μεναχέ. Ἀκολούθησε ἡ σύλληψη τοῦ συμβούλου τῆς κοινότητος Σαούλ Μόχλο, τῶν βιβλιοπωλῶν Ραχὴλ Σίμσι καὶ Μάιρ Μόχλο καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονα Ζάκ Μοσέ. Ἡ «συστηματικὴ» δίωξη τῶν Ἑβραίων ἀρχισε τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1941, ὅταν μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν γενεθλίων τοῦ Χίτλερ ἡ ἐφημερίδα «Νέα Εὐρώπη» ἀρχισε νὰ δημοσιεύει σὲ συνέχειες ἄρθρα κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν μὲ κάθε λογῆς κατηγορίες καὶ κηρύσσοντας «ἱερὸ πόλεμο» ἐναντίον ὅ,τι δήποτε Ἑβραϊκοῦ. Λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στίς 17 Μαΐου, στήν Ἀθήνα, ὁ ἀρχηγὸς τῆς γερμανικῆς κατασκοπείας Ἀρθούρος Ζάιτς ἐνετόπισε τὸν ἀρχираββίνο Κόρετς καὶ τὸν δρ. Χαλεβί. Τοὺς δύο Ἰσραηλίτες συνέλαβε ὁ ταγματάρχης τῆς Γκεστάπο Μπούργκ Χόρνικ.

Ο Ίουνιος, ήταν περισσότερο δραματικός για τους Έβραίους της Θεσσαλονίκης, όταν έφθασε εκεί ένα κλιμάκιο της διοίκησης των Ρόζενμπεργκ, που έγκαταστάθηκε σε διαμέρισμα της οδού Καλλάρη 10. Οι Γερμανοί λεηλάτησαν τις εβραϊκές βιβλιοθήκες μεταφέροντας στο Βερολίνο χερσόγγραφα και σπάνια βιβλία μεγάλης αξίας. Στη συνέχεια, απαγόρευσαν στους Έλληνες να δέχονται Έβραίους στα καταστήματά τους. Ακολούθησε η σύλληψη των Εβραίων υπαλλήλων του Αμερικανικού Προξενείου Θεσσαλονίκης Ερμανουήλ Καράσο και Δαυίδ Τιάνο. Αργότερα, μετά από φρικτά βασανιστήρια εκτελέστηκε ο Τιάνο και μαζί του, ο πρώην βουλευτής της άριστερας Μισέλ Καζέλ και ο λόγιος Άλμπερτ Καράσο.

Αλλά, το μαρτύριο κορυφώθηκε στις 11 Ιουνίου 1942. Έννεα χιλιάδες Έβραίοι ηλικίας 18 - 45 ετών συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Έλευθερίας και έπι ώρες ολόκληρες υποχρεώθηκαν να παραμείνουν άσπευξ κάτω από τον καυτερό ήλιο. Στη συνέχεια και με διαταγή του Μέρτεν αναγκάστηκαν σε συνεχείς «γυμναστικές ασκήσεις», μέχρι που έξαντλήθηκαν και μισολιπόθυμοι έπεσαν στο έδαφος. Έπειτα σύρονταν σε απόσταση 100 μέτρων ενώ συγχρόνως γυμνασμένα σκυλιά τους έδαγκωναν και τους ξέσχизαν τα ρούχα τους. «Υπό τροπικόν ήλιον και άφόρητον ζέστην. Θυμάται ένας αυτόπτης μάρτυρας 9.000 άτομα στριμώχονταν κυριολεκτικά. Υπό την εύλογιαν του λοχαγού Μέρτεν οι Γερμανοί μπαίνουν κατά των Εβραίων την ημέραν εκείνην. Γέροι ξυλοκοπούνται με πρωτοφανή βασανιστήρια, νέοι υποβάλλονται σε βασανιστήρια και έξευτελίζονται κατά τοόπον σαδιστικόν και άπάνθρωπον. Δέν έπετρέπετο να φέρουν καπέλα, να φέρουν γυαλιά, να καπνίζουν. Υπό τόν καυστικόν ήλιον του Ίουλίου, ο πληθυσμός των Εβραίων ύφίσταται πρωτοφανή μαρτύρια και έξευτελισμούς από της 8ης πρωινής μέχρι της 2ας άπογευματινής. Τήν άνείπωτον αύτην τραγωδίαν παρακολουθούν με σαρκαστικά γέλια από τα μπαλκόνια των γύρω ξενοδοχείων και σπιτιών Γερμανοί στρατιώτες, νεαρές Γερμανίδες ήθοισοί και «Φρούλαιν» που υπηρετούν στις στρατιωτικές υπηρεσίες. Με κινικά γέλια, άντισπαστικά συνθήματα και κραυγές διακωμωδούν τούς δυστυχείς, οι όποιοι βασανίζονται. Αύτός ήταν ο πολιτισμός της «Νέας καταστάσεως πραγμάτων» στην Ευρώπη που διεκήρυσε ο καγκελλάριος του Γ' Ράιχ.

Η «συγκέντρωση» στην πλατεία Έλευθερίας ήταν η άπαρχή για να κα-

ταγραφούν οι Έβραίοι και να άρχίσει η άποστολή τους στα άναγκαστικά έργα. Δύο χιλιάδες συνολικά Ίσραηλίτες δούλεψαν σε διάφορα σημεία της χώρας. Έξακόσιοι στη Λεπτοκαρυά, 200 στο αεροδρόμιο του Σέδες, 600 στην Κατερίνη, 200 στη Δεξαμενή και 400 στο Λιτόχωρο. Όσοι ήταν γέροντες και άσθενείς και δέν «άπέδιδαν» έξετελούντο επί τόπου. Άλλοι, οι περισσότεροι, πέθαναν από τήν πείνα τις κακουχίες και τις άρρώστιες, κυρίως τήν έλονοσία. Μιά προσπάθεια από τόν Διεθνή Έρυθρό Σταυρό να τούς βοηθήσει έμεινε χωρίς αποτέλεσμα. Τό ίδιο άναποτελεσματικές, ήταν και οι παραστάσεις προς τόν Μέρτεν, από μέρους του προέδρου της Έβραϊκής Κοινότητας Σαντιέλ και άργότερα μιάς επιτροπής, που τήν άποτέλεσαν οι δικηγόροι Σολομών Ουζίέλ, Ίσαάκ Άντζελ, Σάμπυ Πελάσωφ και Τόζ Γιακοέλ.

Γιά να είναι δυνατός σε όποιαδήποτε στιγμή ο έντοπισμός των Έβραίων και η άνάλογη στη συνέχεια «μεταχείριση» τους ο Μέρτεν τούς υποχρέωσε να φέρουν στα ρούχα τους διακριτικό με τή λέξη «Έβραίοι». Συγχρόνως, στις 16 Φεβρουαρίου 1943 εξέδωσε τήν ύπ' άριθ. ΜΕ/ΜΥ 1237 διαταγή του προς τήν Έβραϊκή Κοινότητα στην όποια αναφέρονταν τά έξης!

«1) Άπαντες οι Έβραίοι οι κατηγοούντες εις Θεσσαλονίκην όφείλουν να φέρουν άμέσως διακριτικόν τής ισραηλτικής των ταυτότητος. Επίσης τά καταστήματα και τά γραφεία των πρέπει να φέρουν διακριτικά με έπιγραφές εις τήν γερμανικήν και τήν ελληνικήν γλώσσαν.

2) Άπαντες οι Έβραίοι Θεσσαλονικείς πρέπει του λοιπού να διαμένουν σε ειδικόν τομέα τής πόλεως. Η ύπηρεσία άσφαλείας θα καθορίσει τά διακριτικά, τά όποια θα φέρουν οι Έβραίοι, καθώς και τό σημείο τής πόλεως, όπου θα έγκατασταθούν άνευ άναβολής μέχρι της 25 Φεβρουαρίου 1943.

Υπογραφή ΜΑΞ ΜΕΡΤΕΝ»

Ο άντισημιτισμός του Μέρτεν έφθασε μέχρι τούς νεκρούς ακόμα Έβραίους. Με τις έφημερίδες, που βρίσκονταν κάτω από τόν έλεγχο των Γερμανών, εξέδωσε μιά συνεχή «έκκροταφείου Θεσσαλονίκης. «Ένδιαφερόμενος» για τήν πόλη, ύποστήριζε ότι η συμπεριέουσα θα κόναννεις» εάν τό νεκροταφείο καταστρεφόταν και γινόνταν πάρκο. Στις 6 Δεκεμβρίου 1942 άνθρωποι του Μέρτεν με δεκάδες εργάτες, κάτω από τήν έπίβλεψη πάνοπλων στρατιωτών, άρχισαν τήν άποτρόπαιη Ιεροσολία. Τά κόκκαλα και πολλές φορές και ήμισοσυντεθειμένα πτώματα σκορπίζονταν και μεταφέ-

ρονταν με καμιόνια για να πεταχτούν. Τά μνήματα καταστράφηκαν και τό ύλικό πουλήθηκε στις μόντρες οικοδομών.

Και τό «ρεφραϊν» από τό όργιο αίματος του Μέρτεν σε βάρος των Έβραίων της Θεσσαλονίκης: «Ένίσχυσε» τά στρατόπεδα συγκεντρώσεως στη Γερμανία και άλλου με 46.061 Ίσραηλίτες. Τά άτυχα θύματά του μεταφέρθηκαν κατά έκατοντάδες χωρίς νερό και τροφή. Πολλοί πέθαναν καθ' όδόν. Οι ύπόλοιποι μαρτύρησαν στο Άουσβιτς, στο Νταχάου και τά άλλα κολαστήρια του Ράιχ. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του γιατρού Λέων Κοένκα. Ο Κοένκα, συνελήφθη μαζί με τή γυναίκα του και για έπτά ολόκληρες ημέρες κλείστηκαν έρμητικά σε ένα βαγόνι, χωρίς τροφή και νερό. Μισοπεθαμένος έφθασε στην Πολωνία. Έξυπακούεται, ότι οι έβραϊκές περιουσίες καταληστεύθηκαν από τόν Μέρτεν και τούς «έπιτελείς» του. Υπολογίζεται ότι ο Ναζί έγκληματίας συγκέντρωσε πάνω από 1.500.000 χρυσές λίρες Άγγλιας.

Μετά τήν κατοχή και όταν ο Μέρτεν συνελήφθη τόν Άπρίλιο του 1957 και δικάστηκε από ελληνικό δικαστήριο Ισχυρίστηκε ότι ο Θεσσαλονίκης τόν έναντίον των Έβραίων της Θεσσαλονίκης ήταν τό αποτέλεσμα έκτελέσεως «διαταγών» του άλλου διαβόητου τέρατος, του Άιχμαν.

Στη σχετική δήλωσή του προς τό Στρατοδίκείο Αθηνών, όπου δικάζοταν ο Μέρτεν ύποστήριζε τά έξης: «Ο Άιχμαν άφίχθη εις Θεσσαλονίκην τόν Ίανουάριον του 1943. Ήτο ύπεύθυνος για τήν κατάστροψιν του μεγάλου σχεδίου διά τήν έξόντωσιν των Έβραίων και άφίχθη με μοναδικόν σκοπόν τήν έφαρμογήν του σχεδίου, τό όποιον τό πρώτον συνέλαβεν ο Χίτλερ τό 1941. Προς τόν σκοπόν αυτόν ο Άιχμαν συνέκλεσε σύσκεψιν ή όποια συνεκροτήθη εις τά γραφεία του στρατιωτικού διοικητού τήν 15ην Ίανουαρίου 1943 και εις τήν όποια μετέσχον ο στρατιωτικός διοικητής και άντιπρόσωποι του Στρατού, των ύπηρεσιών κατασκοπείας, τής Άστυνομίας και των Ές - Ές. Ο Άιχμαν ανέφερεν ότι ο Χίτλερ άπεφάσισεν, όπως οι Έβραίοι έφεβξής φέρουν ειδικά διακριτικά σημεία άναγνωρίσεως, συγκεντρωθούν εις στρατόπεδα και ύποβληθούν εις έτέρους περιορισμούς εις τρόπον ώστε να εξασθενήση ή οικονομική των δύναμις.

Άντιρρήσεις εις τό σχέδιον τουτο διειτυώθησαν υπό των παρευρισκομένων εις τήν σύσκεψιν. Σχετικώς έτονίσθη ότι ο στρατηγός Ρόμελ, ο όποιος έμάχετο εις τήν βόρειον Άφρικήν, ελάμβανεν έφόδια από τήν Θεσ-

σαλονίκην, τῆς ὁποίας ὁ λιμὴν ἦτο πλήρης Ἑβραίων ἐργατῶν. Ἐὰν οἱ ἐργάτες οὗτοι συνελαμβάνοντο ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης θὰ ἐρημοῦτο καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν πρὸς τὴν Ρώμην ἐφοδίων θὰ ἐδυσχεραίνετο σημαντικῶς. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο διὰ συντόμου παρεμβάσεως τοῦ ὁ Ἀιχμὰν υπενθύμισε τὴν διαταγὴν τοῦ Χίτλερ καὶ ἀπέρριψεν ὁλας τὰς ἀντιρρήσεις, αἱ ὁποῖαι διευτυπώθησαν. Ἀναφορικῶς μὲ τὰ εἰδικὰ διακριτικά σημεῖα, τὰ ὁποῖα οἱ Ἑβραῖοι θὰ ἔπρεπε νὰ φέρουν καὶ μὲ τὴν συγκέντρωσιν των εἰς τὰ εἰδικὰ στρατόπεδα, αὐτὰ εὐρίσκοντο ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς ἀρμοδιότητος τῆς ὑπηρεσίας μου. Μία ἄλλη ἀντίρρησης διευτυπώθη κατὰ τῆς σχεδιαζομένης ἐξοντώσεως τῶν Ἰσραηλιτῶν ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Θεσσαλονίκης θὰ διαταράσσετο, ἐφ' ὅσον θὰ ἐνεκλείοντο πολλοὶ χιλιάδες τοῦτων εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Ἐν τέλει, ἀπὸ μετασχόντας εἰς τὴν σύσκεψιν ἐζητήθη ὅπως τὸ σχέδιον τῆς ἐξοντώσεως μὴ ἐφαρμοσθῇ δι' ἀνθρωπιστικούς λόγους. Ὁ Ἀιχμὰν ἐνοχληθεὶς ἀπὸ τὰς ἀντιρρήσεις καὶ αἰτήσεις αὐτάς ἀνέφερε πρὸς ἀντίκρουσιν των τὰς ἐγκληματικὰς, κατὰ τὸν χαρακτηρισμὸν του, διαταγὰς τῶν ἀμερικανικῶν ἀρχῶν τὰς ἀφορσας Γερμανοὺς καὶ Ἰάπωνας ὑπηκόους συλληφθέντας μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὰ ληφθέντα μέτρα δὲν ἀφείρων τὴν μεταφορὰν, ἀλλὰ συγκέντρωσιν εἰς «γκέττο». Ἐπίσης ὁ Ἀιχμὰν μᾶς ἐδήλωσεν ὅτι συντόμως θὰ ἐφθανε μία ὁμάς τῆς ὑπηρεσίας ἀσφαλείας καὶ ὅτι καθήκον τοῦ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ ἦτο νὰ παράσχη εἰς τὰ μέλη τῆς ὁμάδος αὐτῆς οἰανδήποτε βοήθειαν ἤθελεν ὁ ἐπικεφαλῆς τῆς ζητήσῃ. Ἡ ὑπηρεσία μου ἐπεφορτίσθη μὲ τὴν ἐκδοσιν τῶν διαταγῶν πού ἀπεφασίζοντο ὑπὸ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἀναφορικῶς μὲ τοὺς Ἑβραίους».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Μέρτεν ὑπῆρξε ἓνα ἀνθρωπόμορφο κτῆνος καὶ συνειδητὸς Ναζί, φυσιогνωμία ἐγκληματική, κατὰ πού ἄλλωστε ἐπεσήμανε στὸ βούλευμά του, τὸ Εἰδικὸ Δικαστήριον Ἑγκληματιῶν Πολέμου Ἀθηνῶν. «Ὡς νὰ μὴ ἦρκον τὰ δεινὰ τῆς δουλείας, γράφουν μετὰ τῶν ἄλλων οἱ Ἕλληνες δικαστές, προσέθεσαν ὠρισμένοι ἐγκληματῆαι καὶ νέα ἰδικῆς των ἐφευρέσεως. Καὶ τινὲς μάλιστα τοῦτων ἀξιοῦν νὰ θεωροῦνται πολιτισμένοι ἐπιστήμονες καὶ μορφωμένοι. Μεταξύ τούτων εἶναι καὶ ὁ περὶ οὗ ἤδη καλεῖται τὸ ἡμέτερον συμβούλιον νὰ ἀποφανθῇ δόκτωρ Μάξ Μέρτεν. Τὸ συμβούλιον δὲν ἀγνοεῖ βεβαίως, οὔτε τὴν ἐπίδρασιν τοῦ χρόνου οὔτε τὴν μεταπολεμικὴν διαμόρφωσιν τῶν λαῶν. Δὲν δύναται ὁ-

μως νὰ παρίδῃ, ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ δικαστικὴ Ἀρχὴ εἶναι Ἀρχὴ προστασίας τῆς Πολιτείας, τῆς Κοινωνίας ὡς συνόλου καὶ τῶν κατ' ἰδίαν ἀτόμων ἀπὸ τοῦ ἐγκλήματος. Τὸ ἐγκλημα δὲν ἔχει σημασίαν ὑπὸ ποίου ἐξετελέσθη οὔτε ἐναντίον ποίου ἐστράφη. Παραμένει ἐγκλημα καὶ εἶναι καθῆκον τῆς ὑγιῶς σκεπτομένης καὶ δρώσης Πολιτείας ὁ κολασμὸς αὐτοῦ.

Εἰς τὴν ψευδολοῖαν καὶ τὴν ἠθικὴν, κατὰ τὸν χρόνον τουλάχιστον τῶν ἐγκλημάτων, πῶρῳσιν τοῦ κατηγορουμένου τὸ συμβούλιον δὲν ἀκολουθεῖ μὲ ἀνάλογα συναίσθηματα ἀντιδράσεως, ἀλλὰ θέλει ἐρευνήσῃ πάντα τὰ κατηγορητικά μὲ ἀντικειμενικότητα καὶ ἀκριβείαν καθὼς καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπερασπίσεως...»

Der Chef der Sicherheitspolizei
und des SD

Berlin NW 40, am 5. November 1942.
Telefon-Nr. 1
Telefax-Nr. 1

11. B. u. W. Nr. 1800. 91. 408 (1544).
An die Reichsicherheitshauptamt, Berlin, 11. November 1942.

Schnellbrief **Geheime Reichssache**

An das
auswärtige Amt,
an Hh. von Herrn Gesandtschaftsrat Dr. Klingenstein.

B e r i c h t - N r.
Wilhelmstr. 74 76.

Betrifft: Endlösung der Juden
Bezug: Bekannt.
Anlagen: 1.

In der Anlage übersende ich Abschrift einer Niederschrift, über die Besprechung, die am 27. 10. 1942 im Reichssicherheitshauptamt stattgefunden hat, mit der Bitte um Kenntnis- und Stellungnahme innerhalb von 4 Wochen.

In Auftrage
[Signature]

«ΑΚΡΩΣ ΑΠΟΡΡΗΤΟΝ»

Θέμα τοῦ ἐγγράφου: Ἡ τελικὴ λύση τοῦ «ἐβραϊκοῦ προβλήματος». Ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία IVB4 τῆς RSHA. Ὑπογράφει, «κατ' ἐντολὴν», ὁ διαβόητος Ἀιχμὰν.

Τὸ ἄρθρο μας γιὰ τὸν ἀρχιδόμιο Μέρτεν θὰ κλείσουμε μὲ μία ἀναφορά στοὺς κυριώτερους «συνεργάτες» του, πού ἦταν οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν Ἑς - Ἑς Ντέ Βισιτσέντυ, Μπρύνερ, Γκέμπινγκ, Μπρόκλερ καὶ τὸ ἀπαίσιο θηρίο ὁ Ζίτα. Σ' αὐτοὺς πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ὁ διαβόητος ἐμπιστος τοῦ Μέρτεν καὶ τῶν Ἑς - Ἑς ὁ Ἀρμένιος Ἀγκόπ Μπουντουριάν, πού διεδραμάτισε τὸν πρὶν κτηνώδη ρόλο ὡς διερμηνέας. «Ὁ σατανικὸς αὐτὸς ἀνὴρ πῶς δὲν ἐλιποψύχησε ποτέ. Δὲν υπέκυψε στὸ κλάμα. Δὲν λύγισε στὰ βασανιστήρια πού ὑποβάλλονταν οἱ χιλιάδες τῶν Ἑβραίων. Δὲν ἔδειξε τὴν παραμικρὴ συμπόνια γιὰ τοὺς συνανθρώπους του. Σωστὸ ἀνθρώπινο κτῆνος...»

ΑΓΙΣ ΑΣΤΕΡΙΑΔΗΣ

«Η κυρία κατηγορούμενη στη δίκη Μάτζντανεκ, Άγγέλικα Λάιχερτ, η δεσμοφύλακας που της είχαν δώσει την έπωνυμία «αίμοδιψασμένη Μπριγκίτα».

Πρός τό παρὸν, ἀναμένεται ἡ ἐκδoση τῆς ἀποφάσεως, γιὰ 4 ἀπὸ τοὺς κατηγοροῦμενους. Πρόκειται γιὰ τὸ γιατρό τοῦ στρατοπέδου, Χάινριχ Σμίτ, 66 ἐτῶν καὶ τὶς ἐπόπτρις Καρλότα Μάιερ, 61 ἐτῶν, Ἑρμίνε Μπότσερ, 61 ἐτῶν, καὶ Ρόζα Ζύς 58 ἐτῶν.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού προβλήθηκε στὴ γερμανικὴ τηλεόραση τὸ «Ὁλοκαῦτωμα», μιά ταινία μέ ντοκουμέντα γιὰ τὰ φοβερά ἐγκλήματα πού διαπράχθηκαν στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τοῦ Ἄουσβιτς, ὅλο καὶ περισσότεροι ἄκροατές ἐρχονται νὰ παρακολουθήσουν τὴ διαδικασία τῆς δίκης. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι μαθητές Γυμνασίων. Τὰ παιδιὰ αὐτά, ἔχουν ἔτσι τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσουν ἕνα «ζωντανό» μάθημα Ἱστορίας.

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μαθητές, φεύγουν συγκλονισμένοι ἀπὸ τὶς καταθέσεις τῶν μαρτύρων κατηγορίας, καὶ ἐκφράζουν τὴν ἀπορία τους γιὰ τὴν ἀπόφαση τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως νὰ παραγράψει τὶς κατηγορίες ἐναντίον ἐγκλημάτων πολέμου, μέ τὸ τέλος τοῦ 1979.

Πραγματικά, οἱ καταθέσεις πού γίνονται ἀπὸ τοὺς μάρ-

ΖΩΝΤΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΔΙΚΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ ΠΟΛΕΜΟΥ

Σχεδὸν τρισήμισι χρόνια, ἀπὸ τὶς 26 Νοεμβρίου 1975, διαρκεῖ στὸ Ντύσσελντορφ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, ἡ δίκη 13 ἐγκληματιῶν πολέμου, γιὰ τοὺς φόνους πού διέπραξαν, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως Μάτζντανεκ, κοντὰ στὸ Λουμπλίν τῆς Πολωνίας. Οἱ ναζὶ κατηγοροῦμενοι, 5 γυναῖκες καὶ 8 ἄνδρες, ὑπολογίζεται ὅτι συμμετείχαν στὴ δολοφονία πάνω ἀπὸ 250.000 ἀτόμων.

«Ἡ δίκη — ὅπως λέει ὁ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου κ. Γκύντερ Μπόγκεν — παρὰ τὴ σπουδαιότητά της, δὲν εἶχε ἀπασχολήσει πολὺ τὴ γερμανικὴ κοινὴ γνώμη. Τὰ πράγματα ἄλλαξαν μετὰ τὴν προβολὴ τοῦ «Ὁλοκαυτώματος» καὶ ἡ αἵθουσα τοῦ δικαστηρίου ἄρχισε, μέ τὸν καιρὸ, νὰ γεμίζει ἀπὸ ἄκροατές».

Σύμφωνα μέ πολωνικὲς ἐκτιμήσεις, πάνω ἀπὸ 1,5 ἐκατ. ἄνθρωποι βασανίστηκαν καὶ δολοφονήθηκαν στὸ Μάτζντανεκ. Ἐκατοντάδες κρατούμενοι, οἱ περισσότεροι Ἑβραῖοι, Πολωνοὶ καὶ Ρῶσοι, ἐβρισκαν καθημερινὰ τὸν θάνατο μέ τοὺς πιὸ φρικτοὺς τρόπους. Μεταξὺ τῶν θυμάτων, συμπεριλαμβάνονται καὶ χιλιάδες παιδιὰ.

Ὅχι πρὶν τὸ 1980

Ὅταν τὸ 1975 ἄρχισε ἡ δίκη, ἔγκυροι κύκλοι ὑπολόγιζαν ὅτι θὰ διαρκοῦσε τὸ πολὺ δυὸ χρόνια. Τὰ προγνωστικά αὐτὰ διαψεύσθηκαν καὶ δὲν προβλέπεται ἡ ἐκδίκηση τῆς ὑποθέσεως νὰ τελειώσει πρὶν τὸ 1980. Ἡ δικογραφία περιλάμβανε, στὴν ἀρχὴ τῆς δίκης, γύρω στὶς 20.000 σελίδες. Ἡ ὅλη διαδικασία τῆς δίκης ἔχει κοστίσει, μέχρι στιγμῆς, γύρω στὰ 12 ἐκατομμ. μάρκα.

Στὴ διάρκεια τῆς δίκης, ἔπρεπε νὰ διαβαστοῦν οἱ καταθέσεις πολλῶν μαρτύρων, πού ζοῦσαν στὴν Ἀμερικὴ, στὸν Καναδά, στὴν Πολωνία, ἀκόμη καὶ στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωση. Σέ ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, ἔπρεπε νὰ ταξιδεύουν οἱ δικαστές, οἱ δυὸ δημόσιοι κατήγοροι καὶ μέλη τῆς ὑπερασπίσεως.

τιρες κατηγορίας εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἀποκαλυπτικές.

Ἡ Λάουρα Γιάσκοβιτς, 54 ἐτῶν, τῆς ὁποίας πολλοὶ συγγενεῖς δολοφονήθηκαν στὸ Μάτζντανεκ, περιγράφει πῶς μιά ἀπὸ τὶς κατηγορούμενες ἐπόπτρις, ἄφησε ἕνα λυκόσκυλο νὰ κατασπαράξει ἕνα κορίτσι....

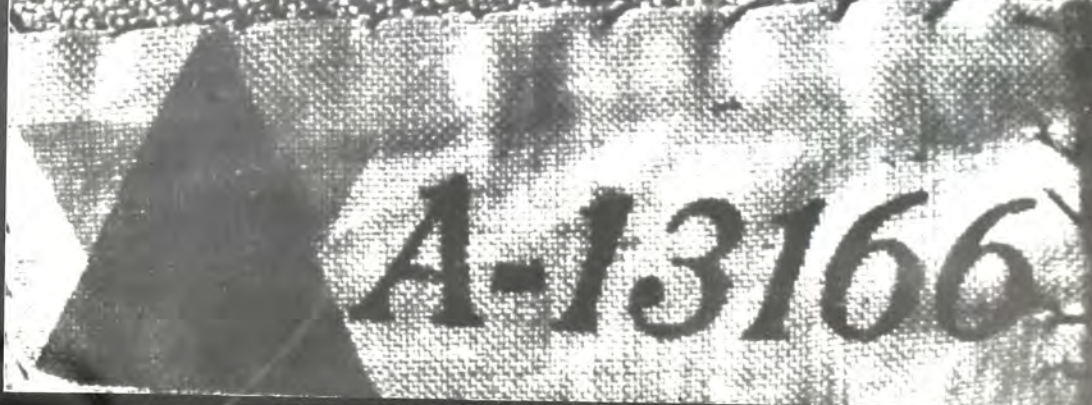
«Αὐτὴ εἶναι — λέει στὸ τέλος τῆς κατάθεσής της. Αὐτὰ τὰ μάτια δὲν θὰ τὰ ξεχάσω ποτέ» καὶ δείχνει τὴν κατηγορούμενη Λέχερτ, πού στὴ Μάτζντανεκ ἦταν γνωστὴ σάν ἡ «αἱμοδιψασμένη Μπριγκίτε».

Ἀκόμη πιὸ συγκλονιστικὴ εἶναι ἡ κατάθεση τῆς Ἑνρίτα Νίτρον, πού περιγράφει πῶς ἑκατοντάδες μικρῶν παιδιῶν, ἀφοῦ βασανίστηκαν μέ τὸν πιὸ ἀγριο τρόπο, ὁδηγήθηκαν στοὺς θαλάμους ἀερίων.

Σωροὶ ἀπὸ ἀνθρώπινα ὀστὰ καὶ κρανία, στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως Μάτζντανεκ, ὅπως βρέθηκαν τὸ 1944.

ΑΜΦΙΣΒΗΤΟΥΝΤΑ ΟΙ ΘΑΛΑΜΟΙ ΑΕΡΙΩΝ

Μέ τόν παραπάνω τίτλο τό περιοδικό «Ίστορία» (Νοέμβριος 1979) δημοσίευσε τούς άστείους Ισχυρισμούς του Γάλλου Ιστορικού Ρ. Φωρισσόν, ό οποίος, σέ συνέντευξή του, υπεστήριξε ότι δέν υπήρξαν ποτέ οι έξοντωτικοί θάλαμοι αερίων και ότι όλα αυτά αποτελούν «ψεύδη πολεμικής προπαγάνδας». Στη συνέχεια ή «Ίστορία» δημοσίευσε τήν παρακάτω συντριπτική άπάντηση του Ίταλου καθηγητού Έ. Κολότι:

Άπρίλιος 1944: Άμερικανοί στρατιώτες παρατηρούν τόν σωρό των άπανθρακωμένων, ως επί τό πλείστον, πτωμάτων Έβραίων και πολιτικών κρατουμένων.

Πιστεύω ότι το θράσος του κ. Φωρισσόν υπερβαίνει τα όρια. Οι απόψεις, που εξακολουθεί παράλογα να υποστηρίζει, βασίζονται σε τερατώδεις ψευδολογίες και ενώ δεν έχουν καμιά ιστορική βάση έχουν όμως πολιτική σκοπιμότητα: Άποσκοπούν στην παραπλάνηση της κοινής γνώμης.

Αυτός ο κύριος όχι μόνον αρνείται την ύπαρξη των θαλάμων αερίων, που όπως ήδη είπα είναι άποψη άπορη, αλλά φθάνει στην υπερβολή να αρνείται ακόμη ότι στην περίοδο του ναζισμού υπήρξαν καν στρατόπεδα εξόντωσης. Παραδέχεται όμως, καλωσύνη του, ότι υπήρξαν στρατόπεδα «μεταγωγής, εργασίας και συγκεντρώσεως». Αλλά τότε κ. Φωρισσόν δεν τον ενδιαφέρει αν στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως εκατομμύρια κρατούμενοι πέθαναν από την εργασία και τις αρρώστιες προς δόξαν της γερμανικής βιομηχανίας και για να αυξηθούν τα πλούτη του Γ' Ράιχ. Το κεφάλαιο της ιστορίας που αναφέρεται στα στρατόπεδα εξόντωσης θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε, σύμφωνα με τα λεγόμενά του: «τυχαίος θάνατος από επίδημια τύφου» ή «ή σημασία του τύφου στη σύγχρονη ιστορία». «Η ιστορία του φασισμού και του εθνικοσοσιαλισμού θα αποκτούσε έντελως νέα όψη. Δεν θα ήταν η ιστορία ενός κοινωνικού συστήματος, για το οποίο ο θάνατος εκατομμυρίων ανθρώπων υπήρξε κανονικό φυσικό. Άς αφήσουμε όμως τα άσπετα. Δεν θα έπρεπε να ασχολούμεθα καν με τον Φωρισσόν. Πιστεύω πως τον παραλογισμό των απόψεών του, μπορεί να τον αντιληφθεί ο καθε-

νας, που διαθέτει έστω και ελάχιστο «κοινό νοῦ», χωρίς να καταφύγει σε μεθόδους ιστορικής έρευνας. Ένας από τους λόγους που απαντούμε στον Φωρισσόν, είναι γιατί θέλουμε ν' αποδείξουμε, για άλλη μία φορά, πως η ιστορική αλήθεια δεν γεννήθηκε στη φαντασία των επισήμων ιστορικών, αλλά από πλήθος αποδείξεων που οι ίδιοι οι ναζί άφησαν. Κι ακόμα γιατί το έν λόγω πρόσωπο εκμεταλλεύεται την άγνοια πολλών, και ιδιαίτερα των νέων, για τα συμβάντα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και την πραγματική φύση των ναζιστικοφασιστικών καθεστώτων. Ίσως το κάνει για λόγους μόνο διαφημιστικούς ή επιδείξεως, ίσως χάριν μιᾶς πολιτικής της οποίας είναι όργανο και μάλιστα όχι από τα πιά ικανά.

Επειδή οι αντιδράσεις που προκάλεσαν στη Γερμανία, στην Ιταλία στη Γαλλία, αλλά και στην Ελλάδα ένα μέτριο τηλεοπτικό έμπορικό φίλμ για εὐρεία κατανάλωση, το «Ολοκαύτωμα», θεωρούμε έπιτακτική την ανάγκη όχι μόνο ν' απαντήσουμε στον Φωρισσόν, αλλά και ν' αποκαταστήσουμε την ιστορική αλήθεια.

Άς αφήσουμε στον Φωρισσόν την ικανοποίηση να φωνάζει πως η χρήση των κρεματορίων για την αποτέφρωση των νεκρών ήταν μία πρόοδος της τεχνολογίας και του πολιτισμού, για να καταλήξει στο ευχάριστο παραμυθάκι πως δεν υπήρξαν ούτε θαλάμοι αερίων ούτε εξοντώσεις. Όλα αυτά βασίζονται σε υποθέσεις που στρουνώνονται σοβαρότητας και πειστικότητας. Τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως υπήρξαν. Τα φασι-

στικά καθεστώτα υπήρξαν μία πραγματικότητα και η επανεμφάνιση αυτών των φαινομένων υπάρχει πάντα. Σε διάφορα μέρη του κόσμου υπάρχουν ακόμη και σήμερα βασανιστήρια, γενοκτονίες, αναγκαστικές απομονώσεις. Ο ναζισμός υπήρξε και δεν είναι ο φανταστικός έχθρος για τον οποίο μιλά ο Φωρισσόν. Δεν μιλάμε για ένα «ναζισμό που δεν υπήρξε ποτέ», αλλά για ένα πραγματικό ναζισμό που στήριξε τους δραματισμούς του για μία νέα τάξη σε εκατομμύρια πτώματα. Το πραγματικό πρόβλημα δεν είναι αν οι Έβραίοι που δολοφονήθηκαν είναι 6.000.000 ή λιγότεροι, αλλά να καθορίσουμε αν έχει ήθικη υπόσταση ή προγραμματισμένη γενοκτονία για πολιτικούς ή φυλετικούς λόγους. Οι εκτιμήσεις όρισμένων όσον αφορά τον ακριβή αριθμό των δολονημένων Έβραίων, γίνονται όχι για να διαπιστωθούν ιστορικές αλήθειες, αλλά για να άμφισβητηθεί η πραγματικότητα της γενοκτονίας. Αυτές οι δήθεν διαφωνίες για τον ακριβή αριθμό των θυμάτων υπήρξαν πάντα έπιχείρημα της νεοναζιστικής προπαγάνδας. Έχει δίκιο ο Γερμανός ιστορικός Σέφλερ, όταν αναφέρει πως πρώτοι οι ναζί ενδιαφέρονταν για τις στατιστικές. Είναι πρωτοφανές το γεγονός ότι ο Φωρισσόν, πάρ' όλο που έπιμένει πως είναι ειδικός στην κριτική ντοκουμέντων, σ' όλη την έκστρατεία του δεν πήρε στα σοβαρά καμιά ναζιστική πηγή.

Δυσπιστεί για κάθε έβραϊκή μαρτυρία και μιλά για σιωνιστική συνωμοσία, όπως ακριβώς και οι ναζί. Δυσπιστεί και άπορηίπει κάθε μελέτη των έπισήμων ιστορικών, όπως τους ονομάζει. Θα μπορούσαμε να υποθέσουμε πως πιστεύει τουλάχιστον στις πηγές των ναζί. Ούτε κατά διάνοια. Καί όταν βρίσκει μπροστά σε μία μαρτυρία, όπως εκείνη του πρώην διοικητή του Άουσβιτς Χαϊς, ο οποίος κάνει λεπτομερή περιγραφή της διαδικασίας των δολοφονιών στους θαλάμους αερίων, ο Φωρισσόν την άγνοει λέγοντας πως είναι μία κατάθεση που άπέσπασαν οι νικητές. Ο Φωρισσόν δεν χρησιμοποιεί πηγές. Το πιθανότερο είναι ίσως ότι δεν τις γνωρίζει. Γιατί, αν τις γνώριζε και δεν τις πήρε στα σοβαρά, τότε μπορούμε να τον χαρακτηρίσουμε αυτοσχέδιο ιστορικό και συνειδητό προπαγανδιστή συκοφαντιών, όπως συνθη-

ζεται στις έκστρατες του διεθνούς νεοναζισμού. Ο Φωρισσόν αρνείται τη γενοκτονία των Εβραίων και βγάζει από το συρτάρι τη σκονισμένη ναζιστική συκοφαντία για δήθεν σιωνιστική και ιουδαϊκή συνωμοσία. Και γίνεται όργανο μιάς νέας μορφής αντισημιτισμού. Άρνείται επίσης και τη γενική εξόντωση των «διαφορετικών», γιατί θέλει να αποκρύψει τον φυσικό αφανισμό ολοκληρώνων πολιτικών και εθνικών μειονοτήτων από τα φασιστικά καθεστώτα.

Η έγνοια να καταπολεμήσει τον «φανταστικό» ναζισμό πού, κατά τα λεγόμενά του, βρίσκεται στη φαντασία των επίσημων Ιστορικών, του χρησιμεύει απλώς σαν προπέτασμα για να κρύψει την ιδέα πού έχει για τον πραγματικό ναζισμό, ο οποίος σαν μορφή καθεστώτος δεν θα πρέπει να δυσαρεστεί τον Φωρισσόν. Τα πολιτικά ιδεώδη του Φωρισσόν ταυτίζονται με ένα καθεστώς αντισημιτικό, αντικομμουνιστικό, άριστοκρατικό, βασισμένο στη λογική του Κράτους και όχι στον σεβασμό των ανθρωπίνων και πολιτικών δικαιωμάτων.

Κατά τη γνώμη του, ο καταναγκασμός των Εβραίων να φορούν το κίτρινο άστέρι δεν είχε σκοπό τον εξευτελισμό τους, αλλά υπαγορεύθηκε από «λόγους στρατιωτικής ασφαλείας».

Δέν θά άξιζε, βέβαια, τον κόπο να άσχοληθούμε με τό άτομό του, άν δεν γινόταν όχι μόνο τό όργανο, αλλά και τό έμβλημα μιάς έκστρατείας πού εξαπέλυσαν οι Γάλλοι δοσίλογοι με στόχο την άποκατάσταση ενός Λαβάλ ή ενός Πεταίν.

Άν συγκρίνουμε τίς θέσεις της νεοναζιστικής προπαγάνδας στη Γερμανία και τίς θέσεις του Φωρισσόν δεν θά βρούμε διαφορά. Άν ήταν έρασιτέχνης, θά έκανε λάθη και θά έλεγε και καμιά κουταμάρα παραπάνω άπ' όσες μπορεί νά πεί ένας έπαγγελματίας Ιστορικός. Δέν είναι όμως έρασιτέχνης. Άπλώς έπαναλαμβάνει ψευδείς Ισχυρισμούς και τούς έπαναλαμβάνει με πείσμα, βασιζόμενος στην Ικανότητα των μαζικών μέσων ένημερώσεως πού βομβαρδίζουν τον κόσμο με ψέματα, ώσπου νά τά κάνουν νά φανούν αλήθειες.

Άς πάρουμε έναν Ισχυρισμό πού ο Φωρισσόν έπαναλαμβάνει συνεχώς στις θεωρίες του: «Ο Χίτλερ δεν διέταξε ούτε επέτρεψε ποτέ τον θάνατο κα-

νενός εξαπτίας της φυλής ή της θρησκείας του». Γεγονός είναι πώς τό ναζιστικό καθεστώς όχι μόνο προγραμμάτισε ένα σύστημα γενοκτονίας, αλλά και τό διακήρυξε στα πέρατα του κόσμου. Στην κατεχόμενη από τούς ναζί Ευρώπη, όποιος είχε μάτια είδε κολλημένες στους τοίχους τίς άνακοινώσεις με τίς όποιες οι γερμανικές Άρχές γνωστοποιούσαν τίς θανατικές καταδικές με τά όνόματα των εκτελεσθέντων και τά όνόματα και τίς υπογραφές των ύπευθύνων της ναζιστικής Άστυνομίας πού ανάλαμβάναν την εύθύνη για τίς σφαγές. Αύτή είναι ή τερατώδης μορφή του ναζιστικού καθεστώτος. Διέπραξε δολοφονίες και τίς δικαιολογούσε σαν νά έπρόκειτο για κάτι φυσιολογικό και λογικό. Έφτασε στο σημείο νά έχει χιλιάδες εκτελεστών και συνενόχων, κάνοντάς τους νά ταυτιστούν πλήρως με τούς στόχους και τίς άνελέητες μεθόδους εξόντώσεως.

Τά στρατόπεδα ήταν ή τελειοποίηση της τεχνικής εξόντώσεως, στην όποία οι ναζί είχαν πειραματισθεί από πρίν. Άνεξάρτητα από τίς μαζικές εκτελέσεις Εβραίων πιστεύω πώς οι τοίχοι της Βαρσοβίας είχαν θλιβερό προνόμιο νά δοϋν κολλημένες πάνω τους τίς περισσότερες άνακοινώσεις εκτελέσεων. Για την Ιστορία του ναζισμού αυτές οι

άνακοινώσεις άποτελούν πηγή.

Άν ο Φωρισσόν δεν τίς γνωρίζει δεν έχει τό δικαίωμα νά μιλά. Άν πάλι τίς θεωρεί ψεύτικες, πρέπει νά μάς εξηγήσει τό γιατί. Όμως ή πραγματική ζημιά πού προκαλεί ο Φωρισσόν εις βάρος της κοινής γνώμης είναι ότι άπιστωπά αύτά τά γεγονότα. Και ποιά θά μπορούσε νά είναι τό καλύτερο όπλο από την άπισιώρηση, για την παραπλάνηση της κοινής γνώμης;

Σκόπιμα έφερα τό παράδειγμα των τοίχων της Βαρσοβίας. Θά μπορούσα νά αναφέρω κι όποιαδήποτε άλλη εύρωπαϊκή πόλη. Από την Αθήνα ως τό Ρότερνταμ, από τό Κίεβο ως τό Όραντοϋρ και τό Καλαβρυτα. Όμως ή Βαρσοβία παραμένει ή κυριότερη άπαδειξη μιάς συνειδητά προγραμματισμένης και ολοκληρωμένης γενοκτονίας.

Οι δηλώσεις πως ο Χίτλερ δεν είχε διατάξει την εξόντωση κανενός για φυλετικούς ή θρησκευτικούς λόγους μόνο θυμηδία μπορεί νά προκαλέσουν. Άν είναι αλήθεια ότι ο Φωρισσόν έχει διαβάσει τό «Μαιν Κάμψ» (Ό αγών μου) πρέπει νά συμπεράνουμε ή ότι δεν κατάλαβε τίποτε ή ότι με έπαγγελματική άτιμία, αύτή τη φορά, έβγαλε συμπεράσματα πού τον συμφέρουν. Άς ξαναδιαβάσει τό «Μαιν Κάμψ», πού γράφτηκε γύρω στα 1925 κι όχι στη διάρ-

Βαρσοβία, Μάϊος 1941: Ένα βαγόνι με δίγλωσση έπιγραφή «Μόνον για Έβραίους». Στο έσωτερικό διακρίνονται τά περιβραχιόνια των έπιβατών με τό άστέρι του Δαυίδ.

κεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, για να διαπιστώσει με πόσο πάθος ο Χίτλερ υποστήριζε την ιδέα της χρησιμοποίησης των θαλάμων αερίων για την εξόντωση των αντιπάλων του. Ο Χίτλερ ήδη από τη λήξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου έγραφε: «Αν στην αρχή και κατά τη διάρκεια του πολέμου πέθαιναν από ασφυξία στους θαλάμους αερίων δώδεκα ή δεκαπέντε χιλιάδες Έβραίοι διαφθορείς, ή θυσία εκατοντάδων χιλιάδων Γερμανών εργαζομένων κάθε τάξεως και επαγγέλματος δεν θα πήγαινε χαμένη. Αντίθετα, η εξόντωση, την κατάλληλη στιγμή, δώδεκα χιλιάδων έγκληματιών, θα μπορούσε ίσως να σώσει τη ζωή ενός εκατομμυρίου Γερμανών πολυτίμων για το μέλλον».

Η κατάλληλη στιγμή έφτασε με την έκρηξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, που δεν άρχισε τυχαία, αλλά είχε προγραμματισθεί ως την παραμικρή λεπτομέρεια, για να δοθεί, «οριστική λύση στο εβραϊκό ζήτημα», όπως την ονόμαζε ο Χίτλερ. Η «οριστική λύση» όπως την έννοούσε ο Χίτλερ, ήταν η εξαφάνιση από το πρόσωπο της Γης όλων των Έβραίων. Και όχι μόνο των Έβραίων, αλλά και η εξόντωση κι άλλων φυλών, όπως οι Σλάβοι, που ο Χίτλερ θεωρούσε κατώτερες.

Στις 30 Ιανουαρίου 1939, μιλώντας στο Ράιχσταγκ, το δημόσιο βήμα απ' όπου άπηλθονε το μήνυμά του σε όλο τον κόσμο, είπε: «Επιστρέφω σήμερα σαν προφήτης: αν ο χρηματιστικός διεθνής εβραϊσμός μέσα και έξω από την Ευρώπη καταφέρει να σπρώξει τους λαούς σε παγκόσμιο πόλεμο, αποτέλεσμα δεν θα είναι η μολασεικοποίηση της γης και η νίκη του Ιουδαϊσμού, αλλά η εξόντωση της εβραϊκής φυλής στην Ευρώπη. Η εποχή που οι μη εβραϊκοί λαοί βρέθηκαν ανυπεράσιστοι στην προπαγάνδα πλησιάζει στο τέλος της... Το σύνθημα των Έβραίων «Προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε» θα το νικήσει μία ανώτερη συνείδηση που θα πει «Μέλη δημιουργικά όλων των εθνών αναγνωρίσατε τον κοινό σας έχθρό». Αυτό είναι το κείμενο το οποίο θα έπρεπε να μελετήσει έ-

νας ειδικός στην κριτική των κειμένων. Από αυτό φαίνεται καθαρά ότι ο Χίτλερ προετοιμάζε το άλλοθι του για την κήρυξη του πολέμου, αλλά και το άλλοθι για την εξόντωση πρώτα των Έβραίων και μετά των υπολοίπων.

Ο Φωρισσόν θέλει να παραστήσει τον άθωο προσποιούμενος ότι πιστεύει πως τα μέτρα εναντίον των Έβραίων είχαν ληφθεί για λόγους στρατιωτικής ασφάλειας. Από τον Χίτλερ ως περάσουμε στον Γκαϊμπελς, που πολλές φορές τα ανάθεμά του εναντίον των Έβραίων ξεπέρασαν και αυτά του Φύρερ. Στήν έβδομαδιαία έφημερίδα του «Ντάς Ράιχ» στις 16 Νοεμβρίου, έγραφε: «Τό γεγονός πως ο Έβραϊός ζει ακόμη ανάμεσά μας δεν αποδεικνύει ότι ανήκει στον κόσμο μας, όπως ακριβώς και ο ψύλλος δεν γίνεται κατοικίδιο ζώο μόνο και μόνο επειδή βρίσκεται στο σπίτι». Ο Γκαϊμπελς δημοσίευσε τον παρακάτω δεκάλογο συμπεριφοράς προς τους Έβραίους:

1. Οι Έβραίοι είναι η καταστροφή μας. Αυτοί προκάλεσαν τον πόλεμο. Με τον πόλεμο θέλουν να καταστρέψουν τό Ράιχ και τό λαό μας. Πρέπει να ματαιώσουμε τά σχέδιά τους.

2. Δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ Έβραίων. Κάθε Έβραϊός είναι όρκισμένος έχθρός του γερμανικού λαού. Αν δεν δείχνει την έχθρότητά του, τό κάνει μόνο από δειλία και πανουργία. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν καλλιεργεί τό μίσος στην καρδιά του.

3. Κάθε Γερμανός στρατιώτης που πέφτει στον πόλεμο πληρώνει τό σπασμένα των Έβραίων. Αυτούς πρέπει να βαρύνει ή συνείδησή τους και γι' αυτό πρέπει να πληρώσουν.

4. Όποιος φορά τό Ιουδαϊκό αστέρι είναι χαρακτηρισμένος έχθρός του λαού. Όποιος έχει σχέσεις μαζί του είναι ένας από αυτούς και πρέπει να του συμπεριφερθούμε σαν να ήταν Έβραϊός. Είναι άξιος μόνο γιά την περιφρόνηση όλου του λαού, που στίς δύσσκολες στιγμές του τόν εγκατέλειψε, γιά να πάει μέ τό μέρος αύτών που μισούν τό λαό.

5. Οι Έβραίοι προστατεύονται από τους έξωτερικούς έχθρους. Δεν χρειάζομαστε καμιά άλλη απόδειξη του καταστρεπτικού γιά τό λαό μας ρόλου τους.

6. Οι Έβραίοι είναι οι άγγελιαφό-

ροι του έχθρου. Όποιος παει μέ τό μέρος τους στον πόλεμο, περνά μέ τό μέρος του έχθρου.

7. Οι Έβραίοι δεν έχουν κανένα δικαίωμα να συμπεριφέρονται σαν να έχουν τό ίδια δικαιώματα μ' έμάς. Όταν θέλουν να μιλήσουν είτε στό δρόμο είτε στά μαγαζιά είτε στά μέσα μεταφοράς, πρέπει να τούς αναγκάσουμε να σιωπώνουν. Κι όχι μόνο γιατί έχουν πάντα άδικο, αλλά γιατί είναι Έβραίοι και σαν Έβραίοι δεν πρέπει να ακούγεται ή φωνή τους στην κοινότητά μας.

8. Όταν οι Έβραίοι σέ πλησιάζουν μέ σκοπό να εκμεταλλευθούν τά συναισθήματά σου δείξε τους άμέσως πως εσύ καταλαβαίνεις τίς σκοτεινές προθέσεις τους και τιμώρησέ τους μέ την περιφρόνηση.

9. Μετά την ήττα, ό ευπρεπής έχθρός θα έχει δικαίωμα στην μεγαλοψυχία μας. Αλλά ό Έβραϊός δεν είναι ευπρεπής έχθρός, μπορεί να συμπεριφερθεί μόνο μ' αυτό τόν τρόπο.

10. Οι Έβραίοι έχουν την ευθύνη γιά τόν πόλεμο. Η συμπεριφορά μας άπέναντί τους δεν είναι άδικη. Ήταν ή μόνη που τούς άξιζε. Η όριστική άπαλλαγή μας άπ' αυτούς είναι έργο της κυβερνήσεως. Κανείς δεν έχει τό δικαίωμα να ένεργεί μέ δική του πρωτοβουλία, αλλά όλοι έχουν τό χρέος να έκτιμήσουν τά μέτρα του Κράτους εναντίον των Έβραίων, να τό υπερασπίζονται στον καθένα που θα μπορούσε να τό άμφισβητήσει και να μην παραπληθούν από κανένα έλιγμό ή νεύμα των Έβραίων. Αυτά είναι όλα όσα απαιτεί ή ασφάλεια του Κράτους άπ' όλους έμάς.

Πρόκειται γιά ένα κώδικα συμπεριφοράς μέσα στον όποιο βρίσκεται και ένα μήνυμα που δείχνει ότι κύριος στόχος πρέπει να είναι πρώτα ή άστική απομόνωση των Έβραίων και άργότερα ή φυσική εξόντωσή τους από τό Κράτος μέ τή συγκατάθεση όλων.

Εδώ πρέπει να παρατηρήσουμε ένα άλλο χαρακτηριστικό του ναζιστικού καθεστώτος. Την άπαράμιλλη τέχνη του να δημιουργεί συνενόχους. Ό,τι δεν θα κατόρθωνε δίνοντας μία ξερή διαταγή δολοφονίας, τό κατόρθωσε μέ διαγγέλματα όπως αυτό του Γκαϊμπελς, κάνοντας πλύση έγκεφάλου στίς μάζες. Η γενοκτονία δεν περνά μόνο από σωρούς πτωμάτων, αλλά και από μία μάζα

Στή Θεσσαλονίκη ή Θεολογική Σχολή έπισκέφτηκε τή Συναγωγή τής πόλεως

έκτελεστών οι όποιοι πίστευαν ότι έκτελοῦσαν ιερό καθήκον. Από τό ένα μέρος οι άρχηγοί, πού δέν δίσταζαν νά γράφουν τό όνομά τους καί από τό άλλο οι άνώνυμοι έκτελεστές, πού ήταν ταυτόχρονα θύματα καί συνέννοχοι του συστήματος.

Ας έλθουμε τώρα στή δήλωση του Φωρισσόν, πού υποστηρίζει πώς ή δολοφονία στους θαλάμους άερίων ήταν τεχνικά άδύνατη. Κι όμως γνωρίζουμε τους προμηθευτές του άερίου (όλες οι εταιρίες συνδεδεμένες άμεσα ή έμμεσα μέ τό χημικό μονοπώλιο τής IC - Farben), γνωρίζουμε τίς καταθέσεις του Χαίς καί εκείνη του Φράντς Στάνγκς, πού έκανε καριέρα δολοφονώντας στους θαλάμους άερίων όλους τους «διαφορετικούς». Για τήν έπίσκεψη του Φωρισσόν στο Άουσβιτς δέν έχουμε νά πούμε παρά μόνο πώς δείχνει τόν έρασιτεχνισμό του ή, χειρότερα, τήν προσπάθειά του νά έκμεταλλευθεί τήν καλή πίστη εκείνων πού, λόγω ηλικίας, δέν μπορούσαν νά γνωρίζουν τήν αλήθεια. Ο Φωρισσόν είναι μακάβρια έπιδειξιμανής καί προσβάλλει τή νύμφη των θυμάτων τής γενοκτονίας.

Η άπογραφή των Έβραίων πρós έξόντωση περιέχεται στο πρωτόκολλο τής Βάνζεε τής 20 Ιανουαρίου 1942. Αυτή είναι καί ή ήμερομηνία του συνεδρίου πού διεξήχθη παρουσία του Χάνντριχ, ό οποίος ήταν υπεύθυνος για τήν «τελική λύση» του προβλήματος των Έβραίων τής Εύρώπης καί των στενών συνεργατών του, όπως ό Άιχμαν. Η τραγωδία των Έβραίων ήρσε από τρείς φάσεις. Η πρώτη ήταν ή συγκέντρωση των Έβραίων στήν Ανατολική Εύρώπη, ιδιαίτερα στήν Πολωνία. Η δεύτερη ήταν ή μεταφορά τους σέ στρατόπεδα καί ή τρίτη ή φυσική έξόντωσή τους. Τά λόγια των ίδιων των ναζί μιλούν καθαρά: «Οι Έβραίοι θά μεταφερθούν για νά εργασθούν στο άνατολικό. Όσοι έπίζησουν θά είναι για εργασία θά κατασκευάζουν δρόμους καί θά είναι χωρισμένοι κατά φύλο. Μ' αυτόν τόν τρόπο είναι φυσικό νά πεθάνουν πολλοί. Όσοι έπίζησουν θά είναι όπωσδήποτε οι πιό άνθεκτικοί καί πρέπει νά έχουμε καί γι' αυτούς ειδική μεταχείριση. Έπειδή είναι τό άποτέλεσμα φυσικής έπιλογής, πρέπει νά υποθέσουμε πώς άν άφεθούν έλεύθεροι, θά άποτελέσουν τό κύτταρο τής έ-

τήν Πέμπτη, 28 Φεβρουαρίου, ό καθηγητής τής Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Βασ. Στογιάννος είχε μία πρωτοβουλία πού, μπορούμε νά πούμε, άποτελεί σταθμό στή χρονικά του τρόπου διδασκαλίας στο άνώτατο αυτό εκπαιδευτικό ίδρυμα τής χώρας.

Μέ μία πολυπληθή ομάδα σπουδαστών τής Σχολής καί άρκετό άριθμό Ιερέων έπισκέφθηκαν τή Συναγωγή των Ίσραηλιτών Θεσσαλονίκης πού, τώρα, προσωρινά, στεγάζεται σέ ιδιαίτερα μεγάλη αίθουσα, στο ίδιο τό κτήριο όπου τά γραφεία τής Ίσραηλιτικής Κοινότητας (καί τουτό, γιατί, ή Μεγάλη Συναγωγή των Μοναστηριωτών — όπως άποκαλείται — είχε ύποστεί ζημιές από τόν σεισμό, πολύ σύντομα όμως θά άποδοθεί καί πάλι στή λατρεία των πιστών).

Κατά τήν έπίσκεψη, τελέσθηκε, υποδειγματικά, ή λειτουργία τής MINXA από τόν γνωστό Ιεροψάλη Χαλέγονα, ό οποίος απέδωσε κατά τρόπο έπιβλητικό καί κατανυκτικό τίς ύμνους μελωδίες τής. Ακολουθήσε συζήτηση μεταξύ σπουδαστών, Ίσραηλιτών καί του καθηγητού Στογιάννου, πάνω σέ πολλά εύλογα έρωτήματα άσων παρακολούθησαν τή έβραϊκή μυσταγωγία.

Η έκδήλωση τούτη, πρώτη στο είδος τής, ένκαινιάζει εύστοχα καί άποδοτικά, μία νέας μορφής έπαφή μεταξύ των δύο στοιχείων καί, άσφαλώς, θά βοηθήσει στο νά διαλυθούν προλήψεις, παρερμηνείες, παραποιήσεις τής αληθείας για τόν πραγματικό χαρακτήρα τής έβραϊκής ψυχής, των έβραϊκών παραδοσιακών στοιχείων καί μιάς πανάρχαιας θρησκείας άπ' όπου ξεπήδησε ό μονοθεϊσμός μέ τήν αύστηρή ήθική του. Ένας μονοθεϊσμός πού βρίσκεται στο ξεκίνημα τής Χριστιανικής διδασκαλίας.

Κατά τή συγκέντρωση πού έπακολούθησε τής τελετουργίας, ήταν διάχυτη ή άτμόσφαιρα κατανοήσεως καί συμπαθείας άπο μέρους των νεαρών σπουδαστών πού άπέκάλυπταν, μέ τόν τρόπον αυτόν, ένα άνιποψίαστο κόσμο, γεμάτο άπό μεγαλείο καί τή δύναμη μιάς τρισχιλιετούς παραδόσεως.

Z.

βραϊκής άνασυγκροτήσεως (βλέπε τήν ιστορική πείρα).

Από αυτές καί άλλες προκαταβολικές έκτιμήσεις βγαίνει τό συμπέρασμα ότι τίποτε δέν ύπήρξε τυχαίο. Όλα ήταν προγραμματισμένα ως τήν τελευταία λεπτομέρεια.

Τά όσα άναφέραμε παραπάνω έπρεπε νά λάβει ύπ' όψη του ό Φωρισσόν κι όχι τά ψέματα των λεγομένων άναθεωρητών Ιστορικών. Έπειδή όμως δέν τό έκανε, δέν μπορούμε παρά νά συμμεριστούμε τή γνώμη του πρύτανι του Πανεπιστημίου τής Λυών, πού τόν χαρακτήρισε «ήθικά άνυπόφορο καί τίς θέσεις του έπιστημονικά άνυπόστατες». Έρείς άπό τήν πλευρά μας εύχόμαστε τά μέσα ένημερώσεως νά μή γίνουν οι νεοκουβαλητές ενός άπατεώνα. Αυτά τά θέματα είναι τέτοιας Ιστορικής σημασίας, ώστε άπαιτούν πολύ μεγάλη προσοχή καί τελείως διαφορετικούς έρμηνευτές.

ENZO COLLOTI

Μία σχετική έπιστολή του Κ.Ι.Σ.

Τό Κ.Ι.Σ., μέ έπιστολή του ύπογγραφόμενη ύπό των προέδρου καί γεν. γραμματέως κ.κ. Ίωσ. Λόβιγγερ καί Μ. Μάτσα, πρós τή Διεύθυνση του περιοδικού «Ιστορία» σημειώνει:

«Πιστεύοντας πάντα στήν αρχή του διαλόγου, θέλουμε νά συγκαταρούμε τό ύπό τήν διεύθυνσή σας περιοδικό για τήν δημοσίευση των άπόψεων γύρω άπό τους θαλάμους άερίων των χιτλερικών στρατοπέδων.

Η έπιστημονική έρευνα καί μελέτη είναι εκείνη πού βοηθά πάντα στήν παρουσίαση, κατά τρόπο άντικειμενικό κι έντιμο, των διαφόρων θεμάτων» («Ιστορία», Φεβρουάριος 1980).

48ον Πληροφοριακόν Δελτίον δημοσιευμάτων Τύπου

Ίλιος: Μέ τίτλο «Κατά τοῦ ἀντισημιτισμοῦ» δημοσιεύει τήν σχετική ἀπόφαση τοῦ Συνεδρίου τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν» πού συνήλθε πέραν στά Χανιά. (Φεβρουάριος 1980).

Μακεδονία: «Τόν σκότωσε γιατί νόμιζε ὅτι ἦταν ... Ἑβραῖος!». Ἕνας Ἀραβας ὀπλοφόρος πυροβόλησε καί σκότωσε Ἰσπανό δικηγόρο ἐξω ἀπό τό σπίτι του, στή Μαδρίτη, ἐκλαμβάνοντάς τον προφανῶς ὡς Ἑβραῖο ἐπιχειρηματία, πού ζεῖ στό ἴδιο κτήριο, δήλωσαν ἀστυνομικές πηγές. Μία φωτογραφία τοῦ Μάξ Μαξίν ἐπίτιμου προέδρου τῆς ἰουδαϊκῆς κοινότητος καί πρώην ἀντιπροέδρου τῆς συνομοσπονδίας ἐργοδοτῶν τῆς Ἰσπανίας βρέθηκε μέ τό διαβατήριό, ἐκδόσεως Ὀμάν, τοῦ ὀπλοφόρου, ὁ ὁποῖος συνελήφθη κοντά στόν τόπο τῆς δολοφονίας ἀνέφεραν οἱ πηγές. Ὁ Ἀντόλφο Κοτέλο Βιλαρεάλ, πατέρας ἐννιά παιδιῶν, πυροβολήθηκε ἀπό τό παράθυρο τοῦ αὐτοκινήτου, ἐνῶ μετέφερε τίς δυο του κόρες στό σχολεῖο. Ἡ μιά ἀπ' αὐτές, ἡλικίας ἐπτά χρονῶν, τραυματίστηκε σοβαρά στό μάτι ἀπό σπασμένο τζάμι. (4/3/1980).

Βραδυνή: «Χρυσό μέταλλο σέ διώκτη Ναζιστῶν». Ἡ Ἀμερικανική Βουλὴ τῶν Ἀντιπροσώπων ἐνέκρινε, μέ ψήφους 289 ἐναντί 38 τήν ἀπονομή χρυσοῦ μεταλλίου ἀπό τό Κογκρέσο στό διώκτη τῶν ναζιστῶν κ. Σ. Βίζενταλ, σέ ἀναγνώριση τοῦ ἔργου του γιά τήν ἀνακάλυψη καί σύλληψη χιτλερικών ἐγκληματιῶν πολέμου. (5/3/1980).

Καθημερινή: Μέ τίτλο «Τό μυστήριο Βάλλενμπεργκ ...» γράφει: «Ποιό τό ἐγκλημα τοῦ Σουηδοῦ διπλωμάτη Ραούλ Βάλλενμπεργκ, πού σύμφωνα μέ ὅλες τίς πληροφορίες βρίσκεται φυλακισμένος κάπου στή Σοβιετική Ἑνωση; Τό ὅτι συνδυάζοντας τό ἐπαγγελματικό καθήκον μέ τήν ἀνθρωπιά, πῆγε τόν Ἰούλιο τοῦ 1944 στή Βουδαπέστη γιά νά προσπαθῇ νά σώσει ἀπό τή ναζιστική μανία καί τόν θάλαμο τῶν ἀερίων τούς Ἑβραίους τῆς Οὐγγαρίας; Μέ τήν εἰσοδὸ τους στή Βουδαπέστη, τό 1945, οἱ Σοβιετικοί, ἀγνωστο γιὰτί, αἰχμαλώτισαν τόν Σουηδὸ διπλωμάτη. Οἱ πληροφορίες γιά τήν τύχη του εἶναι ἀντιφατικές. Οἱ Ρῶσοι ἰσχυρίζονται ὅτι πέθανε ἀπὸ καρδιακή προσβολή τό 1947 στή Λιουμπλιάνα. Ὅμως ὑπάρχουν σοβαρές μαρτυρίες ὅτι τό Μάιο τοῦ '78 «ἐθεάθη» στίς ρωσικές φυλακές Μπουτῦρκα. Σκοπὸς τοῦ σημειώματος αὐτοῦ δέν εἶναι νά γνωρίσει στοὺς ἀναγνώστες μας αὐτὴ τήν τραγική, ὅσο καί σχεδὸν λησμονημένη ἱστορία. Ἡ Σουηδικὴ Ἐπιτροπὴ γιά τήν ἀνεύρεση τοῦ Ραούλ Βάλλενμπεργκ κάνει παγκόσμια ἐκκλήση σέ ὅσους μποροῦν νά προσφέρουν τήν πολὺτιμη μαρτυρία τους γιά τόν διπλωμάτη πού δὲ γύρισε ἀπ' τό κρίσιμό. Οἱ πληροφορίες θά διασταυρωθοῦν καί θά συζητηθοῦν δημοσίᾳ στό «δῆμερο Βάλλενμπεργκ» πού ὀργανώνεται στή Στοκχόλμη στίς 2 καί 3 Μαΐου 1980. Ὅσοι Ἕλληνες, κυρίως Ἕλληνες πού ἔχουν ζήσει στή Ρωσία, γνωρίζουν τίποτε, ἂς μὴ σιωπήσουν (7/3/1980) ...».

Νέα Πνοή: Δημοσιεύει σχόλιο ἀντικρουόντας τίς ἀπόψεις γιά τό προπατορικό ἀμάρτημα πού δημοσιεύτηκαν στό τεῦχος 24 (Δεκεμβρίου 1979) τῶν ΧΡΟΝΙΚΩΝ. Τό περιοδικό αὐτό εἶναι ὄργανο τῆς Πανελληνίας Ἀδελφότητος Χριστιανικῆς Ἀναμορφώσεως (Φεβρουάριος 1980).

Ἀλήθεια (Κερκύρας): Ἀναδημοσιεύει ἀπὸ τὰ ΧΡΟΝΙΚΑ τήν ἐπιστολὴ τοῦ ἐπιμελητοῦ (πρεσβευτοῦ) τῆς Δημοκρατίας τῆς Βενετίας, στήν Κέρκυρα, τό 1715, πού ἀναφέρεται στοὺς Ἑβραίους τοῦ νησιοῦ. (1/3/1980).

Ἀκρόπολις: Σέ χρονογράφημά του ἀφιερωμένο στό Φανατισμό, ὁ Π. Παπαδόπουλος, γράφει, μεταξύ ἄλλων: «Ὁ Φανατισμός στήν πιὸ ἐγκληματική του ἐκδήλωση, στή Χιτλερική Γερμανία! Ἐξ ἑκατομμῦρια Ἑβραῖοι, Γερμανοὶ καί μὴ, στοὺς φούρνους μέ τὰ ἀέρια. Πολιτικὴ ἔκανε ὁ Χίτλερ. Ἡ ἐξόντωση τοῦ Ἰσραηλινοῦ στοιχείου, εἶχε καί οικονομικὸ ὑπόβαθρο. Φανατιζόντουσαν ὅμως τὰ πλήθη καί ἐκτελοῦσαν τό πιὸ φρικιαστικὸ ἐγκλημα ἀπ' ὅσα ἀναφέρει ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος (20/3/1980)».

ΤΟ «ΒΙΒΛΙΟ ΜΝΗΜΗΣ»

Συνεχίστηκε ἡ ἀποστολὴ μηνυμάτων γιά τό «Βιβλίον Μνήμης», τό ὁποῖο ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου. Μεταξύ τῶν ἄλλων, ἔστειλαν μηνύματα ὁ Παν. Ἀρχιμανδρίτης κ. Τ. Καράτζαλης, ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων Καθηγητὴς Γ. Μπάνος, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θ/νίκης κ. Π. Σιμώτας, ἡ ζωγράφος κ. Χρ. Ζύγια, ὁ ἱατρός κ. Ἀθ. Τσάλας (Χαλκίδα), ὁ λογοτέχνης κ. Ἰω. Μανίκας κ.ἄ.

σάν φορέας της δικαιοσύνης ο έβραϊκός λαός συνεχίζει σάν μία ιστορική πραγματικότητα, ζωτικά σπουδαία για το μέλλον του κόσμου.

Κατευθυντήριες γραμμές έρευνας για τους Χριστιανούς

Πολλά έχουν ειπωθεί περί της ιδέας ότι για το Χριστιανισμό η αγάπη αποτελεί την κεντρική διδασκαλία της πίστεως. Ο Θεός αγαπά άρεκέτά τόν κόσμο, ώστε έστειλε τόν Υιόν του ως Λυτρωτήν. Η αγάπη έγινε τό επίκεντρο της χριστιανικής θρησκευτικής έκφρασης — παραδείγματος χάριν στήν παροβολή του Καλού Σαμαρείτη και στόν ύμνο του Παύλου του 13 κεφάλαιου της προς τούς Κορινθίους Χριστιανούς πρώτης έπιστολής του. Παρά τήν κεντρική θέση της, όμως, υφίσταται στό Χριστιανισμό, από Ιστορικής απόψεως, ένα εύρύ και βαθύ χάσμα μεταξύ της άποδοχής αυτής ως κατευθυντήριου κανόνος και της έκφρασής της σάν μιάς ήθικής. Τουτό άποδεικνύει τήν τάση του Χριστιανισμού νά παραμένει σέ ένα πνευματικό άφηρημένο επίπεδο, άποτυγχάνοντας, συχνά, νά συμφιλιωθεί μέ συγκεκριμένες πρακτικές καταστάσεις.

Η συγκεκριμένη περίπτωση αυτού του χάσματος υπήρξε η μεταχείριση των Έβραίων από τό Χριστιανισμό. Ο χριστιανικός αντίσημιτισμός άποτελεί μιά άμεση αντίφαση της αγάπης σάν κατευθυντήριου κανόνα και μιά κακοήθεια πού στραγγαλίζει τήν άξιοπιστία του μηνύματος της Έκκλησίας. Είτε ένας παρόμοιος αντίσημιτισμός μπορεί, εύθέως, νά συνδεθεί μέ τό Όλοκαύτωμα είτε όχι, έδημιούργησε, Ιστορικά, ένα κλίμα πού παρείχε τό πλαίσιο για κείνο τό διεστραμμένο άνοσιούργημα. Αυτό πού οι Χριστιανοί όφείλουν νά διδαχθούν είναι η μεγάλη ανάγκη πού έχουν για μετάνοια και ότι η αγάπη του Θεού, όντας άμέτρητη, άπαιτεί όπως ύπηρετούμε τούς άλλους άνευ όρων, σάν λειτουργοί αυτής της αγάπης.

Τό ύπ' άριθμόν 2 στοιχείο για τούς Χριστιανούς είναι η έκ νέου μορφοποίηση της περί άπολυτρώσεως αντίλήψέως τους. Οι Χριστιανοί πάντοτε ήσαν άναγκασμένοι νά άγωνισθούν για νά γίνουν αυτού του κόσμου, άφοι για τήν άμοιβή άτενίζουν πέρα κι έξω από τό παρόν και τό τώρα, προς ένα αιθέριο μέλλον. Όπως ο Ίησούς υπενθύμισε στό άκροατήριό του, άναφορικά μέ

τή βασιλεία: «ούδέ θέλουν ειπει, Ίδού, έδώ είναι η Ίδού εκεί» διότι Ιδού, η βασιλεία του Θεού είναι έντός ύμνων.¹⁴⁾ Η άπολυτρωση άποτελεί ένα μέρος των σημερινών συνθηκών της άνθρωπότητας. Κατά καιρούς η Έκκλησία συνέλαβε τουτό τό όραμα, πο-λυ συχνά, όμως, δέν τό συνέλαβε. Η υλοσχερής κτηνωδία του Όλοκαυτώματος θά πρέπει νά καταστεί ένας έπίμονος και άπαιτητικός κώδωνας κινδύνου πού καλεί τούς Χριστιανούς νά ζυπνήσουν από τό λήθαργό τους προς μιάν καινούργια ένόραση του κόσμου, σάν τό χώρο της λυτρώσεως. Έπιπροσθέτως, άπολυτρωση δέν σημαίνει άπλώς μιά έλπίδα παρατάσεως της ζωής μέ τό μνήμα, αλλά στό νά προσδώσουμε στή φθαρτή φύση μας ένα αίσθημα άξιοπρέπειας και σκοπού, πού θά έναντιώνεται και θά ύπερνικά παρόμοιες άγριες έπιθέσεις επί του άνθρωπισμού μας, όπως τό Όλοκαύτωμα και η σημερινή γραφειοκρατική τεχνολογία μας.

Τέλος, τό Όλοκαύτωμα θά πρέπει νά άποδείξει στους Χριστιανούς πόσον

άλέθριο είναι τό πρόβλημα του κακού. Τουτό τό πρόβλημα δέν θά ύπερνικηθεί μόνο μέσω μιάς «προσηλυτικής έμπειρίας», όσο σημαντική κι άν είναι σέ πολλές περιπτώσεις μιά τέτοια έμπειρία. Όπως μέ τήν άγάπη, τό πρόβλημα του κακού δέν μπορεί νά άφεθεί σέ κάποιο άφηρημένο επίπεδο όπου, άπλώς, θά άντιπροσωπεύει μιά κατάσταση της άνθρώπινης ψυχής. Άντιθέτως, η πραγματική φύση του θά πρέπει νά προσδιορισθεί έντός των πλαισίων των άντιλήψεων, των προτύπων συμπεριφοράς και, άκόμα, των διανοητικών τάσεων και ρευμάτων για τή ζωή. Άπό τήν άλλη πλευρά, θά πρέπει νά έδραιωθούν τό άντίστοιχα εκείνα θετικά ύποκατάστατα των τριών αυτών κατηγοριών. Μέ άλλα λόγια ο Χριστιανισμός πρέπει νά καταστεί, σάν τόν Ίουδαισμό, μιά θρησκεία μέ έπιταγές έμπρακτης τηρήσεως και νά μήν παραμείνει άπλώς στό επίπεδο της πίστεως. Υπό αυτή τήν άποψη τό «λοιπόν» του Παύλου στήν άρχή του 12ου κεφαλαίου της προς τή Ρωμαϊκή Έκκλησία έπιστολής του, πάντοτε μέ έντυπωσιασε σάν μιά από τίς σημαντικότερες μεμονωμένες λέξεις στήν Καινή Διαθήκη.¹⁵⁾ Στο σημείο εκείνο της έπιστολής του, ο Άπόστολος άρχίζει τήν άπαρίθμηση των πράξεων εκείνων πού άντιπροσωπεύουν τόν τρόπο ζωής ενός άληθινού άνθρώπου πίστεως. Αυτές είναι οι πράξεις πού κατανοούν τό πρόβλημα του κακού και πού ένσυνείδητα εργάζονται για τήν κατανίκησή του. Τέτοια πρέπει νά είναι η χριστιανική άντιληψη.

Συνοψίζοντας τουτό τό τμήμα έπι των κατευθυντήριων γραμμών για διερεύνηση για τούς Χριστιανούς, θά πρότεينا ότι η αγάπη και η λύτρωση άποτελούν τίς κύριες έκφραστικές άρχές της παραδόσεώς τους. Ιστορικά, αυτές οι άρχές, συχνά στεροούνται των συγκεκριμένων εκείνων έκφραστικών μέσων πού τό Όλοκαύτωμα άπαιτεί νά άνεύουμε προτού είναι πολύ άργά.

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΓΚΑΙΜΠΕΛΣ

♦ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 15

ρολίνο. Τά μεσημέρια κρυβόμαστε στό άντιαεροπορικά καταφύγια.

Λίγο μετά έχω σύσκεψη μέ τούς συνεργάτες μου για τό έργο της προπαγάνδας. Δίνω κυρίως σημασία στό ότι πρέπει νά δουλέψουμε συγκεκριμένα και συστηματικά και νά επιδιώξουμε συγκεκριμένους στόχους. Οι ύπηρεσίες προπαγάνδας περιμένουν πολλά από τό κράτος, πού τούς δίνει βέβαια άρεκέτά χρήματα και τούς έπιτρέπει έλευθερία κινήσεων. Άλλά η προπαγάνδα μας δουλεύει σχεδόν μέ πλακάτ και άπευθύνεται προς τίς μάζες χωρίς όμως και νά άγγίζει τόν κάθε πολίτη χωριστά.

Πρέπει πάλι νά κάνουμε τήν προπαγάνδα εκείνη πού κάναμε μιά φορά, όταν άγωνιζόμασταν για τήν κατάληψη της έξουσίας. Καί τότε είχαμε λίγα χρήματα και λίγους άνθρώπους αλλά η προπαγάνδα ήταν πολύ καλά οργανωμένη και μās δόήγησε στή νίκη»

Σ' όλες τίς προβλέψεις του ο Ίωσήφ Γκαίμπελς, όπως και ο άρχηγός του, ο Χίτλερ, έπescε έξω . . .

1. Σ.α: Έθνικό Ίδρυμα του Ίσραήλ, άφιερωμένο στήν διά της έρευνας και άρχειοθέτηση διαιώνιση της μνήμης των μαρτύρων του Όλοκαυτώματος. Η όνομασία του έμπνέεται από τόν Ίσραήλ, 56:5.

2. Σ.α: όρα Σαμουήλ Β', 24:21 - 25

3. Σ.α: 5 : 3

4. Σ.α: όρα Λουκά, 17 : 21

5. Σ.α: Τό προς Ρωμ. έδάφιο 12 : 1 έχει ως έξής: «Σας παρακαλώ, λοιπόν, άδελφοί, διά των οικτιρμών του Θεού, νά παραστήσετε τό σώμα σας θυσίαν ζώσαν, άγιαν, εύάρεστον εις τόν Θεόν, ήτις είναι η λογική σας Λατρεία».

Από τις εκδόσεις Τερζοπούλου κυκλοφόρησε τό ιστορικό ντοκουμέντο, σέ μορφή μυθιστορήματος, τής **Φάνια Φενελόν**, «**Αναβολή γιά τήν όρχήστρα**».

Τό βιβλίό αυτό, πού έχει έπαινε-θει από τή διεθνή κριτική (άποσπάσματα έχουν δημοσιεύσει κατά καιρούς τά ΧΡΟΝΙΚΑ), είναι μιά άληθινή δραματική ιστορία, πού έγινε στό στρατόπεδο του **Αουσβιτς - Μπίρκεναου**, δοσμένη κατά τρόπο λογοτεχνικό, έτσι ώστε ενώ έντυπωσιάζει, δέν προκαλεί.

Στό είσηγητικό σημείωμα αναφέρεται:

«Στό γυναικείο στρατόπεδο του Αουσβιτς - Μπίρκεναου υπήρχε μιά όρχήστρα άποκλειστικά από γυναίκες. Τήν ιδέα είχε ό διοικητής του και τή διέυθυνση ή Άλμα Ρόζε άνηψιά του μεγάλου συνθέτη Γκούσταφ Μάλερ. Τό γεγονός ήταν γνωστό, χωρίς λεπτομέρειες.

Γιά πρώτη φορά ένα από τά έλάχιστα μέλη αυτής τής όρχήστρας πού επέζησαν, ή συγγραφέας, Γαλλοεβραία, Πρώτο Βραβείο του Κονσερβατουάρ στο Παρίσι, πού είχε συλληφθεί καί έκτοπισθεί γιά αντίσταση, διηγείται όλόκληρη αυτή τήν έκπληκτική ιστορία. Βγάζει στή σκηνή μαζί μέ τόν έαυτό της τά άλλα μέλη τής όρχήστρας (41) συνολικά) πού καθένα έχει τήν περιπέτειά του. Βλέπεις έδώ τήν όρχήστρα νά παίζει σέ κάθε άφιξη έκτοπισμένων, σέ κάθε άναχώρηση των κομάντος. Βλέπεις τό μακάβριο δόκτορα Μένγκελε ν' άπολαμβάνει τήν όρχήστρα άνάμεσα σέ δύο «πειράματα» καί τό διοικητή του στρατοπέδου νά κλαίει ακούγοντας τήν «Όνειροπόληση» του Σούμαν, έπειτα από κάποια ιδιαίτερη επίπονη «επιλογή». Βλέπεις κυρίως νά ζούν, νά κινούνται καί κάποτε νά πεθαίνουν γυναίκες πού άποτελούν μιά «προνομιούχο» ομάδα μέσα στό στρατόπεδο έξοντώσεως, πού περιγράφει τόσο καλά ή Μαρί, ή γιατρός: Τή φίλη τους, τή μεγάλη Ιρέν μέ τό αγαθό χαμόγελο καί τά άταχτα μαλλιά. Τήν μικρή Ιρέν, πού έμοιαζε ακόμα καί στό Λάγκερ σά νά βρισκόταν σέ κατασκήνωση. Τή Φλορέτα, μέ τά αισθησιακά χείλη καί τά πειράγματά της. Τή Τζένη καί ή καμώματά της, του άλητόπαιδου.

ΦΑΝΙΑ ΦΕΝΕΛΟΝ ΑΝΑΒΟΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Τό ολοκαύτωμα των Έβραίων
στό στρατόπεδο
ΑΟΥΣΒΙΤΣ - ΜΠΙΡΚΕΝΑΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α. ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΥ

Τήν Έλσα πού εκρυβε τή θλίψη της κάτω από μιά φαινομενική ήρεμία. Τή Μάρτα, τόσο άπόμακρη καί εύάλωτη. Τή Λότε καί τόν ξέφρενο σεξουαλισμό της. «Σας κοίταζα κι έβλεπα καμουφλαρισμένα κάτω από τήν κωμωδία σας, νά διαγράφονται γιά μένα τά κλινικά συμπτώματα τής εξάντλησής σας. Άλλά πόσο παρήγορα είσαστε έσείς, τά κορίτσια του έκκλησιαστικού κόρου!...»

“Ένα άποκαλυπτικό ντοκουμέντο, όπου τό χιούμορ καί ή άλλοφροσύνη συμπορεύονται».

Τό βιβλίό αυτό πρέπει άσφαλώς, νά τό άποκτήση ό κάθε Έβραίος.

Τό Δ.Σ. τής 'Ισραηλιτικής Κοινότητας 'Αθηνών

Τό Δ.Σ. τής 'Ισραηλιτικής Κοινότητας Αθηνών καταρτίσθηκε σέ σώμα ως εξής, μετά τήν έκλογή του από τή Γενική Συνέλευση τής 10 - 3 - 1980.

Δανιήλ 'Ι. Αλχανάτης πρόεδρος, Άλβέρτος Ρεϊτάν αντιπρόεδρος, Δαυίδ Έσκενάζης γενικός γραμματέας, Ραφαήλ Μωυσής Ταμίας, Σέμη Άσέρ, Δαυίδ Μπαττής, Μωϋσής Γαβριηλίδης, Σαμουήλ Ναχαμούλης, Άκης Ναμίας σύμβουλοι. Αναπληρωματικά μέλη εξελέγησαν: Δανιήλ Γζάφος, Ιωσήφ Κοέν, Λέων Γαβριηλίδης καί Βικτωρ Καμχή.

The City of Venice

THE MONUMENT OF THE HOLOCAUST

The gift of Arbit Blatas to the Historic Ghetto of Venice
in memory of the Jews exterminated in the Nazi concentration camps

Inauguration

Friday April 25, 1980, 4:30 p.m.

Venice - Campo dei Miracoli

Dr. Mario Rigo, Mayor

Τό κείμενο τῆς προσκλήσεως, ἡ ὁποία υπογράφεται ὑπὸ τοῦ Δημάρχου Δρ. Mario Rigo

Η ΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΤΙΜΑ ΤΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑ

Στις 25 Ἀπριλίου 1980, στήν Πόλη τῆς Βενετίας ἐγίναν τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ Μνημείου τοῦ ἀφιερωμένου στοῦ Ὀλοκαύτωμα. Ὅπως εἶναι γνωστό, πολλές εὐρωπαϊκές πόλεις ἔχουν ἀναγερεῖ μνημεῖα γιά νά τιμήσουν τὰ 6.000.000 τῶν Ἑβραίων πού χάθηκαν στά χιτλερικά στρατοπεδὰ.

Πέθανε

ὁ Ἀβραάμ Ρεκανάτι

Στις 5 Μαρτίου πέθανε, στό Τέλ - Ἀβίβ, σέ ἡλικία 94 ἐτῶν, ὁ Ἀβραάμ Ρεκανάτι, μιά ἀπό τίς πιά ἐξέχουσες ἡγετικές μορφές τῆς προπολεμικῆς Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος τῆς Ἑλλάδος.

Γεννήθηκε στήν Θεσσαλονίκη καί τό 1930 ἐξελέγη ἀντιδήμαρχος τῆς πόλεως, πού ἐκείνη τήν ἐποχή εἶχε 60.000 Ἑβραίους, ἐπὶ συνόλου πληθυσμοῦ 180.000 κατοίκων.

Βαθύς γνώστης καί πιστός τηρητής τῶν κανόνων τῆς ἐβραϊκῆς θρησκείας, ὁ Ρεκανάτι ὑπῆρξε ὁ Μέντωρ τῶν Ἑβραίων τῆς Θεσσαλονίκης. Συνέχισε τήν ἀποστολή του στό Ἰσραήλ — τότε Παλαιστίνη — ὅταν μετανάστευσε ἐκεῖ τό 1933, προσπαθώντας νά ἀνυψώσει τό θρησκευτικό καί πνευματικό ἐπίπεδο τῶν ἐκεῖ Ἑλληνοεβραίων. Στό Τέλ - Ἀβίβ ἴδρυσε καί τή Συναγωγή Ρεκανάτι, πού συγκεντρώνει, ἐκτός ἀπό τά μέλη τῆς μεγάλης οἰκογένειας τῶν Ρεκανάτι, καί πάρα πολλούς παλαιούς Θεσσαλονικεῖς, πού τώρα ζοῦν στό Ἰσραήλ καί πού ἐξακολουθοῦν νά τηροῦν τό τυπικό τῶν συναγωγῶν τῆς Θεσσαλονίκης.

Τό ἐνδιαφέρον του γιά τόν Ἑβραϊσμό πού ζεῖ στήν Ἑλλάδα ἦταν μεγάλο καί συνεχές. Γι' αὐτό πολλές φορές, ἡ ἑλληνική ἐβραϊκή ἡγεσία ζητοῦσε τήν πολύτιμη βοήθεια του γιά νά σπουδάσουν στό Ἰσραήλ νέοι ἀπό τήν Ἑλλάδα, ραββίνοι καί ἐβραιοδιδασκαλοί, γιά μετάκληση Ἰσραηλινῶν ἐβραιοδιδασκάλων στήν Ἑλλάδα κ.λ.π.

Δέν ἦταν ἀμελητέος καί ὁ ρόλος πού διαδραμάτισε στήν πολιτική ζωή τοῦ Ἰσραήλ, σάν παλιός βουλευτής τοῦ κόμματος τοῦ πρωθυπουργοῦ Μπεγκίν.

Μέ τήν εὐκαιρία τοῦ θανάτου του πολλές ἑλληνικές ἐφημερίδες ἔγραψαν γιά τή ζωή καί τό ἔργο του.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Γραφεῖα: Πειραιῶς 46, Ἀθήναι (106)

Τηλέφ. 52.29.153

Ἐκδότης: τό Κ.Ι.Σ. ἐκπροσωπούμενον ὑπό τοῦ Προέδρου του κ. Ἰωσήφ Λόβιγγερ, ὁ ὁποῖος εἶναι καί ὑπεύθυνος συμφώνως τῷ νόμῳ (Πειραιῶς 46 - Ἀθήναι).

Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Νίκος Τσαπίδης, μέλος τῆς Ἑνώσεως Συντακτῶν Περιοδικοῦ Τύπου.

Ἑπεύθυνος φωτοσυνθέσεως: Κατσαοῦνης ΕΠΕ, Σπ. Δοντά 10, Ἀθήναι

● Ἡ ἀναδημοσίευσίς κειμένων εἶναι ἐλευθέρη, μέ τήν προϋπόθεσιν ὅτι θά ἀναφέρεται ἡ πηγή: Περιοδικό «Χρονικά», Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου.

עץ חיים היא

Δένδρον ζωῆς εἶναι ἡ Τορά...
(Παροιμ. 3:18)